

Sosyolojik Düşün

Yıl/Year: 2022 (Aralık/December)

Cilt/Volume: 7- Sayı/Issue: 2

E-ISSN: 2587-2699

İmtiyaz Sahibi / Owner

Doç. Dr. Bekir KOCADAŞ

Editörler / Editors

Doç. Dr. Bekir KOCADAŞ

Doç. Dr. Cem Koray OLGUN

Doç. Dr. Emre ÖZTÜRK

Dr. Hülya BİÇER OLGUN

Yayın Kurulu / Editorial Board

(Alfabetik Sırayla / In Alphabetical Order)

Doç. Dr. Sefa Salih AYDEMİR, Adıyaman Üniversitesi

Doç. Dr. Mehmet ÇAKIR, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi

Doç. Dr. Bekir KOCADAŞ, Adıyaman Üniversitesi

Doç. Dr. Muzaffer Çağlar KURTDAŞ, Adıyaman Üniversitesi

Doç. Dr. Cem Koray OLGUN, Adıyaman Üniversitesi

Doç. Dr. Emre ÖZTÜRK, İzmir Bakırçay Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ferhat ARIK, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Şevket Ercan KIZILAY, Düzce Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Levent TAŞ, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Hulusi YILMAZ, Nevşehir Üniversitesi

Danışma Kurulu / Advisory Board

(Alfabetik Sırayla / In Alphabetical Order)

Prof. Dr. Yaşar ERJEM, Mersin Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa TALAS, Ömer Halisdemir Üniversitesi

Prof. Dr. Orhan YAZICI, İnönü Üniversitesi

Doç. Dr. Gürcan Şevket AVCIOĞLU, Selçuk Üniversitesi

Doç. Dr. Metin KILIÇ, Düzce Üniversitesi

Doç. Dr. Mehmet GÜNGÖR, Mersin Üniversitesi

Doç. Dr. İlkay ŞAHİN, Erciyes Üniversitesi

Sosyolojik Düşün bağımsız, uluslararası ve hakemli ve bir e-dergidir.

Yılda iki kez, Haziran ve Aralık aylarında yayımlanır.

Sosyolojik Düşün is an independent, national and peer-reviewed e-journal.

It is published twice a year in June and December.

BU SAYININ HAKEM KURULU / REVIEWERS OF CURRENT ISSUE

(Alfabetik Sırayla / In Alphabetical Order)

- Doç. Dr. Mehmet ÇAKIR, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Doç. Dr. Cumhuriyet ÖZGÖR, Balıkesir Üniversitesi
Doç. Dr. Nesrin YEŞİLMEN, Mardin Artuklu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Elif ANBARPINAR, Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Halil İbrahim HASESKİ, Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Özlem KAHYA NİZAM, Süleyman Demirel Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Anıl MÜHÜR DAROĞLU
Dr. Öğr. Üyesi Nurullah SELÇUK, Adıyaman Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet TAN, Siirt Üniversitesi
Dr. Beril CEYLAN, Ege Üniversitesi
Dr. Özlem DÖNMEZ, Maltepe Üniversitesi
Dr. Cemal KAKIŞIM, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Araş. Gör. Selim ÇINAR, Selçuk Üniversitesi

İletişim / Contact

sosyolojikdusun@gmail.com

Teknik Destek / Technical Support

Doç. Dr. Emre Öztürk, ozemreozturk@gmail.com

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

<i>Alaattin OĞUZ</i> <i>Sağlık Turizmine Dönük Yatırımlarda Sosyal Beklenti: Gönen İlçesi Örneği</i> <i>Social Expectations in Health Tourism Investments: The Gönen Case</i>	123-154
<i>Derya ORHAN GÖKSUN</i> <i>Öğretmen Adaylarının Yaşam Boyu Öğrenme Düzeylerinin Yordayıcıları</i> <i>Predictors of Pre-Service Teachers' Lifelong Learning Levels</i>	155-184
<i>Muhammet ÇEVİK</i> <i>Bir Sosyal Problem Olarak Uyuşturucu Bağımlılığı</i> <i>Drug Addiction as a Social Problem</i>	185-203
<i>Özge Ruken ERGÜN, Cihad ÖZSÖZ</i> <i>Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Çocukların Eğitim Sürecindeki Toplumsal Uyum Sorunları: Burdur Örneği</i> <i>Social Integration Problems in Education of Syrian Children Under Temporary Protection Status: The Case of Burdur</i>	204-225
<i>Semih ÇINAR, Özkan KÖSE</i> <i>Sanatta Ekolojik Dönüşüm Bağlamında Atık Kültürü</i> <i>Waste Culture in The Context of Ecological Transformation in Art</i>	226-248
<i>Sultan BİGET GÜÇLÜER, Öznur YILDIRIM, Emre CAN</i> <i>Adıyaman Nemrut Heykellerinin Farklı Üretim Yöntemleri ile Seramik Okarinaya Dönüştürülmesi ve Üretim Tekniklerinin Karşılaştırılması</i> <i>The Conversion and Comparison of Adıyaman Nemrut Sculptures Into Ceramic Ocarina with Different Production Methods</i>	249-269

Dergide yayımlanan makalelerin sorumluluğu yazarına aittir.
All responsibilities of the articles published belong to the authors.

	SOSYOLOJİK DÜŞÜN
	ISSN: e-ISSN: 2587-2699
	Yıl : 7 Sayı : 2 Aralık 2022
	Yayın Geliş Tarihi: 24.10.222 Yayına Kabul Tarihi: 02.12.2022
	DOI Numarası: https://doi.org/10.37991/sosdus.1194072
	Makale Türü: Araştırma Makalesi / Research Article
	Atıf/Citation: Oğuz, A. (2022). Sağlık Turizmüne Dönük Yatırımlarda Sosyal Beklenti: Gönen İlçesi Örneği. <i>Sosyolojik Düşün</i> , 7 (2), 123-154.

SAĞLIK TURİZMİNE DÖNÜK YATIRIMLARDA SOSYAL BEKLENTİ: GÖNEN İLÇESİ ÖRNEĞİ

Alaattin OĞUZ*

Öz

Sağlık turizminde temel motivasyon, modern tedavi ilişkisinden ziyade bütüncül ve çok boyutlu bir iyi olma halini sağlama ve sürdürme biçimidir. Bu anlamda termal özellikleri barındıran lokasyonlara tarihten beri insanların ilgisi olmuştur ve bu ilgi 18 ve 19. Yüzyıllardan itibaren turistik bir faaliyete doğru evrilmiştir. Bu alandaki faaliyetlerin profesyonelleşmesiyle birlikte eski usül tek boyutlu kaplıca mekanlarının kür merkezi, rekreasyon ve konaklamayı da içeren bir yaşam kompleksine dönüştürüldüğünü gözlemlemekteyiz. Günümüzde kaplıcalı tedaviler mevcut otellerin ve tesislerin komplekslerinde sağlıklı yaşam amacıyla kullanım altındadır. Bu özelliğiyle modern dönemde de her yıl yerli ve yabancı binlerce kişiyi bünyesinde misafir eden Gönen'in kaplıcalarında nörolojik, ortopedik, romatizmal farklı hastalıklara iyi geldiği düşünülen kaplıca kür tedavi yöntemleri uygulanmaktadır. Çalışmamızda Gönen ilçesi demografik özellikler yanında, ekonomik ve sosyal yapı açısından incelenmiş, Gönen halkının sağlık turizmüne dönük mevcut algı ve beklentileri ortaya çıkarılarak yönetim planı kapsamında çözüm önerileri geliştirilmiştir. Bu anlamda yerelin dönüşüme hazır olması kadar, girişimci öznelerin de düşünümsele bir sürece göre hareket etmelerinin zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu da hem sermayenin, yerelin kültürel dejenerasyon hissine kapılmasına neden olacak pratiklerden kaçınması ve girişimlerin çıktılarını konusunda bir bilinç sağlaması hem de turizmin olumlu dönüştürücülerinin öncellenmesi ile mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Turizm, kültür, sağlık.

* Arş. Gör. Dr., Pamukkale Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, aoguz@pau.edu.tr.

SOCIAL EXPECTATIONS IN HEALTH TOURISM INVESTMENTS: THE GÖNEN CASE

Abstract

The primary motivation for health tourism is to provide and maintain holistic and multidimensional well-being rather than the modern treatment relationship. In this sense, people have been interested in locations with thermal properties throughout history. The interest has evolved into a touristic activity since the 18th and 19th centuries. With the professionalization of the activities in this area, we observe that the old-fashioned one-dimensional SPA spaces have transformed into a living complex, including a cure center, recreation, and accommodation. Today, SPA treatments are used for healthy living in the complexes of existing hotels and facilities. With this feature, Gönen, which hosts thousands of local and foreign people in the modern period, is a place with SPA cure treatment methods suitable for different neurological, orthopedic, and rheumatic diseases. In our study, the Gönen district was examined in terms of economic and social structure as well as demographic characteristics. In this sense, policy recommendations were developed within the scope of the management plan by revealing the current perceptions and expectations of the people of Gönen towards health tourism. In this sense, it seems necessary for entrepreneurial subjects to act reflexively insofar as the locals' readiness for transformation. This picture is possible both by avoiding the practices that will cause the locals to feel cultural degeneration, by providing awareness about the outputs of the initiatives, and by prioritizing the positive drives of tourism.

Keywords: *Tourism, culture, health.*

1. GİRİŞ

Uluslararası ve yerel turizm faaliyetleri politik ekonomi, sosyal değişim, doğal kaynakların yönetimi ve kültürel kimlik konularının analizinde ideal bir bağlam sunar. Bu bağlam, yapısal dönüşümler açısından bir malzeme sağlayacağı gibi, ev sahibi ve turistin düşüncesinde kültürün nasıl temsil edildiği ve algılandığı konusunda bizlere ipuçları verir ve şu gibi sorulara yol açar: Yereldeki kültürel gelenekler turistin beklentisiyle nasıl dönüşüme uğramaktadır? Bu dönüşümün turizm pazarıyla uyumu nasıl sağlanır? Kültürün bir ürüne dönüşmesi nasıl gerçekleşir ve yerel halkın bunu tecrübe etmesindeki farklılaşma noktaları nelerdir? Bu karşılaşmaların güç ilişkileri boyutu nedir?

Tahmin edileceği üzere turizm sosyolojisi literatürü bu konuyu hem turizmin hem de yerelin üzerinde oluşan etkilere göre değerlendirir (Bruner&Gimblett, 1994: 435-436). Birincisi yerele götürülen işlerin işlevine bakarken, ikincisi ise yereldeki değerlerin birincideki işlevlerle olan ilişkisini değerlendirir (Orams, 1999). Bu ikili duruma dair saha verilerine başvurulmasına karşın, özgül bir model söz konusu değildir. Yapılan çalışmalar sahanın pratiğini esas alan, operasyonel ve ideal tip merkezli Weberci bir metodolojinin izlerini taşımaktadır.

Yakın yıllardan itibaren turizm endüstrisi ekonomik ve ekolojik sürdürülebilirlik, yerel katılım ve çevresel (environmental) eğitime doğru büyük bir dönüşüm yaşamıştır. Bu dönüşüm hem turizme ev sahipliği yapan yerelin yereldeki katkısını; hem de turist/katılımcının -gezi esnası ve sonrasında- tutum ve davranışında farklılık yaratacak etkileri ortaya çıkaracak bir bakış açısını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu düşünömselliğin ilk dönem antropologlar da farkındadır; ki bu yaygın görüşe göre turizm kültürler arası karşılaşmaların en

büyük ve barışçıl olanıdır (Lett, 1989: 275). İlk dönem çalışmalarda turistin perspektifi modernliğin ulaşamadığı yerlerde bir otantisite arayışı olarak tebarüz etmiştir ve bu yönüyle 19. Yüzyıl Avrupa romantiklerini ve bohemlerini çağrıştırmaktadır. Turizm arayış halindeki ve empati taşıyan kişiler için alternatif yaşam deneyimleri sunmuştur. Mekanize olmuş ve metalaştırılan bir dünyanın karşısına değer ve sembolleri koyması, dünyayı bir müze gibi algılaması, kendi içinde kollektif bir bilinç inşa etmesi ve özgül sembolik tutumlarıyla modern hayatın rutini dışında bir deneyimi sunmaktadır (Urry, 1990: 16-39).

1970'lerden itibaren ise literatürdeki yaygın bakışa iki yeni eleştiri gelmiştir. Birincisi turizme atfedilen anlamlar, ilgili turistik faaliyetin materyal koşullarına göre tanımlanmasıyla birlikte, turizmin modern dünyaya alternatif addedilen otantiklik arayışı netliğini kaybetmiştir. Bu hem turizm sektörünün vaatlerindeki çeşitlenme hem de destinasyonun bu sürece ortak olmasıyla ilintili olarak değerlendirilmelidir. Klasik bakışa getirilen ikinci eleştiri ise, pazar koşullarına göre destinasyon, sosyal bilimlere göre ise kültürel boyuttaki tepki farklılıklarıdır. Ki bu farklılıkları da ilk eleştirinin çıkış noktası olan materyal belirleyicilere göre ele almak mümkündür. Yani hem turizm sektörü hem de sektörün odağındaki mekân için sosyal, ekonomik, siyasi, çevresel, çok boyutlu koşulları ölçü kabul etmemiz gerekecektir (Nash, 1996). Bu ifadeden anladığımız şudur: sosyal bilimciler yakın bir döneme kadar turizm ilişkilerine katılan, aktif turist odaklı bir tabloya odaklandığından, yereli ve kültürü ihmal etmiştir. Bu tabi ki yerelin turizme ve faaliyetlerine her hal ve şartta dahil olacağı anlamına gelmemektedir. Doğuya doğru gidildikçe cinsiyet faktörü mesela çok belirleyici olmakta ve katı kuralları dayatabilmektedir. Fakat bazı lokasyonlarda da kadınların üretime aktif katılım sağladıklarından turizmle ilgili meta süreçlerinde yoğun faaliyet gösterdikleri görülmektedir. Her ne şartta olursa olsun cinsiyetle ilgili stereotiplerin çok yaygınlık arz ettiği bir gerçektir. Bunların açığa

çıkarılması için, dolayısıyla, yerelde de materyal koşullara bakılması kaçınılmaz olmaktadır.

Cinsiyetle birlikte bu karşılaşmada en çok dikkati çeken ve başat bir belirleyici değişken de kültürel değerlerdir. Yaygın ama yanlış olan bir kanaat de turistik faaliyetlerin yerel kültür üzerinde dejenerasyona yol açtığı yönündedir (Mansperger, 1995: 91-92). Oysa bu bakışta iki türlü risk vardır. Birincisi, kültürü değişimden uzak ve özcü bir bakış açısıyla tanımlamasıdır. Bu tanıma göre kültür, tarihin belirsiz bir noktasından günümüze kadar ulaşmış statik bir form olarak görülmekte, bir yönüyle kültürü atalete mahkum etmektedir. İkinci riskli nokta ise birinciyle paralel bir şekilde turistik faaliyeti sadece ziyarete gelen kişilerin inisiyatifine ve belirleyiciliğine göre ele almakta, dolayısıyla ev sahibini/yereli yine atıl bir konumda tasvir etmektedir. Oysa neredeyse 100 yılı aşkıdır sosyal bilim metodolojisinden gözlemlemekteyiz ki, gözlenen şey, gözlendiği andan itibaren gözleyenle etkileşimdedir ve başka bir şeye dönüşmektedir. Yukarıda ifade ettiğimiz kültür erozyonu algısı da bu yanlış değerlendirmenin bir sonucu olarak sürekli karşımıza çıkmakta ve insan ilişkilerini anlamada önyargılara ve hatalara yol açmaktadır.

Ekonomi faktörüne baktığımızda ise antropolojik çalışmalar bizlere turizmin yarattığı iş olanaklarına göre yerelin farklı bir aşamaya geçtiklerini göstermektedir. Ekolojik yönü ağır basan turizm faaliyetlerinde sözgelimi geçimlik ekonomiyle uğraşan küçük üreticilikten, yerelin özelliğine göre üretilen malların piyasaya aktarılması sonucu ekonomik alanın genişlediğini ve bu durumun da farklı bir tabakalaşma yapısı meydana getirdiğini ifade edebiliriz (Oliver-Smith, 1989: 345). Bunun kültürel dönüşüme bir etkide bulunacağı muhakkaktır. Dolaylı bir okuma yaparak, zaten halihazırda feodal ilişkiler sonrası modern bir tabakalaşma yapısına sahip olan bölgelerin turizm faaliyetlerine daha hazırlıklı oldukları da söylenebilir. Bu dönüşümün kültürel sonucunda ise eski yerel değerle, sonraki ürün odaklı pazar ilişkilerinin sentezlendiği bir

kültürel vasat oluşacaktır. Yani kültürel ürünlerin kullanım değeriyle değişim değerleri iç içe geçecek ve bu sentez yeni bir kültürel aşamayı teşkil edecektir. Sözgelimi Evans-Pritchard gibi turizm antropologları ise bu gibi etkileşimlerin kültürü yok etmediğini, onu beslediğini savunmaktadır (Evans-Pritchard, 1989: 96).

2. GÖNEN: SOSYO-EKONOMİK VE DEMOGRAFİK YAPI

Sağlık turizminde temel motivasyon, modern tedavi ilişkisinden ziyade bütüncül ve çok boyutlu bir iyi olma halini sağlama ve sürdürme biçimidir. Bu anlamda termal özellikleri barındıran lokasyonlara tarihten beri insanların ilgisi olmuştur ve bu ilgi 18 ve 19. Yüzyıllardan itibaren turistik bir faaliyete doğru evrilmiştir (Williams & Lew, 2015: 34-35). Bu alandaki faaliyetlerin son dönemde profesyonelleşmesiyle birlikte eski usül tek boyutlu kaplıca mekanlarının kür merkezi, rekreasyon ve konaklamayı da içeren bir yaşam kompleksine dönüştürüldüğünü görmekteyiz. Mevsimsel özelliklerin yıl içinde dengeli ilerleyişi de Türkiye'yi Avrupalı muadillerinden avantajlı bir konuma sokmaktadır; mamafih bu avantajlı durumu bir imkana çevirmek şu ana kadar mümkün olmamıştır.

Türkiye'nin ilk termal turizm şehirlerinden biri olan Gönen'in tarihi milattan öncesine dayanır. O yıllardan beri (Roma dönemi dahil olmak üzere) sıcak suları ve hamamları ile şöret bulmuş, etrafındaki imparatorluk merkezlerine de hep yakın bir konumda olmanın avantajını yaşamıştır. Osmanlı döneminde de Orhan Gazi döneminde Türk egemenliğine giren Gönen, o döneme kadar Bizans krallarınca bir yazlık dinlenme ve tedavi merkezi olarak kullanılmıştır. Günümüzde kaplıcalı tedaviler mevcut otellerin ve tesislerin komplekslerinde sağlıklı yaşam amacıyla kullanımdadır. Bu özelliğiyle modern dönemde de her yıl yerli ve yabancı binlerce kişiyi bünyesinde misafir eden Gönen'in kaplıcalarında nörolojik, ortopedik, romatizmal farklı hastalıklara iyi geldiği düşünülen kaplıca

kür tedavi yöntemleri uygulanmaktadır. Burada uygulanan tedavi yöntemleri uzman doktor ve fizik tedavi uzmanları tarafından yerine getirilmektedir.

Çalışmamızda Gönen ilçesi demografik özellikler yanında, ekonomik ve sosyal yapı açısından incelenmiş, Gönen halkının sağlık turizmine dönük mevcut algı ve beklentileri ortaya çıkarılarak yönetim planı kapsamında çözüm önerileri geliştirilmiştir. Gönen halkının demografik özelliklerine ek olarak günlük yaşantısındaki temel aktiviteleri ve fizik tedavi, rehabilitasyon ve diğer termal/kaplıca yerleri hakkında bilinç düzeylerinin belirlenmesi amacıyla sosyo-ekonomik dinamiklerin ortaya konulması, etkileşimde bulunacak bireylerin deneyimlerinin belirlenmesi ve planlamalarda Gönen halkının görüşlerinin ortaya konması amaçlanmıştır.

Sağlık turizminin Gönen sosyo-ekonomik ve kültürel yapısıyla eşgüdümlü ve uyumlu bir etkileşimi için sosyal beklentileri iyi kavramak gerekmektedir. Bu kapsamda Gönen ilçesinde katılımcıların da görüşleri ve temel sosyolojik imgelem çerçevesinde bir araştırma planı hazırlanmıştır.

3. YÖNTEM

Bu çalışma kültürel örüntülerin turizm girişimi faaliyetlerinde dikkate alınmasının önemine vurgu yapmaktadır. Bu nedenle “kültürel bir tehdit hissedilmediği oranda turizm girişimine desteğin arttığı” bu çalışmanın temel hipotezidir. Araştırmanın temel sorusu “Gönen ilçesinde yaşayan insanların turizm girişimlerine yönelik tutumları nelerdir?” şeklindedir. Bu amaçla öncelikle bölge hakkında genel bir bakış açısı kazanmak için betimsel bir araştırma tekniği benimsenmiştir. Bu nedenle Gönen sağlık turizmi ile etkileşim halinde olan oteller, ilçe merkezi ve yerleşim yerleri olmak üzere 3 farklı bölgede- **1. Bölge:** Kurtuluş mahallesi (Banyolar, Kaplıcalar), **2. Bölge:** Malkoç mahallesi (Belediye ve 500 mt yarıçaplı çevresi), **3.Bölge:** Pilevne mahallesi (Mahalle Sakinleri)- nicel

veri toplama yöntemlerinden anket tekniği kullanılarak 399 kişi ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Elde edilen verilerin SPSS programı ile analizleri gerçekleştirilmiştir. Bu alışma yapısal-işlevselci bir yaklaşım esas alınarak tasarlanmış ve değişkenler bu ereve temel alınarak tartişılmıştır. Bu araştırma ile ulaşılması planlanan hususlar şunlardır:

- * İlçe halkının demografik yapısı ve sosyo-ekonomik durumları
- * Termal otel, kaplıca, termal tedavi merkezleri ile olan ilişkileri
- * İlçe halkının bu merkezleri koruma, geliştirme isteği
- * İlçe halkının termal, otel, tedavi merkezlerine karşı kültürel konumlanma biçimleri
- * Ekonomik beklentileri

Adrese dayalı nüfus sayım sistemine göre Gönen ilçe merkezi nüfusu 42.000 olarak tespit edilmiştir. Toplamda 399 kişiyle görüşme yapılmıştır. 3 katmandan oluşan görüşme alanlarının birincisini oteller, ikincisini ilçenin merkezi (arşı) ve cnc kısmı da bu termal alanla ilişkisi olan yerleşim alanları oluşurmaktadır. Birinci bölgeden 99, ikinci bölgeden 200, cnc bölgeden de 100 kişiyle anket görüşmesi yapılmıştır.

Katılımcıların %54.4' erkek, % 45.1'i ise kadındır. Bu haliyle kadın erkek dengesi dikkatlice takip edilmiştir. Katılımcıların % 44'n 41 yaş üstü kişiler oluştururken, % 48 kadar bir oranı da 20 ila 40 yaş arası kişiler oluşurmaktadır. En yüksek oran esnaflarda olmak üzere görüşülen kişiler içerisinde ğrenci, ev kadını, işsiz, emekli, kamu görevlisi ve hizmet sektörü çalışanları bulunmaktadır. Katılımcıların % 65 gibi büyük bir oranı aylık gelirinin 3000 liradan az olduğunu beyan etmişken, % 24.6'lık oran ise aylık gelirinin 6100-10000 lira arasında

olduğunu söylemiştir. Eğitim durumunda da ilköğretim ve lise mezuniyet oranları %34 ve %36 ile birbirine yakındır. Üniversite mezuniyeti ise % 27 ile bu ikisinden sonra gelmektedir. Katılımcıların % 65.9 gibi büyük bir oranı medeni durum olarak evli olanlardan oluşmaktadır.

4. BULGULAR

4.1 Termal Otel, Kaplıca ve Termal Tedavi Merkezlerine Dönük İlgisi ve Tutumları

Katılımcıların termal otel, kaplıca ve termal tedavi merkezlerine karşı ilgi ve tutumlarını şu şekilde özetleyebiliriz. Katılımcıların % 60'ı bu merkezlerin yetersiz olduğunu, % 65'i ise bu merkezlerin faydalı olduklarını ifade etmişlerdir. Hizmetler için yeterli alanların sağlanamamasının büyük bir şikayet kalemi oluşturduğu görülmektedir. Katılımcılardan yarısından fazlası bu merkezlerden en az 1 defadan fazla faydalanmışlardır ve buradaki hizmetler hakkında bilgi sahibidirler.

Tablo-1. "İlçenizde sağlık turizmi çerçevesinde bir fizik tedavi merkezi açılmasını nasıl buluyorsunuz?"

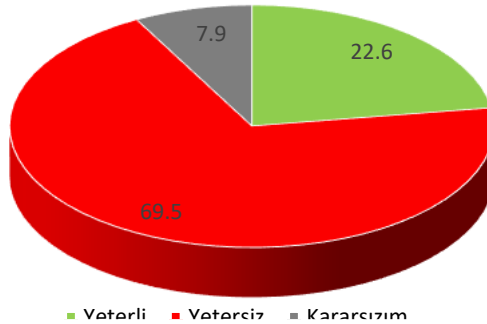
	f	%	Geçerli %
Olumlu	371	93,0	93,9
Olumsuz	11	2,8	2,8
Kararsızım	13	3,3	3,3
Toplam	395	99,0	100,0
Cevapsız	4	1,0	
Toplam	399	100,0	

Görüşülen kişiler Gönen'in uluslararası tanıtımında termal merkezlerin tek başına yeterli olmadığı görüşündedir. Dolayısıyla % 68 oranında kişiler bu merkezlerin yeterli sayıda olmadıklarını vurgulamışlar ve bunun da sosyal-ekonomik hareketliliğe etkisiz kaldığını ifade etmişlerdir (Tablo-2 / Şekil-2).

Tablo-2/Şekil-1. "Mevcut kaplıca ve termal tedavi merkezlerinin Gönen ilçesindeki sosyal ve ekonomik hareketliliğe katkısını yeterli buluyor musunuz?"

	f	%	Geçerli %
Yeterli	89	22,3	22,6
Yetersiz	274	68,7	69,5
Kararsızım	31	7,8	7,9
Toplam	394	98,7	100,0
Cevapsız	5	1,3	
Toplam	399	100,0	

Mevcut kaplıca ve termal tedavi merkezlerinin Gönen ilçesindeki sosyal ve ekonomik hareketliliğe katkısını yeterli buluyor musunuz?

Ancak böyle bir girişim sonucunda bölgenin diğer kaynakları da bu vesileyle tanınmış olacaktır. Ki kurulacak yeni tedavi merkezlerinin bölgeyi uluslararası arenada daha tanınır kılacağına ve diğer kaynakların bilinirliğini artıracığına dair inanç yüksektir (% 88.7, Tablo-3).

Tablo-3 “Gönen’de kurulması muhtemel yeni tedavi merkezlerinin uluslararası cazibeyi artıracığını ve bölgenin diğer kaynaklarının tanınırlığına olumlu etkide bulunacağını düşünür müsünüz?”

	f	%	Geçerli %
Evet	354	88,7	89,2
Hayır	13	3,3	3,3
Kararsızım	30	7,5	7,6
Toplam	397	99,5	100,0
Cevapsız	2	,5	
Toplam	399	100,0	

Yöre halkının Gönen’e dair güvenleri de yüksektir. Buraya gelecek olan turistlerin Gönen’de mutlu ve huzurlu bir konaklama geçireceğini düşünmektedirler (% 65.7, Tablo-4).

Tablo-4 “Yabancı turistlerin Gönen ilçesinde mutlu, huzurlu ve iyi bir tatil geçirebileceklerini düşünüyor musunuz?”

	f	%	Geçerli %
Evet	262	65,7	66,0
Hayır	88	22,1	22,2
Kararsızım	47	11,8	11,8
Toplam	397	99,5	100,0

Cevapsız	2	,5
Toplam	399	100,0

Bu güvenin önemi büyüktür, çünkü dışarıdan gelen kişilerin yöre halkıyla uyumu hassas bir konudur. Teorik tartışmalarda bazı araştırmacıların turizm sektörünün etkileri konusunda kötümser olduklarını ifade etmiştik. Gönen’de gördüğümüz kişilerin çoğu, turizmin oluşturacağı kalabalığın kendi kültürel ve manevi değerleriyle bir olumsuzluk arz etmeyeceğini söylemişlerdir (% 82,5, Tablo-5).

Tablo-5. “Gönen’de kurulacak yeni tedavi merkezlerine tedavi için dışarıdan gelen insan sayısını artırmasının kültürel ve manevi değerleriniz açısından sakıncalı bulur musunuz?”

	f	%	Geçerli %
Evet	48	12,0	12,2
Hayır	329	82,5	83,5
Kararsızım	17	4,3	4,3
Toplam	394	98,7	100,0
Cevapsız	5	1,3	
Toplam	399	100,0	

Dışarıdan gelecek insanlarla iyi ve olumlu ilişkiler geliştireceklerine olan inançları tamdır (% 90,2, Tablo-6).

Tablo-6. “Gönen’de kurulacak yeni tedavi merkezlerine dışarıdan gelen insanlarla iyi/olumlu ilişkiler geliştireceğinizi düşünür müsünüz?”

	f	%	Geçerli %
			%

Evet	360	90,2	90,7
Hayır	9	2,3	2,3
Kararsızım	28	7,0	7,1
Toplam	397	99,5	100,0
Cevapsız	2	,5	
Toplam	399	100,0	

Kaldı ki bu insan kalabalığının ekonomik katkısına da olumlu bakmaktadırlar (% 92.2, Tablo-7).

Tablo-7. “Gönen’de kurulacak yeni tedavi merkezlerinde yeni iş sahalarına yol açacağını ve ilçenin gelirini arttıracığını düşünüyor musunuz?”

	f	%	Geçerli %
Evet	368	92,2	92,7
Hayır	12	3,0	3,0
Kararsızım	17	4,3	4,3
Toplam	397	99,5	100,0
Cevapsız	2	,5	
Toplam	399	100,0	

Görüşülen kişilerin % 84.7’si, yeni oluşacak tedavi merkezlerinde çalışma imkanını olumlu değerlendirebileceklerini ifade etmişlerdir (Tablo-8).

Tablo-8. “Gönen’de kurulacak yeni tedavi merkezlerinde sizin veya yakınlarınızın çalışma imkanı olsa değerlendirir misiniz?”

	f	%	Geçerli %
Evet	338	84,7	85,1
Hayır	40	10,0	10,1
Kararsızım	19	4,8	4,8
Toplam	397	99,5	100,0
Cevapsız	2	,5	
Toplam	399	100,0	

Görüşülen kişiler, turizmdeki hareketliliğin ve yeni kurulacak tedavi merkezinin Gönen'in ekolojisine olumsuz bir etkisi olmayacağını, bilakis bu değerlerin geliştirilmesine katkıda bulunacağını söylemişlerdir (% 79.2, Tablo-9).

Tablo-9. Gönen'de kurulacak yeni tedavi merkezlerinin Gönen'in ekolojik açıdan korunmasına ve geliştirilmesine olumlu etkide bulunacağını düşünüyor musunuz?

	F	%	Geçerli %
Evet	316	79,2	79,6
Hayır	24	6,0	6,0
Kararsızım	57	14,3	14,4
Toplam	397	99,5	100,0
Cevapsız	2	,5	
Toplam	399	100,0	

4.2. Bölgesel Farklılıklar

3 ayrı bölgenin verdikleri cevaplar göz önüne alındığında temel demografik değişkenler açısından resmin bütünüyle anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Sözelimi termal otel ve kaplıcalı tedavi merkezlerinin sayısının yeterliliği konusunda 1. Bölge (Otel) sayıyı yeterli bulurken, 2. Bölge (esnaf) yetersiz bulmaktadır. Kümülatifte anlamlı bir fark ortaya çıkarmasa da, mevcut ince fark da bize toplam sayının neden bu yönde olduğunu anlatmaya yetmektedir. Bu tedavi merkezlerini faydalı bulma oranında da yine ince bir fark vardır. 1. Bölge sakinlerinde faydalı bulma oranı biraz daha düşükken (% 20.8), 2. Bölgede bu oran az da olsa daha yüksektir (% 52.7).

Tablo-10. “Bölge ↔ İlçeniz bünyesinde faaliyet gösteren termal otel, kaplıca, termal tedavi merkezlerini nasıl buluyorsunuz?”

	İlçeniz bünyesinde faaliyet gösteren termal otel, kaplıca, termal tedavi merkezlerini nasıl buluyorsunuz?			Toplam
	Faydalı buluyorum	Olumsuz görüyorum	Kararsızım	
1	20,8%	27,1%	37,7%	24,8%
Bölge 2	52,7%	45,7%	44,9%	50,1%
3	26,5%	27,1%	17,4%	25,1%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

İlçedeki termal otel ve tedavi merkezlerinin ne gibi hizmetler sunduklarına dair de anlamlı bir farklılık 2. Ve 3. Bölge arasında görülmektedir. 2. Bölge bu hizmetler konusunda daha bilinçli iken (% 56.1), 3. Bölge sakinlerinin bu konudaki bilgilerinin düşük olduğu görülmüştür (% 17.1) (Tablo-11).

Tablo-11 “Bölge ↔ İlçenizdeki termal otel ve termal tedavi merkezlerinde şu anda ne gibi hizmetler sunulduğuna dair bilginiz var mı?”

	İlçenizdeki termal otel ve termal tedavi merkezlerinde şu anda ne gibi hizmetler sunulduğuna dair bilginiz var mı?			Toplam
	Evet	Hayır	Kararsızım	
1	26,7%	25,8%	7,7%	25,1%
Bölge 2	56,1%	41,8%	61,5%	49,9%
3	17,1%	32,4%	30,8%	25,1%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

3 bölgenin hepsinde de yeni açılacak olan tedavi merkezine olan yaklaşım olumludur ve aralarında anlamlı bir fark yoktur. Bölgede yeni açılacak bir tedavi merkezinin ilçenin cazibesini artıracığına ve diğer kaynakların tanınırlığını artıracığına olan inanç da en yüksek esnaf bölgesi olan 2. Bölgede gözlenmiştir (% 50,6, Tablo-12).

Tablo-12. “Bölge ↔ Gönen’de kurulacak yeni bir tedavi merkezinin uluslararası cazibeyi artıracığını ve bölgenin diğer kaynaklarının tanınırlığına olumlu etkide bulunacağını düşünür müsünüz?”

	Gönen’de kurulacak yeni bir tedavi merkezinin uluslararası cazibeyi artıracığını ve bölgenin diğer kaynaklarının tanınırlığına olumlu etkide bulunacağını düşünür müsünüz?			Toplam
	Evet	Hayır	Kararsızım	
1	24,3%	23,1%	33,3%	24,9%
Bölge 2	50,6%	30,8%	50,0%	49,9%
3	25,1%	46,2%	16,7%	25,2%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Yine aynı şekilde yabancı turistlerin bölgede rahat ve huzurlu bir tatil geçireceklerin olan inanç da 2. Bölgede daha yüksek çıkmıştır (% 53,4, Tablo-13).

Tablo-13. “Bölge ↔ Yabancı turistlerin Gönen ilçesinde mutlu, huzurlu ve iyi bir tatil geçirebileceklerini düşünüyor musunuz?”

		Yabancı turistlerin Gönen ilçesinde mutlu, huzurlu ve iyi bir tatil geçirebileceklerini düşünüyor musunuz?			Toplam
		Evet	Hayır	Kararsızım	
Bölge	1	20,2%	36,4%	29,8%	24,9%
	2	53,4%	43,2%	42,6%	49,9%
	3	26,3%	20,5%	27,7%	25,2%
Toplam		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Bu durumun esnafın olumlu beklentileriyle ilgili olduğu açıktır. Hatta dışarıdan gelen insanlarla olumlu bir ilişki geliştirileceğine olan inanç da 1 ve 3. Bölge açısından yüksek bir oran teşkil etse de en yüksek oranı yine 2. Bölge oluşturmaktadır (% 49,7, Tablo-14).

Tablo-14. “Bölge ↔ Gönen’de kurulacak yeni tedavi merkezlerine dışarıdan gelen insanlarla iyi/olumlu ilişkiler geliştireceğinizi düşünür müsünüz?”

		Gönen’de kurulacak yeni tedavi merkezlerine dışarıdan gelen insanlarla iyi/olumlu ilişkiler geliştireceğinizi düşünür müsünüz?			Toplam
		Evet	Hayır	Kararsızım	
Bölge	1	25,8%	33,3%	10,7%	24,9%
	2	49,7%	22,2%	60,7%	49,9%
	3	24,4%	44,4%	28,6%	25,2%
Toplam		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

En merak edilen konu başlıklarından biri olan turizm ve kültürel/manevi değer ilişkileri konusunda da bölgeler arasında anlamlı bir farklılık çıkmamıştır. 3.

Bölge olan mahalle sakinleri bölgesinde kültürel ve manevi değerlerin turizmden olumsuz yönde etkilenmeyeceğine olan inancın daha yüksek çıkması bu açıdan anlamlıdır (Olumsuz cevapların kendi içindeki oranı % 16.7 iken, olumlu yaklaşanların kendi içindeki oranı % 25.8 düzeyindedir) (Tablo-15).

Tablo-15. “Bölge ↔ Gönen’de kurulması muhtemel yeni tedavi merkezlerine tedavi için dışarıdan gelen insan sayısını artırmasının kültürel ve manevi değerleriniz açısından sakıncalı bulur musunuz?”

	Gönen’de kurulması muhtemel yeni tedavi merkezlerine tedavi için dışarıdan gelen insan sayısını artırmasının kültürel ve manevi değerleriniz açısından sakıncalı bulur musunuz?			Toplam	
	Evet	Hayır	Kararsızım		
1	33,3%	24,0%	23,5%	25,1%	
Bölge	2	50,0%	50,2%	47,1%	50,0%
	3	16,7%	25,8%	29,4%	24,9%
Toplam		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

4.2. Demografik Değişkenler

Cinsiyet değişkeni de büyük oranda anlamlı bir farklılık ortaya koymamıştır. Sadece erkeklerin tedavi merkezlerinin sosyal ekonomik canlılığa yeterli oranda katkısı hakkındaki düşüncelerinin daha yüksek olduğu farkedilmiştir (% 61.4, Tablo-16).

Tablo-16. “Cinsiyet ↔ Mevcut kaplıca ve termal tedavi merkezlerinin Gönen ilçesindeki sosyal ve ekonomik hareketliliğe katkısını yeterli buluyor musunuz?”

		Mevcut kaplıca ve termal tedavi merkezlerinin Gönen ilçesindeki sosyal ve ekonomik hareketliliğe katkısını yeterli buluyor musunuz?			Toplam
		Yeterli	Yetersiz	Kararsızım	
Cinsiyet	Erkek	61,4%	55,3%	35,5%	55,1%
	Kadın	38,6%	44,7%	64,5%	44,9%
Toplam		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Bunun da piyasada çalışan kişilerin büyük oranda erkek olmasıyla ilintisi olabilir.

Yaş değişkenine baktığımızda ise yine anlamlı farklılıklar gözlemlenmemiştir, ve fakat tedavi merkezlerinde çalışma imkanı değerlendirildiğinde 41 yaş ve üstü kişilerin baskın oranda diğer yaş gruplarına göre bu imkana olumlu baktıkları görülmüştür (% 45.4, Tablo-17).

Tablo-17. “Yaş ↔ Gönen’de kurulacak yeni tedavi merkezlerinde sizin veya yakınlarınızın çalışma imkanı olsa değerlendirir misiniz?”

		Gönen’de kurulacak yeni tedavi merkezlerinde sizin veya yakınlarınızın çalışma imkanı olsa değerlendirir misiniz?			Toplam
		Evet	Hayır	Kararsızım	
Yaş	20 yaş ve altı	6,8%	10,0%	26,3%	8,1%
	21-30 yaş arası	24,3%	22,5%	26,3%	24,2%
	31-40 yaş arası	23,4%	15,0%	31,6%	23,0%
	41 yaş ve üstü	45,4%	52,5%	15,8%	44,7%
Toplam		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Bunun genel işsizlik oranları ve yaşa bağlı olarak iş olanaklarının sınırlanması ile ilintisi vardır. Daha genç yaşlarda çalışma imkanları ve planları çeşitlilik gösterebilir.

Meslek değişkenine gelirsek; tedavi merkezlerine yaklaşım açısından hizmet sektörü çalışanları, esnaf ve işsizlerin bu merkezlere az da olsa daha olumsuz yaklaştıkları, diğer meslek gruplarında ise bu oranın olumlu bakış lehine olduğu görülmüştür (Tablo-18).

Tablo-18. “Meslek ↔ İlçeniz bünyesinde faaliyet gösteren termal otel, kaplıca, termal tedavi merkezlerini nasıl buluyorsunuz?”

	İlçeniz bünyesinde faaliyet gösteren termal otel, kaplıca, termal tedavi merkezlerini nasıl buluyorsunuz?			Toplam
	Faydalı buluyorum	Olumsuz görüyorum	Kararsızım	
Meslek				
Öğrenci	9,7%	5,8%	13,0%	9,6%
İşsiz	2,3%	4,3%	4,3%	3,0%
Ev Kadını	19,3%	8,7%	15,9%	16,9%
Emekli	17,0%	14,5%	7,2%	14,9%
Kamu Görevlisi	3,5%	2,9%	8,7%	4,3%
Esnaf	22,8%	27,5%	20,3%	23,2%
Hizmet Sektörü Çalışanı	17,4%	20,3%	8,7%	16,4%
Diğer	8,1%	15,9%	21,7%	11,8%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

İlk gruptaki olumsuz oranın az da olsa yüksek olmasının sektör çalışma koşulları ile ilgisi olduğu düşünülmektedir. Meslek değişkenine göre önemli bir diğer karşılaştırma konusu da dışarıdan tedavi amaçlı gelecek kişilerin bölgenin manevi ve kültürel değerlerine olan etkisi konusu. Meslekler arasında öğrenci ve emeklilerin bu konuda olumsuz beyanda bulunma oranlarının daha yüksek olduğu görülmüştür ama bunun da genel toplama etkisi düşüktür. Yine meslekler arasında tedavi merkezlerinin ekolojik korumaya etkisine verilen olumlu cevaplarda esnaf, emekli ve ev kadınları başı çekmektedir (Tablo-19).

Tablo-19. “Meslek ↔ Gönen’de kurulacak yeni tedavi merkezlerinin Gönen’in ekolojik açıdan korunmasına ve geliştirilmesine olumlu etkide bulunacağını düşünüyor musunuz?”

	Gönen’de kurulacak yeni tedavi merkezlerinin Gönen’in ekolojik açıdan korunmasına ve geliştirilmesine olumlu etkide bulunacağını düşünüyor musunuz?			Toplam
	Evet	Hayır	Kararsızım	
Öğrenci	8,6%	29,2%	7,0%	9,6%
İşsiz	3,2%		3,5%	3,0%
Ev Kadını	16,9%	8,3%	21,1%	17,0%
Emekli	16,2%	4,2%	12,3%	14,9%
Meslek Kamu Görevlisi	3,5%	12,5%	5,3%	4,3%
Esnaf	24,5%	20,8%	15,8%	23,0%
Hizmet Sektörü Çalışanı	15,6%	25,0%	17,5%	16,5%
Diğer	11,5%		17,5%	11,6%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Aylık gelir açısından bakıldığında bölgenin tanınırlığına ve bölgede iyi bir tatil geçirebileceğine olan inançta oransal olarak 3000 tl ve aşağı miktarda aylık ücreti olanların bir hayli olumlu yaklaştıkları görülmüştür (%76.1, Tablo-20).

Tablo-20. Aylık Gelir ↔ Yabancı turistlerin Gönen ilçesinde mutlu, huzurlu ve iyi bir tatil geçirebileceklerini düşünüyor musunuz?

	Yabancı turistlerin Gönen ilçesinde mutlu, huzurlu ve iyi bir tatil geçirebileceklerini düşünüyor musunuz?			Toplam
	Evet	Hayır	Kararsızım	
3.000 ve altı	76,1%	59,3%	63,4%	71,0%
3.100-6.000 arası	21,5%	37,0%	34,1%	26,3%
6.100-10.000 arası	1,2%	1,2%	2,4%	1,4%
10.100 ve üzeri	0,8%	2,5%		1,1%
Diğer	0,4%			0,3%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Bunun da ekonomik istihdam beklentileriyle ilgisi olduğunu düşünüyoruz. Kaldı ki dışarıdan gelen turistler ve uluslararası tanınırlık üzerine soruların hemen hepsinde hem bölgesel hem demografik değişkenleri baz aldığımızda olumlu bir yaklaşım sergilendiğini görmekteyiz.

Fakat özellikle yeni bir merkezin açılması konusunda ilkökul mezunlarının çok açık bir farkla olumlu yaklaştıkları görülmüştür. Ekonomik hareketliliğe katkısı konusunda ortak görüş belirtilmiş olsa da üniversite mezunlarının yeni tedavi merkezleri konusunda 2 katı daha isteklidirler (Tablo-22).

Tablo-22. “Eğitim Durumu ↔ Mevcut kaplıca ve termal tedavi merkezlerinin Gönen ilçesindeki sosyal ve ekonomik hareketliliğe katkısını yeterli buluyor musunuz?”

	Mevcut kaplıca ve termal tedavi merkezlerinin Gönen ilçesindeki sosyal ve ekonomik hareketliliğe katkısını yeterli buluyor musunuz?			Toplam
	Yeterli	Yetersiz	Kararsızım	
İlköğretim	44,3%	29,9%	41,9%	34,1%
Eğitim Lise	39,8%	36,9%	29,0%	36,9%
Durumu Üniversite	14,8%	31,4%	29,0%	27,5%
Lisansüstü	1,1%	1,8%		1,5%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Yeni açılacak tedavi merkezlerinin yeni iş sahalarına yol açması konusunda üniversite mezunlarının büyük bir beklenti içerisinde oldukları ortadadır. Bu nedendir ki olumlu cevap oranları daha yüksek çıkmıştır.

Medeni durum değişkeninin de diğer değişkenler gibi kendi içerisinde çok düşük anlamlı farklar oluşturduğu görülmektedir. O farklardan birisi tedavi merkezlerinin yeni iş imkanı yaratması ihtimali. Bekar ve dul olanlar çalışma imkanlarına daha yüksek oranda olumlu cevaplar vermişlerdir. Evet cevaplarının bekar/dul oranı % 30'9 iken, hayır cevaplarının bekar/dul oranı %23.7 çıkmıştır (Tablo-23).

Tablo-23. “Medeni Durum ↔ Gönen’de kurulacak yeni tedavi merkezlerinde sizin veya yakınlarınızın çalışma imkanı olsa değerlendirir misiniz?”

	Gönen’de kurulacak yeni tedavi merkezlerinde sizin veya yakınlarınızın çalışma imkanı olsa değerlendirir misiniz?			Toplam
	Evet	Hayır	Kararsızım	
Medeni Durum				
Evli	69,1%	73,7%	55,6%	68,9%
Bekar/Dul	30,9%	23,7%	44,4%	30,8%
Diğer		2,6%		0,3%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

4.3 Gönen Tercihini Etkileyen Faktörler

Bu bölümde ise bölümde katılımcılar açısından, insanların termal merkez olarak Gönen’i tercih etmelerinde etkili olabilecek faktörlerle ilgili bilgiler yer almaktadır. Birden fazla seçim hakkı olan görüşülen kişilerin toplam 399 sayısı içerisindeki faktör tercihlerinin frekans tablosu şu şekildedir.

Özet tablo

Faktörler	f
Eş-dost tavsiyesi etkilidir	325
Daha önceki deneyimler etkilidir	270
Gönen’le ilgili internet siteleri etkilidir	152
Turizm işletmelerinin reklamları etkilidir	173
Basından elde edilen olumlu bilgiler etkilidir	165
Gönen’in nezih bir imajı olması etkilidir	193
Konumu ve ulaşılabilir olması etkilidir	279
Sunulan hizmetlerin kalitesi ve çeşitliliği etkilidir	197

Görüleceği üzere eş-dost tavsiyesi başı çekmektedir. Sonraki tercihlerde merkezin konumu ve deneyimler devreye girmiştir. Son tercih sırasında ise hizmet kalitesi, Gönen'in imajı, basın bilgileri, reklamlar ve internet siteleri etkili olmuştur. Yani somut deneyimler ve deneyimlerin aktarılmasının (ikincil deneyim) modern reklam endüstrisinin etkisine göre daha başat bir konumu işgal ettiği ortadadır.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Turizm ve sosyal etki ilişkisi ifade edildiğinde ilk akla gelen turizmin yerelde oluşturmayı planladığı dönüşüme karşı geliştirdiği bir takım işaret levhalarıdır. Bu ilk başta ifade edilen demografik özellikler ise, ikinci olarak sosyo-ekonomik beklenti ve kültürel yönelimler akla gelmektedir. Gönen gibi ilçe turizmini dikkate aldığımızda ise çok temel ekonomik beklentileri ve kültürel hassasiyetleri dikkate almamız gerekecektir. Eğer bir turistik dönüşüm faaliyeti ekonomik düzeni yapısal olarak dönüştürüp yeni ve çatışmalı bir sosyal ilişkiler ağı oluşturursa, burada huzursuzluğun baş göstermesi kaçınılmazdır. Yine bir dönüşüm kültürel hassasiyetleri önemsemeden, sadece turistik işlevlere odaklanırsa, oradan sağlıklı bir neticeye ulaşmanın imkanı yoktur. Turizm literatürü bizlere göstermektedir ki, yerelin dönüşüme hazır olması kadar,

girişimci öznelerin de düşünömsel bir sürece göre hareket etmeleri zorunludur. Bizim Gönen özelinde gözlemllediğimiz ise yöre insanının termal tedavi içerikli turizm olgusuna yaklaşımlarının olumlu ve içerici olduğu yönündedir.

Bu olumlu tabloya karşın, olası olumsuz etkilerin giderilmesinde dikkate alınması gereken bazı noktaları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Yerelin bir kültürel dejenerasyon hissine kapılmasına neden olacak pratiklerden kaçınılması
- Yerelin her aşamada turistik faaliyet hakkında bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi
- Ne tür bir turist prototipi istendiğinin net olarak ortaya konması ve standardın sağlanması
- Bizatihi yöre halkının turizm konusunda bazı seminer, eğitim, kurslarla ön bilgilendirilmesi ve sürece katılımının sağlanması

Sonuç olarak bulguları göz önüne aldığımızda, yöntem kısmında ifade ettiğimiz hipotezin doğrulandığını, yani halkın turizm girişim ve faaliyeti hakkında yeterli bilgilendirmeye ulaştığında hissettiği tehdit algısının düştüğünü; bu algının düştüğü oranda da faaliyete dönük sahiplenici tutumların arttığı gözlenmektedir. Elde edilen bulguların ve ulaşılan sonuçların turizm politikasına ve sonraki alan çalışmalarına yol gösterici olması umulmaktadır.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması mevcut değildir.

Destek/Finansman Bilgileri: Bu makalenin araştırma süreci için Pamukkale üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi Pamukkale Teknokent Yönetici A.Ş.'nin 2019.PTY.001 numaralı projesinden destek alınmıştır.

Etik Kurul Kararı: Bu çalışma, Pamukkale üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi Pamukkale Teknokent Yönetici A.Ş.'nin 2019.PTY.001 numaralı GÖNEN TERMAL KENTİ PLANI VE TERMAL SAğLIK MERKEZİ FİZİBİLİTE RAPORU başlıklı çok ortaklı projesinin, yine tarafımca hazırlanan 2019 yılına ait sosyal etki raporu esas alınarak kaleme alınmıştır. Çalışma yılı itibarıyla etik kurul raporu zorunluluğu olmadığı için için etik kurul kararına ihtiyaç olmamıştır.

KAYNAKÇA

- Bruner, E. M. & Kirshenblatt-Gimblett, B. (1994). "Maasai on the Lawn: Tourist Realism in East Africa". *Cultural Anthropology* 9(2): 435-470.
- Evans-Pritchard, D. (1989). "How 'They' See 'Us': Native American Images of Tourists". *Annals of Tourism Research*, 16(1).
- Lett, J. (1989). "Touristic Studies in Anthropological Perspective", (iç.) Smith V. L. (Ed.). *Hosts and Guests: The Anthropology of Tourism*, Philadelphia: The University of Pennsylvania Press.
- Mansperger, M. C. (1995). "Tourism and Cultural Change in Small Scale Societies, *Human Organization*. 54(1): 87-94
- Nash, D. (1996). *Anthropology of Tourism*. New York: Pergamon.
- Oliver-Smith, A. & Arrones, F. J. & Arcal, J. L. (1989). "Tourist Development and the Struggle for Local Resource Control". *Human Organization*, 48(4).
- Orams, M. (1999). *Marine Tourism: Development, Impacts and Management*. London: Routledge.
- Urry, J. (1990). *The Tourist Gaze: Leisure and Travel in Contemporary Societies*. London: Sage Publications.
- Williams, S. & Lew. A. A. (2015). *Tourism Geography: Critical Understandings of Place, Space and Experience*. London: Routledge.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

International and local tourism activities offer an ideal context for analyzing the political economy, social change, natural resource management, and cultural identity. This context not only provides material in terms of structural transformations but also gives us clues about how culture is represented and perceived in the thoughts of the host and tourist and raises questions such as: How does the expectation of the tourists transform local cultural traditions? How can this transformation be aligned with the tourism market? How does the change of culture into a product take place, and what are the points of differentiation in the local people's experience of it? What is the power relations dimension of these encounters?

Method

This study emphasizes the importance of considering cultural patterns in tourism initiative activities. For this reason, the central hypothesis of this study is that "if there is no feeling of threat in the mind of host community, the support for tourism initiatives increases." The main question of the research is: "What are the attitudes of people living in Gönen district towards tourism initiatives?". For this reason, the main focus is on the hotels interacting with health tourism in 3 different regions, including the district center and settlements. Through the quantitative data collection method and survey technique, the primary data consists of face-to-face interviews with 399 people and analyzing them with the SPSS technique. This study was designed based on a structural-functionalist approach, and the variables were discussed based on this framework.

According to the address-based census system, the population of the Gönen district center was 42.000. The first of the interview areas consists of 3 layers the hotels, the second is the center of the district (the bazaar), and the third part is the residential areas related to this thermal area.

54.4% of the participants are men, and 45.1% are women. As such, the balance between men and women was attentive. While 44% of the participants are over 41, 48% are between the ages of 20 and 40. Students, homemakers, unemployed, retired, public servants, and service sector workers are among the interviewees, with the highest percentage being merchants. While 65% of the participants stated that their monthly income is less than 3000 TL, 24.6% said their monthly income is between 6100-10000 TL. Regarding education, primary and high school graduation rates are close, with 34% and 36%. University graduation comes after these two with 27%. A large proportion of 65.9% of the participants is married regarding marital status.

Findings

There is a high belief that the new treatment centers will make the Region more recognizable internationally and increase the awareness of other resources. Locals also have high trust in Gönen. They think the tourists who come here will have a happy and peaceful stay in Gönen. This trust is vital because the harmony between outsiders with local people is a sensitive issue. In the theoretical discussions, we have stated above that some researchers are pessimistic about the effects of the tourism sector. Most of the people we interviewed in Gönen said that the crowd created by tourism would not negatively affect their cultural and spiritual values.

They fully believe they will develop good and positive relationships with people from outside. Moreover, they also have a favorable view of the economic contribution of this crowd of people. This situation is related to the positive

expectations of the merchants. Even though a belief that a positive relationship will develop with people coming from outside constitutes a high rate in the first and third regions, the second region still has the highest rate. We think that this has something to do with economic employment expectations. Moreover, we see that almost all of the questions on foreign tourists and international recognition show a positive approach when we take regional and demographic variables as a basis. However, primary school graduates have a positive attitude toward opening a new center. Although there is a common belief in its contribution to economic mobility, university graduates are twice as eager for new treatment centers.

Conclusion and Discussion

Regarding tourism regions like Gönen, we must consider fundamental economic expectations and cultural sensitivities. If a touristic transformation activity structurally transforms the economic order and creates a new and conflicting social relations network, unrest will inevitably arise. Again, if a transformation focuses only on tourism investments without caring about cultural sensitivities, it is impossible to reach a healthy result there. Tourism literature shows us that entrepreneurial subjects must act according to a reflexive process and the locals' readiness for transformations. We observed in Gönen that the local people's approach to tourism with thermal treatment is positive and inclusive.

Despite this positive picture, we can list some points that should be taken into account in eliminating possible negative effects as follows:

- Avoiding practices that will cause the locals to feel a sense of cultural degeneration
- Informing and raising awareness of the locals about the tourist activity at every stage

- Clarifying what kind of tourist prototype is expected and ensuring the standard
- Informing the local people about tourism with some seminars, training, and courses and ensuring their participation in the process.

As a result, the hypothesis we expressed in the method part is confirmed; host communities perceive a threat when they do not reach sufficient information about the tourism initiative and activity. It is evident that as this negative perception decreases, a warm reception increases. Ultimately, we hope the findings and results will likely guide tourism policy and subsequent field studies.

ÖĞRETMEN ADAYLARININ YAŞAM BOYU ÖĞRENME DÜZEYLERİNİN YORDAYICILARI

Derya ORHAN GÖKSUN*

Öz

Yaşam boyu öğrenme, bireylerin örgün eğitimlerinin paralelinde ya da örgün eğitimlerinin dışında katıldıkları, mesleki ya da kişisel gelişimi amaçlayan öğretimsel etkinlikler olarak tanımlanabilir. Bu çalışmada hızla gelişen koşullar nedeniyle mesleki gelişime en çok ihtiyaç duyulan mesleklerin başında gelen öğretmenlik mesleğine hazırlanan öğretmen adaylarının, yaşam boyu öğrenme düzeyleri cinsiyetleri, öğrenim gördükleri program, haftalık çalışma planı yapıp yapmama durumları, boş vakit etkinlik sayıları, sahip oldukları teknoloji sayıları, teknoloji kullanım amaçları, öğrenmeye isteklilikleri ve gelişime açıklıkları öğrenmeye isteklilik değişkenleri bağlamında incelenmiştir. 290 öğretmen adayından toplanan veriler lojistik regresyon analizi ile analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında öğrenmeye isteklilik, gelişime açıklık ve boş vakit etkinlik sayılarının yaşam boyu öğrenme düzeyini anlamlı biçimde yordadığı ve bu değişkenlerdeki artışın yaşam boyu öğrenme düzeyini artırdığı belirlenmiştir ($p < 0.01$). Modelin en etkili yordayıcı değişkeni öğrenmeye isteklilik değişkenidir ($Wald=23,060$; $Exp(\beta)=1,199$). İkinci sırada gelişime açıklık değişkeni ($Wald=11,541$; $Exp(\beta)=1,224$), üçüncü sırada da boş vakit etkinlik sayısı değişkeni ($Wald=6,697$; $Exp(\beta)=1,238$) gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaşam boyu öğrenme, öğrenmeye isteklilik, gelişime açıklık, lojistik regresyon

* Doç. Dr., Adıyaman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, dorhan@adiyaman.edu.tr.

PREDICTORS OF PRE-SERVICE TEACHERS' LIFELONG LEARNING LEVELS

Abstract

Lifelong learning concept can be defined as learning activities that aim to professional or personal development during formal education or out of formal education process. At this study, lifelong learning levels of pre-service teachers, who are preparing for teaching profession, needs professional development because of fast-growing opportunities, were investigated from the point of gender, education specialty, making weekly studying program, number of recreation activities, number of own technological devices, aims of technology use, willingness to learn and openness to improvement. The data collected from 290 pre-service teachers was analyzed by conducting logistic regression analysis. It was determined that willingness to learn, openness to improvement and number of recreation activities predict and increase lifelong learning level significantly ($p<0.01$). The most influential predictor variable is willingness to learn (Wald=23,060; Exp(β)=1,199). The second influential predictor is openness to improvement (Wald=11,541; Exp(β)=1,224) and the third one is number of recreation activities (Wald=6,697; Exp(β)=1,238).

Keywords: Anahtar kelime1, anahtar kelime2, anahtar kelime3.

1. GİRİŞ

Yaşam boyu öğrenme 1970lerden günümüze dek alanyazında konuşulan bir kavram olmuştur. İlk olarak UNESCO'nun 1972 de gerçekleştirdiği bir toplantıda "sürekli eğitim" adıyla dile getirilmiştir (UNESCO, 1972). UNESCO ve Avrupa Birliği Komisyonu çeşitli tarihlerde gerçekleştirdiği toplantılar yayımladığı raporlar ile yaşam boyu öğrenmeyi mesleki gelişim etkinlikleri, yeni teknolojiler ile donatılmış çalışanlar, iş gücü ihtiyacının karşılanması, teknoloji öğretimi gibi bağlamlarda ele almıştır (European Commission, 1993; European Commission, 1995; UNESCO, 1972; UNESCO, 1985; UNESCO, 1996). Söz konusu dönemlerde yaşam boyu öğrenmenin meslek edinme misyonu olduğu gibi çalışanların

niteliklerini geliştirme misyonu da bulunmaktaydı. Bu bağlamda yaşam boyu öğrenme yetişkinlere özgü bir kapsamda ele alınmaktaydı. Ancak 21. yüzyılın başlarında okul öncesi dönemden emekliliğe kadar bir süreç olarak planlanabilen bir süreç olduğu dile getirilmiştir (European Commission, 2001).

İlk tanımlamalarında yaşam boyu öğrenme okulda ve ailedeki eğitimin dışında etkinliklerle bireylere tutum, değer, bilgi ve beceri kazandıran süreç (Lengrad, 1985) olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlamalar daha çok yetişkin eğitimi üzerine temellenmekte ve iş yaşamı için yetişmiş insan gücü sağlamak amacıyla odaklanmaktadır. Özellikle nüfus artışı ve İkinci Dünya Savaşı ile başlayan teknolojik gelişmelere ayak uydurabilecek yetişmiş insan gücü ihtiyacı eğitimin okul sınırlarının dışında da var olması, bireylerin eğitimini aldıkları konularda bile bilgilerini yenilemeleri gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda yaşam boyu öğrenme; bireye yeni bir beceri edindiren ya da mevcut becerilerin güncellenmesini sağlayan, bireysel ve toplumsal ekonomik gelişmeyi destekleyen, kişisel gelişme fırsatları sunan, örgün ve yaygın eğitim süreçlerine paralel biçimde yürütülebilen, bireyin ilgi ve ihtiyaçlarını destekleyen, bireysel ya da kitlesel yürütülebilen öğrenme etkinlikleri (Bougherara ve Nani, 2021; Centeno, 2011; Keskinkılıç Kara, 2019; London, 2011; Yang ve Valdes-Cotera, 2011; Yıldızlı, 2019) olarak tanımlanabilir. Bu tanımlama, toplumsal ilerlemenin sağlanması için, yaşam boyu öğrenmenin toplumun tüm kesimlerinde yaygınlaşmasının ve bireylerin yaşam boyu öğrenme becerilerinin geliştirilmesinin önemli olduğunu açıkça göstermektedir. Öğretmenlik mesleği gerek değişen öğrenen özellikleri nedeniyle mesleki yetkinliklerin farklılaşması gerekse öğretime konu olan içeriğin güncellenmesi gereksinimi nedeniyle yaşam boyu öğrenme becerisi edinmesi gereken mesleklerin başında gelmektedir. Öğretmenlerin yaşam boyu öğrenenler olması yaşam boyu öğrenen bireylerin yetiştirilmesine temel oluşturmaktadır (Cornford, 2022; Day, 2002). Bu durum da toplumun yaşam boyu öğrenme niteliklerinin artırılmasına olanak

sunabilmektedir. Her ne kadar yaşam boyu öğrenme toplumsal faydaya yönelik tanımlansa da yürütülen etkinlikler bireyseldir. Bu nedenle başarı ya da başarısızlık çeşitli bireysel faktörlere bağlı olarak değişmektedir.

Tüm öğretimsel tasarımlarda olduğu gibi yaşam boyu öğrenme etkinliklerinin tasarım, değerlendirme ve uygulama süreçlerinde cinsiyet, yaş, bireyin sahip olduğu olanaklar, ilgi ve motivasyon gibi bireysel değişkenler göz önünde bulundurulmalıdır (Aspin ve Chapman, 2000; Murray, 2015). Örneğin, kadınların iş, aile ve eğitim hayatlarını düzenleyebilmek, hepsinde başarılı olabilmek için erkeklerden daha fazla çaba sarf etmeleri gerektiği, bu dengeyi kuramadıklarında önce eğitimden vazgeçtikleri bilinmektedir (Barros ve Monteiro, 2015; David, 2008). Chang, Wu ve Lin (2012) sosyoekonomik düzeyi düşük kadınların yaşam boyu öğrenme etkinliklerine sıklıkla aile ekonomisine destek olmak, çocuk bakımı konusunda bilgilenmek gibi daha çok aile yaşamına yönelik nedenlerle katıldıklarını, benzer durumdaki erkeklerin ise yaşam boyu öğrenmeyi daha çok kariyer ve işlerinde ilerleme amacıyla tercih ettiklerini belirtmiştir. Ancak son dönemde kadınların örgün eğitim dışında sunulan eğitsel etkinliklere erkeklerden daha fazla katıldıklarını gösteren çalışmalar da yayınlanmıştır (Chlon-Dominczak ve Lis, 2013). Bu durum cinsiyet değişkeninin yaşam boyu öğrenme üzerindeki etkisinin zamanla değişkenlik göstermiş olduğu yönünde yorumlanabilir.

Yaşam boyu öğrenme günümüzde bir 21. yüzyıl becerisi olarak ifade edilmektedir. Daha açık bir ifade ile geçmiş dönemlerde yaşam boyu öğrenme becerilerine sahip olan bireyler diğer bireylerden bir adım önde iken günümüzde yaşam boyu öğrenme becerisine sahip olmayan bireyler var olamamaktadır (Wielkiewicz ve Meuwissen, 2014). 21. yüzyılın en önemli gelişmelerinden biri teknolojinin günlük yaşamın bir parçası durumuna gelmesidir. Kişisel bilgisayarlar bireysel teknoloji kullanımının yaygınlaşmasını

sağlamıştır. Bu gelişmenin ardından mobil teknolojiler bireylerin her zaman her yerde teknolojiye erişmelerini sağlamıştır. Bu durumlar yaşam boyu öğrenmenin teknolojiden etkilenmesine ve teknoloji ile desteklenerek yaygınlaşmasına yol açmıştır. We are social report'a (2022) göre 2022 yılı itibari ile dünyanın %62,5'i internet bağlantısına sahiptir. Bu oran bilginin yayılma hızının daha yüksek ve bireylerin bu bilgiye ulaşmadaki olanaklarının artık çok daha kolay olduğunu göstermektedir. Teknoloji bir gereklilik olduğundan bireyler, hem teknolojik gelişmelere ayak uydurabilmek için teknolojiyi öğrenmeli hem de teknoloji aracılığıyla yaşamını düzenlemelidir. Öğrenme yaşantıları da bu çağda teknolojiler aracılığı ile gerçekleşmektedir. Bu durum yaşam boyu öğrenmeyi teknolojiyi öğrenmek ve teknolojiyle öğrenmek açılarından yeni bir forma getirmiş ve yaşam boyu öğrenmeyi bu çağın bir parçası haline getirmiştir. Teknolojinin eğitim ile ilişkisi 21. yüzyıl öncesinde de konuşulmakta ve bu ilişki teknolojinin olanaklarından yararlanma, teknolojik ortamlarda yaşayacak olan bireylere genel yetkinlikler kazandırma ve teknolojik ortamın ihtiyaç duyduğu insan gücünü yetiştirme olarak sıralanmıştı (Alkan, 1997). 20. yüzyılda öngörülen bu teknolojik ortam günümüz dünyasıdır. Geçmişten günümüze yaşam boyu öğrenme tanımlamaları bu nedenle teknolojik öğretim teknolojileri ile yakından ilişkilidir. Sözü edilen ilişki Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Yaşam Boyu Öğrenme ve Güncel Öğretim Teknolojisi (Sharples, 2000)

Yaşam Boyu Öğrenme	Öğretim Teknolojisi
Bireysel	Kişisel
Öğrenen merkezli	Kullanıcı merkezli
Yerleşik	Taşınabilir
İşbirlikçi	Bağlantılı
Bağımsız	Bağımsız
Hayat boyu	Devamlı

Tablo 1’de yaşam boyu öğrenme tanımlaması ile günümüzde yaşam boyu öğrenme etkinliklerinin teknoloji ile dönüşümü ilişkilendirilmiştir. Bu noktada günümüzde yaşam boyu öğrenme ve teknolojinin iç içe olduğu açıkça söylenebilir. Yaşam boyu öğrenmenin bireysel, öğrenen merkezli, işbirlikçi, her zaman her yerde ulaşılabilen ve yaşam boyu devam eden özellikleri teknoloji ile kolaylıkla desteklenebilmektedir. Öğretim teknolojileri kişisel olması, kullanıcıyı merkeze alan, taşınabilir, her zaman her yerde ulaşılabilen ve dayanıklı olması gibi özellikleri ile yaşam boyu öğrenme etkinliklerinin ayrılmaz parçası durumuna gelmiştir. Bu nedenle yaşam boyu öğrenme için; teknolojiye sahip olma ve teknolojiyi uygun kullanabilme önemli değişkenler olarak görülmektedir.

Öğretim teknolojilerinin etkin kullanımı, yaşam boyu öğrenme süreçlerinde bireylerin yürüttüğü etkinlikleri de çeşitlendirmiştir. Yüz yüze yürütülen etkinliklerde ulaşım, zaman, maliyet gibi problemler öğretim teknolojileri aracılığıyla yürütülen etkinliklerle aşılmıştır. Teknoloji destekli dijital kaynaklar, etkileşimli materyaller, tekrarlanabilir içerikler gibi çoklu ortam olanakları öğretimsel etkinliğin verimi artırmakta, fırsat eşitliği sağlamak ve maliyeti azaltmaktadır. Yüz yüze etkinliklerin tasarımında göz önünde bulundurulması gereken ulaşım, takvim, bireysel koşullar teknoloji destekli yaşam boyu öğrenme etkinliklerinin tasarımında teknolojiye sahip olmak gibi tek koşula indirgenebilir duruma gelmiştir. Balasubramanian, Thamizoli, Umar ve Kanwar (2010) kadınların ev ortamında da rahatça ulaşabildikleri cep telefonlarıyla öğrenme etkinliklerini gerçekleştirdiklerini ve bu yolla erkekler ile aralarındaki eşitsizliği giderebildiklerini öne sürmektedir. Benzer biçimde Thongmak (2021) kadınlar, iş olanağı bulamayanlar, öğrenme güçlüğü yaşayan ya da engelli bireyler gibi eğitim olanakları açısından dezavantajlı olabilecek grupların eğitsel etkinliklerinde taşınabilir, kişisel ve az donanımlı teknolojileri tercih ettiklerini belirtmektedir.

Yaşam boyu öğrenmenin en önemli özelliklerinden bir diğeri bireyin ilgi ve ihtiyaçlarını yanıtlayabileceği etkinlik çeşitlilikleri sunabilmesi ve bireyin seçim yapabilmesidir. Bu noktada motivasyon, isteklilik, yenilikçilik gibi bireysel değişkenlerin yaşam boyu öğrenme üzerinde etkilerinin olması beklenmektedir. İş yaşamı, kariyer planları, ekonomik koşullar, etkinlik çeşitliliği gibi nedenler bireylerin yaşam boyu öğrenme motivasyonu artırmaktadır (Moustakas, 2018). Ancak bu durum standart bir kavram altında toplanması oldukça güç olgular barındırmaktadır. En temelde bireyin motivasyonu öğreneceği içeriğe ve etkinliğe karşı geliştirdiği olumlu tutum, bir başka ifade ile istekli olması önemlidir (Crick ve Yu, 2008; McCombs, 1991). Ek olarak bireyin yaşam boyu öğrenme etkinliğine konu olan durumda kendini geliştirme ya da güncellemeye karşı olumlu bir bakış geliştirmesi de önemli görülmektedir (Haseski ve Odabaşı, 2017; Yaman, 2014).

Sözü edildiği gibi toplumun yaşam boyu öğrenme etkinliklerini benimsemesi, verimli biçimde katılabilmesi için öğretmenlerin bu becerileri öğrenenlere edindirebilmesi önemlidir (Day, 2002). Benzer biçimde öğretmenlerin de mesleki anlamda kendilerini güncel tutabilmesi gerekmektedir. Bu durum öğretmen eğitiminde yaşam boyu öğrenmenin önemini ortaya koymaktadır. Güncellenen öğretmen yetiştirme programlarında yetişkin eğitimi ve yaşam boyu öğrenme kazanımları yer almakla birlikte bu becerilerin edindirilmesine yönelik bir ders de bulunmaktadır (Yükseköğretim Kurulu, 2018). Bu noktada akla öğretmen adaylarının bu program kapsamında amaçlanan yaşam boyu öğrenme becerilerini edinmelerinde etkili olan bireysel faktörlerin neler olduğu sorusu gelmektedir. Bu araştırmanın amacı öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme düzeylerinin cinsiyet, öğrenim görmekte oldukları program, haftalık çalışma programı yapısı yapmama durumları, boş vakit etkinlik sayısı, sahip olunan teknoloji sayısı, teknoloji kullanım amaçları, öğrenmeye isteklilik puanları

ve gelişime açıklık puanları tarafından yordanıp yordanmadığının belirlenmesidir. Bu kapsamda aşağıdaki hipotezlerin doğruluğu araştırılmıştır:

H1. Cinsiyet yaşam boyu öğrenme düzeyinin istatistiksel olarak anlamlı bir yordayıcısıdır.

H2. Öğrenim görülen program yaşam boyu öğrenme düzeyinin istatistiksel olarak anlamlı bir yordayıcısıdır.

H3. Haftalık çalışma programı yapıp yapmama durumu yaşam boyu öğrenme düzeyinin istatistiksel olarak anlamlı bir yordayıcısıdır.

H4. Boş vakit etkinliği sayısı yaşam boyu öğrenme düzeyinin istatistiksel olarak anlamlı bir yordayıcısıdır.

H5. Sahip olunan teknoloji sayısı yaşam boyu öğrenme düzeyinin istatistiksel olarak anlamlı bir yordayıcısıdır.

H6. Teknoloji kullanım amacı yaşam boyu öğrenme düzeyinin istatistiksel olarak anlamlı bir yordayıcısıdır.

H7. Öğrenmeye isteklilik yaşam boyu öğrenme düzeyinin istatistiksel olarak anlamlı bir yordayıcısıdır.

H8. Gelişime açıklık yaşam boyu öğrenme düzeyinin istatistiksel olarak anlamlı bir yordayıcısıdır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Bu araştırma nicel araştırma yaklaşımlarından ilişkisel tarama yöntemi ile desenlenmiştir. Araştırma hipotezleri değişkenlerin birbiri ile ilişkileri ve bu ilişkilerin yordayıcı etkiler oluşturup oluşturmadığı temelindedir. İlişkisel tarama desenleri değişkenlere bir manipülasyon olmaksızın ölçümü ve bu ölçümlerin ilişkisel analiz yöntemleriyle yorumlanması amacını taşımaktadır (Freankel, Wallen ve Hyun, 2012: 331). Bu desenlerde değişkenler arasındaki ilişkilerden

yola çıkılarak bir değişken temelinde birimleri en az hata ile ait oldukları gruplara yerleştirmek amaçlanmaktadır (Tatlıdil, 1996). Bu çalışmada veri setindeki birimlerin yaşam boyu öğrenme düzeyine göre hangi grupta yer alabileceği istatistiksel olarak belirlenmeye çalışılmıştır. Bu nedenle çalışma korelasyonel araştırma çerçevesinde desenlenmiştir.

2.2. Örneklem

Çalışmanın evrenini öğretmen adayları oluşturmaktadır. Örneklem tekniği olarak kolayda örneklem tekniğine başvurulmuştur. Kolayda örneklem evreni temsil gücüne sahip olan kolay ulaşılabilir bir gruptan veri toplanması olarak tanımlanmaktadır (Yağar ve Dökme, 2018). Öğretmen adaylarının tamamına ulaşmak çeşitli zorluklar barındırdığından evreni temsil gücüne sahip olduğu düşünülen bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde öğrenim görmekte olan, yedi farklı alanda eğitim alan öğretmen adayından veri toplanmıştır. Veri toplama süreci 2019-2020 eğitim öğretim yılı güz yarıyılında yürütülmüştür. Katılım tamamen gönüllük esaslı olduğundan katılmaya gönüllü 290 öğretmen adayından veri toplanmıştır. Katılımcı öğretmen adaylarının %64,5'i kadın (n=187) ve %35,5'i erkektir (n=103). Öğretmen adaylarının %43,4'ü (n=126) haftalık ders çalışma programı yaptığını belirtirken %56,6'sı (n=164) haftalık bir ders çalışma programı yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının tamamı en az bir teknolojik cihaza sahiptir. %61,7'si (n=179) birden fazla teknolojik cihaza sahip olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcı öğretmen adaylarının %6,9'u (n=20) teknolojik cihazını yalnızca vakit geçirmek amacıyla kullandığını ifade etmiş, %32,8'i (n=95) iletişim amaçlı kullandığını belirtmiş ve %60,ü (n=175) teknolojik cihazını akademik amaçlı kullandığını açıklamıştır. Tüm bu açılardan ele alındığında araştırma örnekleminin ilgili demografik değişkenler açısından çeşitlilik gösterdiği söylenebilir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmanın verileri demografik bilgi formu, yaşam boyu öğrenme eğilimleri ölçeği ve yaşam boyu öğrenme ölçeği ile toplanmıştır. Demografik bilgi formunda; araştırma hipotezleri doğrultusunda cinsiyet, öğrenim görmekte oldukları program, haftalık çalışma programı yapip yapmama durumları, boş vakit etkinlik sayısı, sahip olunan teknoloji sayısı ve teknoloji kullanım amaçları sorulmuştur. Cinsiyet değişkeni kadın ve erkek, öğrenim görmekte olunan program Türkçe, okul öncesi, Arapça, rehberlik ve psikolojik danışma, sınıf, sosyal ve fen bilgisi öğretmenlikleri olmak üzere yedi farklı program, haftalık çalışma programı sorusu evet veya hayır, boş vakit etkinlikleri için kitap okuma, sinema, tiyatro, konser vb. etkinlikler, hayal kurma, uyuma, oyun oynama, sosyal medyada gezinme, sosyalleşme, spor ve diğer, teknoloji kullanım amaçları iletişim, akademik ve boş zaman etkinliği seçeneklerinden oluşmaktadır. Sahip olunan teknoloji sayısını ise rakamla yazmaları istenmiştir.

Öğrenmeye isteklilik ve gelişime açıklık değişkenlerinin ölçümü için Gür Erdoğan ve Arsal (2016) tarafından geliştirilmiş yaşam boyu öğrenme eğilimi ölçeği kullanılmıştır. Sözü edilen iki değişken bu ölçeğin iki alt faktördür. Ölçek 11'i öğrenmeye isteklilik 6'sı gelişime açıklık faktörü altında olmak üzere toplam 17 maddeden oluşmaktadır. Ölçek öğrenmeye isteklilik faktörü %24,12, gelişime açıklık faktörü %19,31 olmak üzere toplam %43,44 açıklanan varyansa sahiptir (n=1644; $\alpha=0,86$; $\omega=0,89$). Ölçek 1 (kesinlikle katılmıyorum) ile 5(kesinlikle katılıyorum) aralığında yanıtlanmaktadır. Her bir faktör kendi içindeki maddelere verilen yanıtların 1 ile 5 arasındaki değeri toplanmış ve iki yordanan değişkenin puanı hesaplanmıştır. Araştırmanın yordanan değişkeni olan yaşam boyu öğrenme düzeyi Wielkiewicz ve Meuwissen (2014) tarafından geliştirilen, Boztepe ve Demirtaş (2016) tarafından Türkçeye uyarlanan yaşam boyu

öğrenme ölçeği ile toplanmıştır. Bu ölçeğin puanlanması maddelere verilen yanıtların puan değerlerinin toplanması ile gerçekleştirilmektedir. Bu ölçek tek faktör 13 maddeden oluşmaktadır ($n=399$; $\alpha=0,85$; $\omega=0,88$). Ölçek 1 (asla) ile 5 (her zaman) aralığında değişen bir sıklık skalasında yanıtlanmaktadır. Ölçeğin puanlanması her bir maddeye verilen yanıtın sayısal değerinin toplanması ile gerçekleştirilmektedir. Ölçeğin düzeylere göre yorumlanması örnekleme göre değişiklik gösterebileceğinden, veri setindeki maksimum puan ile minimum puan arasında kalan orta nokta kesme noktası olarak belirlenir ve bu noktanın üzerindeki puanlar yüksek, altındaki puanlar düşük düzey olarak adlandırılabilir. Çalışmanın veri setinde yaşam boyu öğrenme toplam puanı 65 ile 31 arasında değişmiştir. Bu aralığın orta noktası 48'dir. Bu nedenle toplam puanı 48'den büyük ve eşit olan katılımcıların yaşam boyu öğrenme düzeyleri yüksek, 48'in altında olan katılımcıların yaşam boyu öğrenme puanları düşük olarak kodlanmıştır. Ölçeklerin kullanımı için gerekli izinler ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarının sorumlu yazarlarından e-posta yoluyla alınmıştır. Daha sonra ölçekler ve demografik bilgi formu tek bir formda birleştirilmiş ve basılı halde veri toplanmıştır. Katılımcılar çalışmaya katılmanın tamamen gönüllülük esaslı olduğu ve verilerin araştırmacılar dışında hiç kimse ile paylaşılmayacağı, veriler yalnızca bilimsel araştırma için kullanılacağı garanti edilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Çalışmanın yordayıcı değişkenleri sürekli ve süreksiz değişkenlerden oluşmaktadır. Ancak yordanan değişken yüksek ve düşük olmak üzere iki kategoriden oluşan süreksiz bir değişkendir. Dikotomik bir yordanan değişkenin yordayıcıları ile arasındaki istatistiksel ilişkiler lojistik regresyon analizi ile ortaya çıkarılmalıdır (Field, 2005). Regresyon analizi bir değişkenin hangi değişkenlerle ne ölçüde ilişkili olduğu temeline dayanarak bir model ortaya koyar ancak bu modelde yer alan tüm değişkenlerin en az aralık düzeyinde olması

gerekmektedir (Tate, 1992). Oysa bazı durumlarda kategorik değişkenler arasında benzer ilişkilerden yola çıkılarak, bireylerin hangi koşullarda hangi gruplarda yer aldığı yorumlanması gerekir. Bu çalışmanın hipotezleri incelendiğinde, katılımcıların yordayıcı değişkenler bağlamında yaşam boyu öğrenme düzeylerinin yüksek ya da düşük olma durumunun nasıl etkilendiğinin, bu etkinin yordayıcılık ya da bir gruba dahil olma olarak yorumlanıp yorumlanamayacağı analiz edilmesi gerekmektedir. Doğrusal regresyon analizinde kategorik verilerin analizi gerçekleştirilemez ancak lojistik regresyon analizi ile kategorik verilerin bu bağlamda analizi gerçekleştirilmektedir.

Lojistik regresyon analizinin önkoşullarından biri örneklem büyüklüğüdür. Her bir yordayıcı değişken için en az 20 katılımcı bulunmalıdır (Cook, 2008). Bu çalışmada analize dahil edilecek 8 yordayıcı değişken bulunmaktadır. Bu araştırma için örneklem büyüklüğünün en az 160 katılımcı olması gerekmektedir. Örneklem büyüklüğü bu sayının üzerindedir (n=290). Bir diğer önkoşul olan uçdeğerlerden arındırılmış veri seti için Z puanları ve box plot incelenmiştir (Mertler ve Vannatta, 2005). Tüm Z puanları ± 3 aralığında, her bir değişkene ilişkin box plotlarda uç değer gözlenmediğinden veri setinde uç değer bulunmadığına karar verilmiş ve eleme yapılmamıştır. Son önkoşul çoklu doğrusal bağıntı probleminin olmamasıdır. Değişkenler arası korelasyonun yüksek düzeyde olması durumu (Büyüköztürk, 2002) çoklu doğrusal bağıntı sorunu olduğunu göstermektedir. Değişkenlerin bir bölümü süresiz değişkenler olduğundan korelasyon analizi Spearman's rho korelasyon katsayısı ile hesaplanmış ve Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Değişkenler arası korelasyon katsayıları

n=290	Cinsiyet	ÖGP	HÇPY	BVES	SOTS	TKA	Öi	GA
ÖGP	,123*	-						
HÇPY	-,033	-,034	-					
BVES	,042	,105	,104	-				
SOTS	,006	,016	-,146*	-,028	-			
TKA	,047	-,048	-,023	-,084	-,116*	-		
Öi	-,121*	-,044	-,187**	,084	,026	-,005	-	
GA	-,080	-,001	-,017	,162**	,086	-,057	,587**	-
YBÖ	-,029	-,020	-,125*	,180**	-,012	-,052	,475**	,440**

*. Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlıdır (2-tailed).

**. Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır (2-tailed).

ÖGP: Öğrenim görülen program
HÇPY: Haftalık çalışma programı yapıp yapmama
BVES: Boş vakit etkinlik sayısı
SOTS: Sahip olunan teknoloji sayısı
TKA: Teknoloji kullanım amacı
Öi: Öğrenmeye isteklilik
GA: Gelişime açıklık
YBÖ: Yaşam boyu öğrenme

Tablo 2’de gösterildiği üzere korelasyon değerlerinin tamamı istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p > 0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı olan korelasyonlar ise en fazla orta olduğu ($\rho_{\text{Öi} \leftrightarrow \text{GA}} = 0,587$) görülmektedir. Diğer tüm anlamlı korelasyonların çok düşük düzeyde (0 ile $\pm 0,19$ aralığında), düşük düzeyde ($\pm 0,20$ ile $\pm 0,39$ aralığında) ya da orta düzeyde ($\pm 0,40$ ile $\pm 0,59$ aralığında) olduğu görülmektedir (Sugiyono, 2013: 250 temel alınmıştır). Bu durum değişkenlerin arasında çoklu bağlantı sorunu olmadığını göstermektedir. Tüm bunlar ışığında çalışmanın veri setinin lojistik regresyon analizine uygun olduğuna karar verilmiştir. Bu nedenle araştırma hipotezlerinin sınanması için sözü edilen analiz yürütülmüştür.

3. BULGULAR

Yordanan değişken olan yaşam boyu öğrenme düzeyi “düşük” ve “yüksek” olmak üzere iki kategoriden oluşmaktadır. Bu nedenle ikili lojistik regresyon yürütülmüştür. Kuramsal olarak kanıtlanmış bir model üzerinden çalışılmadığından değişkenlerin tamamının bir model oluşturup oluşturmadığı değişkenlerin katkılarının büyükten küçüğe eklenerek anlamlılığının test edilmesi üzerine temellenen ileri: LR yöntemi seçilmiştir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012). Bu yöntemde değişkenler öncelikle eşitliğe tabi tutulmadan yordayıcılıklarının anlamlılık düzeyi test edilir. Bu durumda araştırma hipotezlerinin doğrulanıp doğrulanmadığı birbirleri ile etkileşimleri olmaksızın test edilebilir. Sözü edilen sonuç Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Araştırma Hipotezleri

Hipotez	Değişkenler	Puan	Sd	p	Sonuç
H1	Cinsiyet	0,238	1	,626	Reddedildi
H2	ÖGP	0,046	1	,831	Reddedildi
H3	HÇPY	4,516	1	,034	Doğrulandı*
H4	BVES	10,907	1	,001	Doğrulandı
H5	SOTS	0,039	1	,843	Reddedildi
H6	TKA	0,922	1	,337	Reddedildi
H7	Öİ	62,714	1	,000	Doğrulandı
H8	GA	54,419	1	,000	Doğrulandı
Genel		80,518	8	,000	Model anlamlıdır.

*Bu hipotez regresyon modelinde reddedilmiştir.

Tablo 3’te görüldüğü gibi araştırma hipotezlerinden dördü ilk aşamada reddedilmesine karşın model anlamlıdır ($p_{\text{genel}}=,000$). Reddedilen hipotezler incelendiğinde cinsiyet, bölüm, sahip olunan teknoloji sayısı ve teknoloji kullanım amaçlarının yaşam boyu öğrenme düzeyini yordamadığı görülmektedir. Diğer hipotezlerin model öncesi doğrulanması bu değişkenlerin tek başına yaşam boyu öğrenme düzeyine olan kestirimsel etkisini gösterir ancak bir regresyon modeli değişkenler arasındaki ilişkilerden yola çıkılarak

oluşturulmaktadır. Bu durumda doğrulanmayan hipotezlerin modelde anlamlı, doğrulanmayan hipotezlerin de modelde anlamsız olma olasılığı bulunmaktadır. Model analiz edildiğinde haftalık program yapıp yapmama durumunun yaşam boyu öğrenme düzeyini yormadığı görülmüştür. Sözü edilen model Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Modeldeki Değişkenler

		B	SE	Wald	Sd	p	Exp(β)
Adım 1 ^a	Öi	,239	,033	50,838	1	,000	1,270
	Sabit	-10,774	1,531	49,541	1	,000	,000
Adım 2 ^b	Öi	,175	,037	21,864	1	,000	1,191
	GA	,213	,058	13,238	1	,000	1,237
	Sabit	-13,306	1,786	55,486	1	,000	,000
Adım 3 ^c	BVES	,214	,083	6,697	1	,010	1,238
	Öi	,181	,038	23,060	1	,000	1,199
	GA	,202	,059	11,541	1	,001	1,224
	Sabit	-14,105	1,874	56,675	1	,000	,000

a. 1. adımda eklenen değişken: Öi.

b. 2. adımda eklenen değişken: GA.

c. 3. adımda eklenen değişken: BVES.

Sonuç olarak çalışma kapsamında denenen hipotezlerden yalnızca üçü doğrulanmıştır. Diğerleri reddedilmiştir. Haftalık çalışma programı yapıp yapmama durumu değişkeninin tek başına bir yordayıcılığı olmasına karşın (Bknz. Tablo 3) regresyon analizinde bu katkı anlamlı değildir (Bknz. Tablo 4). Wald istatistiklerinin tamamının anlamlı olması ($p < 0,01$) her bir değişkenin modele katkısının anlamlı olduğunu katı bir göstergesidir (Tabachnick ve Fidell, 2007). Bunun yanı sıra model uyum istatistikleri de modelin anlamlı bir model olduğunu göstermektedir. Model indeksleri Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Model İstatistikleri

Adım	-2 LL	Cox & Snell R ²	Nagelkerke R ²	χ^2	Sd	p
1	331,719 ^a	,213	,285	7,27	8	,507
2	317,829 ^a	,250	,334	4,93	8	,765
3	310,892 ^a	,268	,358	5,39	8	,714

a. Parametre tahminleri ,001'den daha az değiştiği için tahmin, yineleme sayısı 5'te sonlandırıldı.

Modelin -2LL değerinin son adımda azaldığı görülmektedir. Bu durum eklenen değişkenlerin modelin daha iyi duruma gelmesine katkı sunduğunu göstermektedir (Field, 2005). Ayrıca Cox & Snell ve Nagelkerke R² değerleri son modelin açıklayıcılık oranının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Model 3'ün Hosmer and Lemeshow testi chi-square değeri de anlamlı değildir ($p>0,05$). Bu değer anlamlı olmaması modelin uyumlu olduğunun göstergesidir (Garson, 2008).

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Yaşam boyu öğrenme günlük yaşam koşullarından etkilenmekte ve günlük yaşamı şekillendirmektedir. Günlük yaşam koşullarının zaman içerisinde değişmesi, yaşama boyu öğrenmenin etkilendiği durumları da değiştirmiştir. Bu çalışmanın bulguları göz önünde tutulduğunda, yaşam boyu öğrenmeyi etkileyen bireysel unsurlarda bir devamlılıktan söz etmek mümkündür. Boş vakit değerlendirme, bireysel motivasyondan etkilenen öğrenmeye istekli olma ve gelişime açıklık değişkenlerinin yordayıcı unsurlar olmaya devam ettiği istatistiksel olarak ortaya çıkarılmıştır. Ancak cinsiyet, öğrenim görülen program, haftalık program yapma, sahip olunan teknoloji sayısı, teknoloji kullanım amacı değişkenlerinin modele anlamlı bir etkisi olmamıştır. Bu bulgu öğretmen

adaylarının söz konusu değişkenler bağlamında daha homojen özellikler sergilediğinin bir göstergesi sayılabilir.

Çalışma kapsamında yaşam boyu öğrenme düzeyini etkileyebilecek bireysel değişkenler incelenmiştir. Yürütülen analiz sonucunda ortaya çıkan modelde yaşam boyu öğrenme düzeyini en çok yükselten değişkenin öğrenmeye isteklilik değişkeni (Wald=23,060; $\text{Exp}(\beta)=1,199$) olduğu ortaya çıkarılmıştır. Öğrenmeye isteklilik, bireysel motivasyonu doğrudan etkilediğinden yaşam boyu öğrenme etkinliklerinin verimini de artıran bir unsurdur (Darban ve Polites, 2016; Zakay, Ellis ve Shevsky, 2004). Bu çalışmaya paralel biçimde yaşam boyu öğrenmeyi en çok etkileyen ya da önemli düzeyde yordayıcı değişkenlerin öğrenme motivasyonu ve bireysel isteklilik olduğunu öne süren çalışmalar bulunmaktadır (Blaschke, 2021; Collins, 2004; Cornford, 2002; Hargreaves, 2004; Thongmak, 2021). Bu değişkenler öğrenmeye isteklilik ile doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkilendirilebilir. Daha açık bir ifade ile çalışma kapsamında istatistiksel olarak elde edilen öğrenmeye isteklilik, “yaşam boyu öğrenmenin anlamlı ve çalışma kapsamında incelenen değişkenler arasından en önemli yordayıcısıdır” alanyazında da ifade edilmiş genellenebilir bir bulgudur.

Bir diğer yordayıcı değişken ise gelişime açıklıktır (Wald=11,541; $\text{Exp}(\beta)=1,224$). Gelişime açık olma durumu alanyazında daha çok mesleki gelişimi benimseme ve bu konuda istekli olma olarak ele alınmıştır (Bryk ve Schneider, 2003; Stanicka ve Sakano, 2017). Bireyin öğrenmek istediği, kendini eksik gördüğü ya da bilgilerinin eskidiğini düşündüğü konularda öğrenme sorumluluğunu alması, bireyin gelişime açık olduğunu göstermektedir (Axtell vd., 2002). Profesyonel bir meslek olarak ele alındığında öğretmenlik mesleği en çok mesleki gelişim etkinliği ile desteklenmesi gereken mesleklerden biridir (Avalos, 2011). Bu açıdan bakıldığında öğretmen adaylarının gelişime açık olmasının önemli olduğu

açıktır (Şen ve Yıldız Durak, 2022). Gelişime açık olmalarının yaşam boyu öğrenme düzeylerini olumlu yönde değiştirmesi de kaçınılmazdır.

Çalışma kapsamında ele alınan değişkenler arasından istatistiksel olarak anlamlı olan son yordayıcı değişken boş vakit etkinlik sayısıdır (Wald=6,697; $\text{Exp}(\beta)=1,238$). Bireyler yaşamlarında boş vakitlerini değerlendirebilecekleri çeşitli etkinliklere bir başka ifade ile rekreasyon etkinliklerine ihtiyaç duymaktadırlar (Botner, 2018; Verduin, McEwen ve Osgood, 1984). Boş vakit etkinlikleri bireylerin yaptıkları sportif, turistik, sanatsal ve kültürel etkinlikler gibi sınıflandırılabilir ancak bireyin yaşam koşulları ve yaşına bağlı olarak seçtiği boş vakit etkinliği değişmektedir (Cesario, 1976). Bir kişi birden fazla türde etkinliklerle boş vaktini değerlendirebileceği gibi hiçbir etkinliği yürütmeyebilir. Bu noktada bireysel farklılıklar bulunmaktadır. Yaşam boyu öğrenme için boş vakit etkinlikleri her bir etkinliğin bilgi ve beceri gerektirmesi açısından önemli bir yer tutmaktadır (Noklang, 2020). Bu çalışmaya paralel biçimde alanyazında yer alan çalışmalar; bireylerin boş vakitlerinde yürüttükleri etkinliklerin çeşitlenmesi onların öğrenme motivasyonunu, öz-düzenleme becerilerini, meraklarını ve buna paralel olarak yaşam boyu öğrenme eğilimlerini artırdığını ortaya çıkarmıştır (Gökkyer, Bakcak, Cihangiroğlu, Koçak ve Yılmaz, 2018; Kaya, 2020; Solmazand ve Aydın, 2016; Warford, 2002). İlgili durumlar yaşam boyu öğrenme üzerinde doğrudan etkili olduğu gibi bireyin öğrenme istekli olması ve gelişme açık olmasını da açıklayıcı niteliktedir. Bu bilgilerden hareketle çalışmanın bulgularının alanyazın ile örtüştüğü ve mevcut bilgileri desteklediği söylenebilir.

Alanyazında cinsiyetin yaşam boyu öğrenme etkinlikleri üzerinde farklılaştırıcı etkileri olduğu (Gökkyer vd., 2018; Kaya, 2020), erkeklerin kadınlardan daha etkili ve fazla çeşitlilikte yaşam boyu öğrenme etkinliğine katılabildikleri (Özen ve Öztürk, 2016; Solmazand ve Aydın, 2016) yönünde fikirler yer almaktadır. Bu

durumun temel kaynakları arasında; eğitimde fırsat eşitsizliği, erkeklerin çalışma hayatında daha aktif olmaları nedeniyle yaşam boyu öğrenme gereksinimlerinin fazla olması, erkeklerin daha fazla boş vakit bulabilmeleri (Griffin, 1999) olarak sıralanabilir. Ancak günümüzde bu durum değişmektedir. Kadınlar artık eğitim olanakları bulabilmekte, iş hayatında daha aktif yer bulabilmekte, günlük yaşam sorumlulukları kadın ve erkekler arasında paylaşılabilir. Türkiye’de yükseköğretim ve fakülte mezunu kadınların oranı 2010 yılında %8,1 iken 2020 yılında %17,3 olmuştur (TÜİK, 2022: 89). Benzer biçimde kadınların istihdam oranı yükselmekte, erkekler ve kadınların ev işlerine ayırdıkları zaman farkı her geçen yıl azalmaktadır (TÜİK, 2022: 148-152). Ek olarak sözü edilen çalışmalar istatistiksel olarak gruplar arası farklılıklara odaklanmaktadır. Oysa bu araştırmada cinsiyet değişkeninin kestirimsel bir etkisinin olup olmadığı araştırılmıştır. Cinsiyet, alanyazındaki bulgular ışığında yaşam boyu öğrenme düzeyinde farklılık oluşturabilmekte ancak yordayıcı olarak anlamlı bulunmamıştır. Bu konuda alanyazında yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu açıdan bakıldığında bu durum alanyazın için yeni bir bulgudur.

Benzer durum sahip olunan teknolojiler ve bu teknolojileri kullanım amaçları için de geçerlidir. Çalışma kapsamında bireylerin fazla ya da az sayıda teknolojiye sahip olmalarının yaşam boyu öğrenme düzeyinde kestirimsel bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Bu durum bireylerin sahip oldukları az sayıda teknolojiyle bile öğrenme etkinliklerini yürütebileceklerini göstermektedir. Bu durumun cinsiyet bağlamında da farklılaştırıcı etkisini yitirmeye başladığı da söylenebilir. Rogers (2006), cinsiyet kavramının hayatının birçok alanında farklılık yaratıcı gücünü kaybettiğini, kadınlar ve erkeklerin aynı etkinlikleri gerçekleştirdiğini ve bu durumun hızla yaygınlaştığını, günlük yaşam sorumluluklarının, sahip olunan avantajların, eğlence anlayışlarının, medya kullanımlarının giderek aynılaştığını ifade etmektedir. Yaşam boyu öğrenme bireyin bulunduğu her yerde yürütülebilen, mekân, zaman, yaş, cinsiyet, daha

önceki eğitim yaşantıları gibi farklılıklardan bağımsız tasarlanabilen bir yapıya sahiptir (Güleç, Çelik ve Demirhan, 2012). Tüm bunlar cinsiyet, bölüm, sahip olunan teknoloji sayısı ve teknoloji kullanım amaçlarının yaşam boyu öğrenmenin anlamlı yordayıcıları olmamalarını uygulamada da kanıtlar niteliktedir.

5. ÖNERİLER

Bireylerin öğrenmeye istekli olması yaşam boyu öğrenme düzeyinin yükselmesinde etkilidir. Bu noktada etkinliklerinin motivasyonel tasarımlarla gerçekleştirilmesi önemlidir. Bireylerin ilgi alanı, öğrenme alışkanlıklarına ve günlük yaşamına uygun tasarımlarda öğrenmeye olan isteklerini artırmaktadır (Tezer ve Aynas, 2018). Ek olarak sunulan etkinliklerin çeşitliliği de dikkat çekici olması ve bireyselleştirilmiş öğrenmeye hizmet ettiğinden öğrenmeye istekliliği artırmaktadır (Darban ve Polites, 2016; Gorges, Schwinger ve Kandler, 2013). Bu bağlamda düşünüldüğünde bireylerin yaşam boyu öğrenme düzeylerinin artırılması için, yaşam boyu öğrenmenin içeriğinin hedef kitleye uygun biçimde şekillendirilmesi, sunulan etkinliklerin çeşitlendirilmesi gerektiği söylenebilir.

Gelişime açıklık bir diğer önemli faktör olarak bulunmuştur. Bireylerin gelişime açık olması için öncelikle öğrenme ihtiyacının farkında olması gereklidir. Bu ihtiyacı öğretmenler, öğrenme verimini süreçte sınavarak görebileceği gibi dönem sonları mesleki gelişim etkinliklerinde de fark edebilirler. Öğretmenlerin dönem sonunda katıldıkları etkinliklerin düzenlenmesinde bu durum göz önüne alınmalı ve bu etkinliklerde güncel içeriklere yer verilmelidir.

Çalışma kapsamında ortaya çıkarılan ilişkiler ve modelden yola çıkılarak bireylerin yaşam boyu öğrenme düzeylerinin yükseltilmesi için boş vakit etkinliklerinin çeşitlendirilmesi gerektiği söylenebilir. Boş vakit etkinliklerinin çalışmada belirtildiği üzere öğrenmeye isteklilik ve gelişime açıklık üzerinde de

etkileri bulunmaktadır. Buradan hareketle dolaylı bir etkisinin olabileceği göz önünde bulundurularak söz konusu durum yol analizi ile başka bir veri setinde ele alınabilir.

Bildirimler:

Çalışmada yazarlık açısından herhangi bir çıkar çatışması ya da bu açıdan potansiyel bir kaygı bulunmamaktadır. Makale çalışması süreci boyunca finansal olarak hiçbir kurum veya kuruluştan destek alınmamıştır. Çalışmanın verileri 2020 yılı öncesinde toplandığından (bu durum yöntem bölümünde de belirtilmiştir) ve o dönem etik kurul zorunluluğu olmadığından etik kurul izni alınmamıştır. Bu onay dışında, bir bilimsel araştırma için gereken gönüllü katılımın sağlanması, katılımcıların onaylarının alınması, katılımcıların psikolojik ya da fizyolojik olarak sağlıklarının tehdit edilmemesi, katılımcıların kimlik bilgileri ve araştırma sürecinde toplanan veriler güvenli bir ortamda saklanması gibi tüm etik durumlar hassasiyetle uyulmuştur.

KAYNAKÇA

- Alkan, C. (1997). *Eğitim teknolojisinin iki binli yıllarda yapılandırılması*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aspin, D. N. ve Chapman, J. D. (2000). Lifelong learning: Concepts and conceptions. *International Journal of Lifelong Education*, 19(1), 2-19.
- Avalos, B. (2011). Teacher professional development in teaching and teacher education over ten years. *Teaching and Teacher Education*, 27(1), 10-20.
- Axtell, C., Wall, T., Stride, C., Pepper, K., Clegg, C., Gardner, P. ve Bolden, R. (2002). Familiarity breeds content: The impact of exposure to change on employee openness and well-being. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 75(2), 217-231.

- Balasubramanian, K., Thamizoli, P., Umar, A. ve Kanwar, A. (2010). Using mobile phones to promote lifelong learning among rural women in Southern India. *Distance Education*, 31(2), 193-209.
- Barros, R. ve Monteiro, A. (2015). E-learning for lifelong learning of female inmates: The EPRIS project Paper presented. *The proceedings of EDULEARN15 Conference*, Barcelona, Spain.
- Blaschke, L. M. (2021). The dynamic mix of heutagogy and technology: Preparing learners for lifelong learning. *British Journal of Educational Technology*, 52(4), 1629-1645.
- Botner, E. (2018). Impact of a virtual learning program on social isolation for older adults. *Therapeutic Recreation Journal*, 52(2).
- Bougherara, R. ve Nani, H. (2021). Investigating the teachers' application of socio-cognitive theory to promote efl students' autonomy case study: Third- year students in Kasdi Merbah University, Ouargla, Algeria. *Base for Electronic Educational Sciences*, 2(2), 1-10.
- Boztepe, Ö. ve Demirtaş, Z. (2016). The adaptation of lifelong learning scale into Turkish culture. *Journal of Family Counseling and Education*, 1(1), 10-17.
- Bryk, A. S. ve Schneider, B. (2003). Trust in schools: A core resource for school reform. *Educational Leadership*, 60(6), 40-45.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal bilimler için veri ve analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum*. Pegem A Yayıncılık.
- Centeno, V. (2011). Lifelong learning: A policy concept with a long past but a short history. *International Journal of Lifelong Education*, 30(2), 133-150.
- Cesario, F. J. (1976). Value of time in recreation benefit studies. *Land Economics*, 52(1), 32-41.

- Chang, D. F., Wu, M. K. ve Lin, S. P. (2012). Adults engaged in lifelong learning in Taiwan: Analysis by gender and socioeconomic status. *Australian Journal of Adult Learning*, 52(2), 310-335.
- Chlon-Dominczak, A. ve Lis, M. (2013). Does gender matter for lifelong learning activity?. *IBS Working Paper*. No. 16.2.A.
- Collins, J. (2004). Education techniques for lifelong learning: Principles of adult learning. *Radiographics*, 24(5), 1483-1489.
- Cook, D. (2008). *Binary response and logistic regression analysis*. Beyond traditional statistical methods içinde. Iowa State University Press.
- Cornford, I. R. (2002). Learning-to-learn strategies as a basis for effective lifelong learning. *International Journal of Lifelong Education*, 21(4), 357-368.
- Crick, R. D. ve Yu, G. (2008). Assessing learning dispositions: Is the effective lifelong learning inventory valid and reliable as a measurement tool?. *Educational Research*, 50(4), 387-402.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve Lisrel uygulamaları* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Darban, M. ve Polites, G. L. (2016). Do emotions matter in technology training? Exploring their effects on individual perceptions and willingness to learn. *Computers in Human Behavior*, 62, 644-657.
- David, M. E. (2008). Social inequalities, gender and lifelong learning: A feminist, sociological review of work, family and education. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 27(7/8), 260-272.
- Day, C. (2002). *Developing teachers: The challenges of lifelong learning*. Routledge.
- European Commission (1993). *Green paper on the European dimension of education*. Brussels: European Commission.

- European Commission (1995). *White paper on education and training teaching and learning towards the learning society*. Brussels: European Commission.
- European Commission (2001). *Making a European area of lifelong learning a reality*. Brussels: European Commission.
- Field, A. (2005). *Discovering statistics using SPSS* (2. Baskı). London: Sage Publication.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. ve Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (8. Baskı), New York: McGraw-Hill.
- Garson, G. D. (2008). Logistic Regression: Statnotes. *North Carolina State University*, 5(21), 08.
- Gorges, J., Schwinger, M. ve Kandler, C. (2013). Linking university students' willingness to learn to their recollections of motivation at secondary school. *Europe's Journal of Psychology*, 9(4), 764-782.
- Gökyer, N., Bakcak, S., Cihangiroglu, N., Koçak, O. ve Yilmaz, G. (2018). Lifelong learning tendencies of teacher candidates studying in pedagogical formation program. *Journal of Education and Training Studies*, 6(11a), 33-44.
- Griffin, C. (1999). Lifelong learning and social democracy. *International Journal of Lifelong Education*, 18(5), 329-342.
- Güleç, İ., Çelik, S. ve Demirhan, B. (2012). Yaşam boyu öğrenme nedir? Kavram ve kapsamı üzerine bir değerlendirme. *Sakarya University Journal of Education*, 2(3), 34-48.
- Gür Erdoğan, D. ve Arsal, Z. (2016). The development of lifelong learning trends scale. *Sakarya University Journal of Education*, 6(1), 114-122.
- Hargreaves, D. H. (2004). *Learning for life: The foundations for lifelong learning*. Policy Press.

- Haseski, H. İ. ve Odabaşı, H. F. (2017). Positions and preferences: Faculty goes for lifelong learning, a view from Turkey. *International Journal of Higher Education*, 6(6), 19-30.
- Kaya, K. (2020). Examining the lifelong learning tendencies of sport sciences faculty students. *Journal of Education and Learning*, 9(3), 99-105.
- Keskinkılıç Kara, B. (2019). Hayat boyu öğrenmenin amacı, kapsamı ve tarihsel gelişimi. F. Ereş (Ed.) *Yetişkin eğitimi ve hayat boyu öğrenme* içinde (s. 95-108). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Lengrad, P. (1985). Lifelong education: Growth of the concept. *The International Encyclopedia of Education*, V. Torsten Husen, T. Neville. Postlethwaite, Pergamon, Oxford, p. 3067.
- London, M. (2011). Lifelong learning: Introduction. *The Oxford Handbook of Lifelong Learning (online)*. Oxford: Oxford University Press.
- McCombs, B. L. (1991). Motivation and lifelong learning. *Educational Psychologist*, 26(2), 117-127.
- Mertler, C. A. ve Vannatta, R. A. (2005). *Advanced and multivariate statistical methods: Practical application and interpretation* (3. Baskı). Glendale, CA: Pyrczak Publishing.
- Moustakas, L. (2018). Motivation and obstacles to adult participation in lifelong learning programs: The effect of gender and age. *Open Journal for Educational Research*, 2(1), 45-56.
- Murray, H. (2015). *Lifelong learning in the twenty-first century: An investigation of the interrelationships between self-directed learning and lifelong learning*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Cincinnati: ABD.
- Noklang, S. (2020). The development of self-directed learning skills of teacher candidates through community-based recreation program. *Participatory Educational Research*, 7(3), 217-229.

- Özen, R. ve Öztürk, D. S. (2016). The Relationship between pre-service teachers' lifelong learning tendencies and teaching profession anxiety levels. *Universal Journal of Educational Research*, 4(12A), 7-15.
- Sharples, M. (2000). The design of personal mobile technologies for lifelong learning. *Computers & Education*. 34. 177- 193.
- Solmazand, D. Y. ve Aydın, G. (2016). Evaluation of lifelong learning tendencies of pre-service teachers. *The Anthropologist*, 24(1), 55-63.
- Stadnicka, D. ve Sakano, K. (2017). Employees motivation and openness for continuous improvement: Comparative study in Polish and Japanese companies. *Management and Production Engineering Review* 8(3), 70-86.
- Sugiyono. (2013). *Metode penelitian pendidikan pendekatan kuantitatif. Kualitatif dan R&D*. Bandung: Alfabeta
- Şen, N. ve Yıldız Durak, H. (2022). Examining the relationships between English teachers' lifelong learning tendencies with professional competencies and technology integrating self-efficacy. *Education and Information Technologies*, 1-36.
- Tabachnick, B.G. ve Fidell, L.S. (2007). *Using multivariate statistics* (5. Baskı). Allyn and Bacon.
- Tate, R. (1992). General linear model applications. *Unpublished manuscript, Florida State University*.
- Tatlıdil, H. (1996). *Uygulamalı çok değişkenli istatistiksel analiz*. Ankara: Engin Yayınları.
- Tezer, M. ve Aynas, N. (2018). The effect of university education on lifelong learning tendency. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 13(1), 66-80.

- Thongmak, M. (2021). Inquiring into lifelong learning intention: Comparisons of gender, employment status, and media exposure. *International Journal of Lifelong Education*, 40(1), 72-90.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu), (2022). *Toplumsal cinsiyet istatistikleri 2021*. Yayın No: 4651. ISBN 978-605-7613-98-1. 14 Eylül 2022 tarihinde [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2021-45635#:~:text=Hanehalk%C4%B1%20i%C5%9F%C3%BCc%C3%BC%20ara%C5%9F%C4%B1rmas%C4%B1%20sonu%C3%A7lar%C4%B1na%20g%C3%B6re,Edirne%2C%20K%C4%B1rklareli\)%20b%C3%B6lgesinde%20ger%C3%A7ekle%C5%9Fti](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2021-45635#:~:text=Hanehalk%C4%B1%20i%C5%9F%C3%BCc%C3%BC%20ara%C5%9F%C4%B1rmas%C4%B1%20sonu%C3%A7lar%C4%B1na%20g%C3%B6re,Edirne%2C%20K%C4%B1rklareli)%20b%C3%B6lgesinde%20ger%C3%A7ekle%C5%9Fti). Adresinden edinilmiştir.
- UNESCO (1972). *Final report of third international conference on adult education*. Tokyo: UNESCO Publishing.
- UNESCO (1985). *Final report of the fourth international conference on adult education*. Paris: UNESCO Publishing.
- UNESCO (1996). *Learning: The treasure within*. France: UNESCO Publishing.
- Verduin, J. R., McEwen, D. N. ve Osgood, N. (1984). Adults and their leisure: The need for lifelong learning. *Journal of Leisure Research*, 16(4), 355-357.
- Warford, L. J. (2002). Funding lifelong learning--A national priority. *Community College Journal*, 72(3), 15-23.
- We are social report. (2022). *Digital 2022: Another year of bumper growth*. 11 Ekim 2022 tarihinde <https://wearesocial.com/uk/blog/2022/01/digital-2022-another-year-of-bumper-growth-2/> adresinden edinilmiştir.
- Wielkiewicz, R. M. ve Meuwissen, A. S. (2014). A lifelong learning scale for research and evaluation of teaching and curricular effectiveness. *Teaching of Psychology*, 41(3), 220-227.
- Yağar, F. ve Dökme, S. (2018). Niteliksel araştırmaların planlanması: Araştırma soruları, örneklem seçimi, geçerlik ve güvenilirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 1-9.

- Yaman, F. (2014). *Öğretmenlerin yaşamboyu öğrenme eğilimlerinin incelenmesi (Diyarbakır ili örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Diyarbakır.
- Yang, J. ve Valdes-Cotera, R. (2011). *Conceptual evolution and policy developments in lifelong learning*. UNESCO Institute for Lifelong Learning. Feldbrunnenstrasse 58, 20148 Hamburg, Germany.
- Yıldızlı, H. (2019). Hayat boyu öğrenmenin amacı ve kapsamı. Güçlü, M. (Ed.). *Yetişkin eğitimi ve hayat boyu öğrenme* içinde (s. 107-121). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yükseköğretim Kurulu, (2018). *Yeni öğretmen yetiştirme lisans programları*. 15 Eylül 2022 tarihinde <https://www.yok.gov.tr/kurumsal/idari-birimler/egitim-ogretim-dairesi/yeni-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari> adresinden edinilmiştir.
- Zakay, D., Ellis, S. ve Shevalsky, M. (2004). Outcome value and early warning indications as determinants of willingness to learn from experience. *Experimental Psychology*, 51(2), 150-157.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Lifelong learning concept can be defined as learning activities that aim to professional or personal development during formal education or out of formal education process. In literature, there are some evidences about lifelong learning process began to widespread because of technology (Sharples, 2000). This can show us for lifelong learning activities, inequality of opportunities or digital division conditions are started to finish or decrease. From this point of view, it can be said that there is a need for researches on lifelong learning activities and its predictors under these current conditions.

At this study, lifelong learning levels of pre-service teachers, who are preparing for teaching profession, needs professional development because of fast-growing opportunities, were investigated from the point of gender, education specialty, making weekly studying program, number of recreation activities,

number of own technological devices, aims of technology use, willingness to learn and openness to improvement. To be specify them, the following hypothesis are tested during the study;

- H1. Gender is one of lifelong learning's statistically meaningful predictors.
- H2. Education specialty is one of lifelong learning's statistically meaningful predictors.
- H3. Making weekly study program is one of lifelong learning's statistically meaningful predictors.
- H4. Number of recreation activities is one of lifelong learning's statistically meaningful predictors.
- H5. Number of own technological devices is one of lifelong learning's statistically meaningful predictors.
- H6. Aims of technology use are one of lifelong learning's statistically meaningful predictors.
- H7. Willingness to learn is one of lifelong learning's statistically meaningful predictors.
- H8. Openness to improvement is one of lifelong learning's statistically meaningful predictors.

Method

This study is designed in the frame of correlational survey research model. It is aimed via this model to place units in groups with reference to relations each other (Tatlıdil, 1996). The data collected from 290 pre-service teachers, female 64,5% (n=187) and male 35,5% (n=103) at the end of 2019. The data gathering tools were demographic information form, which has seven questions such as gender, education specialty, making weekly studying program, number of recreation activities, Lifelong Learning Tendency Scale, which was developed by Gür Erdoğan and Arsal (2016), has 17 items under willingness to learn and openness to improvement factors, and Lifelong Learning Scale, which was developed by Wielkiewicz ve Meuwissen (2014) and translated to Turkish by Boztepe and Demirtaş (2016), has 13 items under one factor.

The predicted variable of study is continuous but predictor variables of study are nominal and continuous variables. So, the hypothesis could not be tested by linear regression analysis. The data was analyzed by conducting logistic regression analysis. The preconditions of logistic regression analysis are sample size, outliers and multicollinearity. The sample size must be bigger than $20 \times$ variable number and this study's sample size was bigger than this (n=290 > 20×8). The outliers were deleted according to Z scores. The multicollinearity

problem was investigated according to correlations among variables and it was seen that there was no problem.

Findings (Results)

According to findings H1, H2, H5 and H6 hypothesis were rejected directly. H3 hypothesis was confirmed before regression modelling but after analysis this hypothesis was rejected in regression model, too. H4, H7 and H8 hypothesis were confirmed. According to regression model it was determined that willingness to learn, openness to improvement and number of recreation activities predict and increase lifelong learning level significantly ($p < 0.01$). The most influential predictor variable is willingness to learn (Wald=23,060; $\text{Exp}(\beta)=1,199$). Willingness to learn is an individual factor that affects motivation. This situation has a power on lifelong learning (Blaschke, 2021; Collins, 2004; Cornford, 2002; Hargreaves, 2004; Thongmak, 2021).

The second influential predictor is openness to improvement (Wald=11,541; $\text{Exp}(\beta)=1,224$). This situation was studied in the frame of professional development. From this point of it can be said that openness to improvement can affect engagement to lifelong learning (Bryk & Schneider, 2003; Stanicka & Sakano, 2017). The third one is number of recreation activities (Wald=6,697; $\text{Exp}(\beta)=1,238$). In parallel with this study, divergence of people's recreation activities has positive effects on learning motivation, self-regulation skills, curiosity and hence lifelong learning skills (Gökyer, Bakcak, Cihangiroğlu, Koçak & Yilmaz, 2018; Kaya, 2020; Solmazand & Aydin, 2016; Warford, 2002). The other variables have no influential effects on lifelong levels significantly.

Conclusion and Discussion

All these findings prove that besides some conditions, especially technological conditions, changed, but only the structure of lifelong learning basis were preserved. In other words, gender and opportunities to access lifelong learning was changed and these situations have reported current studies. This study's findings are parallel with current studies. This can be proved that the opportunity gap in education was begun to overcome. All the results can be a guide for lifelong learning in teacher education and can be fulfilled a reference need for literature.

	SOSYOLOJİK DÜŞÜN ISSN: e-ISSN: 2587-2699
	Yıl : 7 Sayı : 2 Aralık 2022 Yayın Geliş Tarihi: 19.11.2022 Yayına Kabul Tarihi: 14.12.2022 DOI Numarası: https://doi.org/10.37991/sosdus.1207327 Makale Türü: Derleme Makale/ Review Article Atıf/Citation: Çevik, M. (2022). Bir Sosyal Problem Olarak Uyuşturucu Bağımlılığı. <i>Sosyolojik Düşün</i> , 7 (2), 185-203.

BİR SOSYAL PROBLEM OLARAK UYUŞTURUCU BAĞIMLILIĞI

Muhammet ÇEVİK*

Öz

Bu çalışma uyuşturucu madde kullanma ve bağımlılık konusunu sosyal problemler sosyolojisi bakış açısıyla ele almayı amaçlayan derleme bir çalışmadır. Sosyal problemlerin tanımına ve niteliğine ilişkin teorik bir çerçeve çizildikten sonra uyuşturucu madde kullanımı ve bağımlılık sorununun birey yaşamını aşan ve toplumun daha geniş kesimlerini ilgilendiren yönleri üzerinde durulmaktadır. Uyuşturucu kullanımı ve bağımlılığa ilişkin bazı veriler paylaşılmakta ve problemle ilişkili diğer sorunlar ele alınmaktadır. Ayrıca uyuşturucu ve diğer madde bağımlılıklarıyla ulusal ve küresel mücadele politikaları konularına değinilmektedir. Uyuşturucuyla mücadelenin zorluklarının yanında, bu politikaların tıbbi gerçeklerle tutarsız ve çelişkili yönleri eleştirel bir yaklaşım ile ortaya konmaya çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Problemler, Uyuşturucu, Bağımlılık.

* Arş. Grv. Dr., Adıyaman Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, muhammetcevik@adiyaman.edu.tr, Adıyaman, Türkiye.

DRUG ADDICTION AS A SOCIAL PROBLEM

Abstract

The aim of this study is to address the issue of drug use and addiction from the perspective of sociology of social problems. After drawing a theoretical framework regarding the definition and nature of social problems, the aspects of the problem of drug use and addiction that go beyond individual life and concern wider segments of society are emphasized. Some data on drug use and addiction are shared and other problems related to the problem are discussed. In addition, national and global policies to combat drug and other substance addictions are discussed. In addition to the difficulties of the fight against drugs, the inconsistent and contradictory aspects of these policies with medical facts are tried to be revealed with a critical approach.

Keywords: Social Problems, Drugs, Addiction.

1. GİRİŞ

Uyuşturucu madde kullanımı ve bağımlılık konusu kriminoloji, hukuk ve psikiyatri disiplini içerisinde yaygın olarak işlenmektedir. Ancak sosyolojide özellikle Türkiye’de bu konuda sınırlı sayıda çalışma vardır. Dolayısıyla uyuşturucu bağımlılığı ya da daha genel ifadeyle madde bağımlılığı konusunu sosyal problemler sosyolojisi bakış açısıyla ele almak yararlı olacaktır.

Konunun detaylarına girmeden önce nelerin sosyal problem olduğuna dair bir değerlendirme yapmak ve sosyal problemler sosyolojisinin ilgilendiği konuları belli başlıklar altında kategorileştirmek yararlı olabilir. Ancak hemen konunun başında teorik tartışmalar da göz önünde bulundurularak şunu belirtmek gerekir ki, sosyal problemleri tanımlamaya ilişkin sosyal inşacı, etkileşimci, kültürel, değer merkezli farklılıklar ve dolayısıyla çeşitlilik, sosyal problemlerin konusunu belirlerken de söz konusudur. Neyin sosyal problem olup olmadığına karar verdikten sonra bile bu sosyal problemin ne tür bir sosyal problem olduğu,

başka hangi sorunlarla ilişkili olduğu, nedenleri, sonuçları ve çözüm önerileri de farklılık göstermektedir. Yine de böylesi bir sınıflandırmaya ihtiyaç vardır. Çünkü tasnif, ilişkili problemleri bir arada ele alma ve bütüncül bir perspektiften değerlendirme imkanı sunabilir.

Literatür incelemelerinden görüldüğü kadar; Mooney ve arkadaşları sosyal problemler konusunda üç temel alan belirlemektedir. Bunlar, refah, eşitsizlik, küreselleşmedir (Mooney ve ark., 2014). Bir başka çalışmada (Thio ve Taylor, 2011) eşitsizlik sorunları, sapma problemleri, kurumsal problemler ve küreselleşme sorunları temel kategoriler olarak belirlenmiştir. Daha detaylı bir kategorileştirme yapan Kornblum ve arkadaşları; sağlık ve sağlık hizmetleri, zihinsel hastalıklar ve tedavisi, alkol ve uyuşturucu kullanımı, suç ve şiddet, refah ortamında yoksulluk, ırkçılık, önyargı ve ayrımcılık, cinsiyet ve cinsellik, yaşlılık, değişen aile, eğitim sorunları, çalışma ve ekonomi sorunları, nüfus ve göç, teknoloji ve çevre, savaş ve küresel güvensizlik gibi temel sorun alanları belirlemişlerdir (Kornblum ve ark., 2012).

Sosyal problemlere ilişkin bir sınıflandırma da kamuoyu ilgisine ilişkindir. Lauer (1976), sosyal problemlerin bir kısmına kamuoyu ilgisinin sürekli olduğunu, bazı problemlerin dönemsel olarak ortaya çıktığını ve sonra kaybolduğunu, bir kısmının ise periyodik olarak ortaya çıktığını belirtmektedir. Uyuşturucu madde kullanımı ve bağımlılığa ilişkin kamuoyu ilgisinin ve endişelerinin de son dönemlerde süreklilik arz ettiği görülmektedir.

Bu çalışma açısından önemli olan, sosyal problemlerin kaç kategoriye ayrıldığı ya da temel kategorilerin neler olduğundan ziyade çalışma konusu olan maddenin kötüye kullanılması veya uyuşturucu madde bağımlılığı konusunun hangi kategoride değerlendirildiği ve ne tür sosyal problemlerle irtibatlı olduğudur.

Maddenin kötüye kullanımı ya da uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlılığı konusu farklı kategorilerde değerlendirilmektedir. Konuya hangi perspektiften yaklaşıldığına bağlı olarak kimi çalışmalarda söz konusu problem bir hastalık olarak değerlendirilerek, sağlık ve refah sorunları kategorisi altında ele alınmaktadır (Peck ve Dolch, 2001). Yaygın kategorileştirmelerden biri de konunun toplumsal değerlerden sapma olarak yorumlanması ve kriminal boyutunun öne çıkarılmasıdır. Bu yaklaşımı benimseyeneler uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımını daha çok sapma ve suç kategorileri altında ele almaktadır (Thio ve Taylor, 2011; Eitzen ve ark., 1992). Alkol ve uyuşturucu maddenin kötüye kullanılmasını sosyalleşme, aile kurumunun zayıflaması, işsizlik, eğitim gibi sorunlarla ilişkili müstakil bir sosyal problem olarak inceleyen yaklaşımlar daha yaygındır (Sullivan, 2015; Kornblum ve ark., 2012; Parillo, 2005).

Bu çalışmada bağımlılığın bir hastalık olarak tanımlandığı tıbbi yaklaşımın varsayımları reddedilmemekle birlikte, iradi bir davranış olan madde kullanımı ve sürdürülmesindeki psikolojik süreçlere, sosyal etkilere, bireysel ve sosyal sonuçlara odaklanılmaktadır. Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımının yaygın etkileri ve sonuçları göz önüne alındığında, konunun salt bir sağlık problemi olarak ele alınması zaten beklenemez. Bunun yerine madde kötüye kullanımı, uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı ya da bağımlılık sorunu olarak nitelenen durumların bir arada değerlendirilmesi ve farklı boyutları olan sorunun bütünleşik bir yaklaşımla ele alınması yararlı olacaktır.

Sosyal problemlere ilişkin bu genel değerlendirmelerden sonra uyuşturucu madde kullanımı ve bağımlılık sorununun birey yaşamını aşan ve toplumun daha geniş kesimlerini ilgilendiren yönleri üzerinde durulması ve konunun sosyal problemler sosyolojisi perspektifinden değerlendirilmesi yararlı olacaktır. İlerleyen bölümlerde ayrıca uyuşturucu kullanımı ve bağımlılığa ilişkin bazı

veriler paylaşılacak, problemle ilişkili diğer sorunlar ele alınacak, uyuşturucu ve diğer madde bağımlılıklarıyla ulusal ve küresel mücadele politikaları konularına değinilecek ve bu politikaların tıbbi gerçeklerle tutarsız ve çelişkili yönleri eleştirel bir yaklaşım ile ortaya konmaya çalışılacaktır.

2. UYUŞTURUCU MADDE KULLANIMI VE BAĞIMLILIK SORUNU

Bir konunun sosyal problem olup olmadığını ya da sorunun toplumsal boyutunu değerlendirirken sosyal problemlerin niteliklerine ilişkin bazı özellikleri tayin etmek yararlı olacaktır. Carl'a göre (2012) sosyal problemlerin beş temel niteliği vardır;

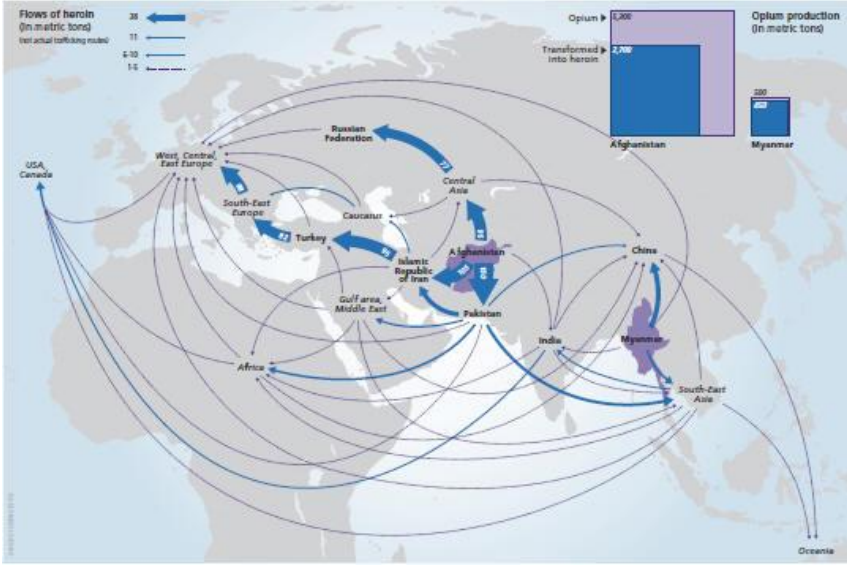
- Her şeyden önce bir sosyal problem kişi, grup ya da toplumun durumunu olumsuz olarak etkiler.
- Sosyal problemler kaçınılmaz değildir.
- Sosyal problemler doğadan kaynaklanmaz.
- Sosyal problemler önemli sayıda kişiyi etkiler.
- Toplumsal bir sorunun tanımı genellikle yorum ve tartışmaya açıktır.

Maddenin kötüye kullanılmasının ve bağımlılığın yol açtığı birçok olumsuzluk yapılan araştırmalara yansımıştır. Örneğin sigara, alkol, esrar ve diğer yasadışı uyuşturucu kullanımı olan bir grup adolesanın 15-16 yaşından başlayarak 25 yaşına kadar takip edildiği bir araştırmada (Kandel ve ark., 1986: 753) madde kullanımının sonuçlarına ilişkin önemli bulgulara ulaşılmıştır. Buna göre madde kullanımı birey yaşamını, iş hayatına katılımın sürekliliği, aile rolleri, eğitim düzeyi, suçlu faaliyetler, psikolojik ve fiziksel sağlık sorunları başta olmak üzere birçok açıdan etkilemektedir. Geçmişte belirli bir maddenin kullanılması, gelecekteki kullanımı etkileyerek madde kullanımının sürekliliğini sağlamaktadır. Yasa dışı uyuşturucular, daha temel sosyal rollere katılım gibi geleneksel davranışları etkilemektedir. Bu maddelerin, istihdamın ve evliliğin sürekliliği,

hırsızlık başta olmak üzere suçluluğun artması ve eğitim süresinin kılması şeklinde olumsuz etkileri vardır. Yasa dışı uyuşturucuların, kullanıcıların fiziksel sağlık durumlarına ilişkin olumsuzlukları da ortaya çıkmıştır.

Ancak madde kullanımı ve bağımlılığa ilişkin olumsuzluklar çoğu zaman detaylı sosyal araştırmaları gerektirmeyecek kadar aşikardır. Kent sokaklarında görülen, medyaya yansıyan birçok olumsuz vaka ile karşılaşmak mümkündür. Özellikle madde kaynaklı ölümler ilgili kuruluşların raporlarına yansımaktadır (Türkiye Uyuşturucu Raporu, 2019: 75; WHO, 2018: 7). Yine uyuşturucu madde kullanıcılarının eğitim ve aile yaşamına dair birçok olumsuzluk günlük yaşamda sık sık görülmektedir.

Madde kötüye kullanımı ve bağımlılık sorunu diğer sosyal problemler gibi insan ürünüdür ve kaçınılmaz değildir. Yukarıda işaret edildiği gibi sigara ve alkol da dahil olmak üzere tüm psikoaktif maddeler doğal hallerinden ziyade, psikoaktif etkileri amaçlanarak üretim, ticaret ve tüketim süreçlerine sokulmaktadır. Bugün sigara ve alkol, olumsuz etkileri bilinmesine rağmen, ulusal ve uluslararası şirketler tarafından yasal olarak üretilmekte, piyasaya sürülmekte ve çeşitli yollar ile teşvik edilmektedir. Yasal olmayan uyuşturucu madde üretimi ve ticareti için son derece karmaşık ve ciddi bir uluslararası ağ işlemektedir.

Tablo: Küresel Eroin Ağı (World Drug Report, 2010)

Uyuşturucu özelinde bakıldığında; uyuşturucu imalatı ve ticareti konusunda dünya üzerinde belli ülkelerin ve belirli güzergâhların öne çıktığı görülmektedir. Bu aşikâr duruma karşı Birleşmiş Milletler nezdinde uluslararası stratejiler geliştirilmeye çalışılsa da, tam ve etkili bir uzlaşma ve mücadeleden söz etmek mümkün değildir. Yerel karışıklıklar (Afganistan gibi), hükümetlerin güç ve iktidar boşluğu (Kolombiya gibi), bölgesel sorunlar (Ortadoğu gibi) uluslararası kuruluşların etkinliğinin zayıf olması ve uyuşturucunun devasa ekonomik boyutu, dünya üzerinde işleyen uyuşturucu ticaretinin engellenememesinde önemli faktörlerdir.

Maddenin kötüye kullanılması ve bağımlılık sorununun bireysel boyutu da üretimi ve ticareti gibi iradi ve kastî süreçlerin sonucunda ortaya çıkmaktadır. Başlama nedenlerine ilişkin yapılan araştırmalar akran etkisi, rol modelleri taklit, hayatın stresiyle başa çıkamayanlar için bir kaçış/rahatlama aracı vs. olarak ya da bizzat keyif verici etkisi amaçlanarak kullanıldığını ortaya koymuştur

(Ellickson ve Hays, 1992; Akfert ve ark., 2009). Ancak psikoaktif maddelerin sinir sistemi üzerindeki biyolojik etkileri ve bağımlılık yapıcı özellikleri, başta iradi niteliği olan madde kullanmanın belli bir süre sonra irade dışı, zorlayıcı bir şekilde sürmesine neden olmaktadır.

Sosyal problemler çoğunlukla toplum kaynaklıdır ve doğadan kaynaklanmazlar. Sorunlar insan ürünü olduklarına göre, insan faktörünü doğru şekilde harekete geçirmekle sorunların nedenleri ortadan kaldırılabilir, dolayısıyla sorunlar da ortadan kaldırılabilir. Böylesi bir düşünce son derece naif olmakla birlikte, realitede karşılık bulamamaktadır. Değer farklılıkları ve çatışan çıkarlar, problemlerin sebepleri ve çözüm önerileri konusunda uzlaşmayı zorlaştırmaktadır.

Bir sorundan etkilenen kişi sayısı arttıkça o sorun kitlesel hale dönüşmekte, toplumsal niteliği de artmaktadır. Şu da var ki, herhangi bir problemten etkilenen kişi sayısını tam olarak belirlemek mümkün değildir. Sosyal problemler resmi kayıtlarda belirlenen kişi sayısından çok daha fazlasını etkiler. Maddenin kötüye kullanılması ve bağımlılık konusunda bu durum daha da karmaşıktır. Sigara, alkol gibi yasal statüdeki maddelerin aşırı yaygınlığı, yasa dışı maddelerin ise kriminal boyutu, rakamların doğru tespit edilmesinin önündeki en büyük engellerdir. Uyuşturucu kullanımı, kriminolojide karanlık (siyah) sayılar ya da karanlık bölge olarak tanımlanan gizli, resmi kayıtlara girmeyen, dolayısıyla suç istatistiklerine yansımaya vakaların (Sokullu, 1974) belki de en yoğun olduğu konulardandır. Çünkü özellikle ülkemizde çoğu madde kötüye kullanım vakasında aileler uzun süre çocuklarının madde kullanımından haberdar olmamakta, haberdar olduklarında ise bunu sosyal çevreden ve resmi makamlardan gizlemeye çalışmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre 15-64 yaş arası dünya nüfusunun yaklaşık yüzde 5.6'sı (dünya çapında yaklaşık 275 milyon insan) 2016 yılında en az bir kez

uyuşturucu kullanmıştır. Uyuşturucu kullanan 31 milyondan fazla insan uyuşturucu kullanım bozukluklarından mustarıptir, yani uyuşturucu kullanımları, tedaviye ihtiyaç duyabilecekleri zararlı noktaya kadar gelmiştir. İlk tahminler, dünya genelinde 15-16 yaşları arasındaki 13.8 milyon gencin geçtiğimiz yıl esrar kullandığını göstermektedir. Yine Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre, 2015 yılında uyuşturucu kullanımı sonucunda yaklaşık 450.000 kişi hayatını kaybetmiştir. Bu ölümlerden 167.750'si doğrudan uyuşturucu kullanımı bozuklukları ile ilişkili iken (çoğunlukla aşırı doz), geri kalanlar uyuşturucu kullanımına atfedilebilecek dolaylı etkilerden (güvenli olmayan enjeksiyon kullanımı sonucu HIV ve hepatit C virüsü kapılması gibi) kaynaklanan ölümleri içermektedir (WHO, 2018: 7).

Türkiye’de ise 2018 yılında TUBİM (Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi) Genel Nüfus Araştırması çalışma grubu tarafından belirlenen illerde Türkiye’yi temsilen kesitsel olarak seçilen bir örneklem üzerinden bir çalışma yürütülmüştür Türkiye İstatistik Kurumu’ndan temin edilen 26 ilden 100.000 adreste yüz yüze görüşme yöntemi ile gerçekleştirilen bu araştırmada, 42.754 kişi ile başarılı görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların %52’si kadın (22.214 kişi), %48’i erkektir (20.540 kişi). Yapılan kesitsel araştırmanın sonuçlarına göre, katılımcıların %47’si (20.101 kişi) hayatında en az bir kere sigara, puro, pipo, nargile vb. bir tütün ürününü kullanmıştır. Bu oran, erkeklerde %61.9, kadınlarda %32.2 olmuştur. Hayatında en az bir kere alkollü içecekleri kullanan katılımcıların oranı %22.1’dir (9436 kişi). Erkeklerde bu oran %34.3, kadınlarda %10.7’dir. İncelenenlerin %3.1’i (1.338 kişi) ise hayatında en az bir kere uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmıştır. Madde kullananların %94’ü erkek, %6’sı ise kadındır. Türkiye’de madde ile bağlantılı olarak 2016 yılında 920 kişi, 2017 yılında 941 kişi, 2018 yılında 657 kişi hayatını kaybetmiştir (Türkiye Uyuşturucu Raporu, 2019: 75). Madde bağlantılı ölümlerin dışında daha birçok madde ile ilişkili sorunla karşılaşmak mümkündür. 2018 yılı itibariyle ceza

infaz kurumlarında uyuşturucu maddeyle ilişkili suçlardan dolayı 57.674 hükümlü-tutuklu bulunmaktadır (Türkiye Uyuşturucu Raporu, 2019: 81). Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanmak ve bulundurmamak suçlarından Tedavi ve Denetimli Serbestlik kapsamında olanların sayısı 2022 yılı Ağustos ayı itibariyle 66.825'tir (Adalet Bakanlığı CTE, 2022).

Yukarıdaki rakamların da ortaya koyduğu üzere, uyuşturucu madde kullanımı ve bağımlılık bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de yaygın sosyal problemlerden biridir. Bölgeler ve ülkeler arasında istatistiksel farklılıklar olsa da maddenin kötüye kullanılması bugün hemen her ülke ve topluluk için ciddi bir sorundur.

Tabii uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı ve bağımlılık sorunundan etkilenenler bu kadarla da sınırlı değildir. Uyuşturucu politikaları, uyuşturucu araştırmaları ve hizmet sunumu ağırlıklı olarak uyuşturucu sorunu olan bireyin ihtiyaçlarının karşılanması, sorunlu uyuşturucu kullanımına başlama ve bırakma yolları, tedavi deneyimleri ve uyuşturucuya bağlı suçlar ile ilgili olmuştur. Ancak sorunlu uyuşturucu kullanımının ailedeki diğer kişiler üzerindeki sonuçları çoğunlukla gözden kaçmıştır (Barnard, 2006: 11). Ebeveynler, kardeşler ve bazen yakın akrabalar da eklendiğinde bu sorundan etkilenenlerin sayısı katlanarak artmaktadır.

Nelerin sosyal problem olduğu ya da bir sosyal problemin tanımı üzerinde uzlaşmak, evrensel, sabit, değişmez problemler tanımlamak güçtür. Üzerinde daha fazla konsensüs olan problemler olsa da tam bir uzlaşıdan söz edilemez. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelere (psikoaktif maddeler) yaklaşımdaki farklılıklar sosyal sorunların yorum ve tartışmaya açık niteliğini yansıtmaktadır. Örneğin dünyada her yıl yaklaşık 5 milyon insanın sigara ve tütün kullanımına bağlı hastalıklardan hayatını kaybettiği belirtilmektedir. Kullanım oranlarının böyle devam etmesi durumunda 2030 yılında dünyada 8 milyon civarında kişinin sigara ve tütün kullanımına bağlı hastalıklardan ötürü hayatını kaybedeceği

tahmin edilmektedir (Türkiye Psikiyatri Derneği, 2018). Buna rağmen dünya üzerinde sigara ve tütün üretimi ve ticaretinin yasal niteliğine ilişkin ciddi bir yasaklama söz konusu olmamaktadır.

Bazı Avrupa ülkelerinde görülen belli türden uyuşturucuların kullanımının suç olmaktan çıkarılması politikaları gibi bir kısım uygulamalar da maddenin kötüye kullanılması konusunda topyekûn bir uzlaşıdan söz etmenin mümkün olmadığını göstermektedir. Örneğin Hollanda, kamusal alanda eğlence amaçlı hafif uyuşturucuların kullanımını cezadan muaf tutan uygulamasıyla tehlikeli bir özgürlük tanımlaması yapmakta, sigara ve alkol konusundaki çelişkili tutuma yeni maddeleri ekleyerek uyuşturucu ile mücadele konusunda kafa karışıklığını daha da arttırmaktadır. “Hafif uyuşturucular ve bunları satan kafelere ilişkin hoşgörü politikası” diye anılan bu strateji, hafif uyuşturucuların (soft drugs), diğer ağır uyuşturuculara (hard drugs) göre daha az zararlı olduğu varsayımına dayanmaktadır. Hollanda'da, kafelerin belirli koşullar altında esrar satmasına izin verilmektedir. (Bir kafe (coffee shop) esrarın satılabileceği ancak alkollü içeceklerin satılamayacağı veya tüketilemeyeceği bir işletmedir.) Bu işletmelerde kişisel kullanım için 5 grama kadar esrar satışına izin verilmekte, ayrıca ülkede 5 köke kadar kenevir bitkisi yetiştirilmesi tolere edilmektedir. Kanunen suç kapsamında olmakla birlikte, bu sınırları koruyan satışlar ve yetiştirme için kovuşturma yapılmamaktadır (Toleration Policy Regarding Soft Drugs and Coffee Shops, 2018).

Sosyal problemlerin bir başka özelliği ise karmaşık ve ilişkili yapısıdır. Sosyal problemler başka olumsuzluklara ve başka sosyal problemlere yol açma potansiyeline sahiptir. Sebep olduğu olumsuz durumların başka olumsuzlukları tetiklemesi ve gittikçe büyüyen bir şekilde toplumu olumsuz etkilemesi mümkündür. Sosyal problemler domino taşları gibi biri ötekini tetikleyen ve çözümü de birbirine bağlı olan ya da kartopu gibi gittikçe büyüyen bir sorunlar

yumağı oluşturur. Örneğin alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığı çok sayıda insanın ruh ve beden sağlığını bozmasının yanında, mala karşı suç, aile içi şiddet, boşanma ve parçalanmış aile çocukları gibi çok daha büyük sorunlara yol açma potansiyeli taşımaktadır (Çevik, 2017). Daha büyük problemlere yol açması nedeniyle madde kullanımının yol açtığı davranış bozuklukları üzerinde özellikle durmak gerekir.

Bağımlılık tedavisine başvuranların sosyal, psikolojik, ekonomik ve kültürel özellikleri, madde bağımlılığının sadece bireylerin karşılaştıkları ve yaşadıkları bir sorun olmaktan ziyade, toplumsal bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır. Bağımlılık durumu toplumsal ilişkileri düzenleyen temel değerler kadar, mutabakat alanı olarak görülen normlar veya yasalar üzerinde de etkili olmaktadır. Bireylerin maddeye bağlı olarak temel davranış modellerinden uzaklaşması “sosyal sapma”lara neden olmaktadır. Davranış bozukluğu özellikle kendi ve yakın çevresi üzerinde olumsuz etkiler yaratırken, zamanla normatif kuralları çiğneyerek suça yönelmektedir (Kara İ. , 2014: 223). Uyuşturucu bağlantılı suçlarla ilgili literatürde çok sayıda çalışma bulmak mümkündür (Allen, 2005; Deitch, Koutsenok, & Ruiz, 2000; Şimşek & Erarslan, 2019). Madde kullanmadan kaynaklanan suçlar ya da uyuşturucu bağlantılı suçlar konunun bir sosyal problem olarak değerlendirilmesindeki temel gerekçelerden biridir. Çünkü bu suçlar madde kullanma ve bağımlılık sorununu kullanıcıların bireysel problemi olmaktan, bir sağlık sorunu olmaktan çıkarıp, tüm toplumu etkileyen bir düzeye çıkarmaktadır.

3. DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Yapılan değerlendirmeler ışığında maddenin kötüye kullanılması ve bağımlılık sorununun ciddi bir sosyal problem olduğu gayet açıktır. Hem bireysel ve toplumsal sonuçları, hem direk ve dolaylı etkilediği kişi sayısı, hem diğer sosyal problemlerle ilişkisi hem de tanımlamaya ve çözümlenmeye ilişkin bilimsel, politik

tartışmalar madde kullanma ve bağımlılık sorunun sosyal problemlere ilişkin değerlendirmelere bütünüyle uyduğunu göstermektedir.

Maddenin kötüye kullanımı başta sosyalleşme, eğitim ve sosyal çevre etkisi ile şekillenen iradi bir niteliğe sahiptir. Bir süre madde kullanılmasıyla gelişen biyolojik süreçlerin sonunda ilgili maddeye bağımlılık oluşur. Bağımlılığın farkına varılıp uzaklaşmaya çalışıldığı durumlarda ise biyo-psikolojik süreçlerin ve sosyal durumun etkisiyle madde kullanımı uzun zaman sürdürülür. Dolayısıyla maddenin kötüye kullanılması ve bağımlılık sorunuyla mücadele, uyuşturucu arzının engellenmesi, önleyici tedbirler, zarar azaltma, tedavi, rehabilitasyon gibi çok bileşenli ve karmaşık bir çabayı gerektirmektedir.

Konuya ilişkin rakamlar kadar soruna ilişkin tutumlar ve kafa karışıklıkları da ürkütücüdür. Bu nedenle ulusal ve uluslararası düzeyde sorunun tanımlanmasından çözüm önerilerine kadar yüksek düzeyli bir uzlaşma ve işbirliği olması son derece önemlidir. Hükümetler ve uluslararası kuruluşlar bu konuda daha yüksek düzeyli iş birliklerine girmeli ve sorunun çözümüne yönelik farklı alternatifler yaygınlaştırılmalıdır.

KAYNAKÇA

Adalet Bakanlığı CTE. (2022). Denetimli Serbestlik İstatistikleri. 10 19, 2022 tarihinde Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Genel Müdürlüğü:

<https://rayp.adalet.gov.tr/resimler/581/dosya/agustos-2022-istatistikleri02-09-202212-04-pm.pdf> adresinden alındı

Akfert, S. K., Çakıcı, E., & Çakıcı, M. (2009). Üniversite öğrencilerinde sigara-alkol kullanımı ve aile sorunları ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10, 40-47.

- Allen, C. (2005). The Links between Heroin, Crack Cocaine and Street Crime: Where Does Street Crime Fit In?'. *British Journal of Criminology*(45), 355-372.
- Barnard, M. (2006). *Drug Addiction and Families*. Jessica Kingsley Publishers.
- Carl, J. (2012). *Think Social Problems*. Pearson.
- Çevik, M. (2017). Sosyal Problemler Sosyolojisi Perspektifinden Suriyeli Mülteciler: Problem mi? Fırsat mı? *Route Educational and Social Science Journal*, 4(8), 183-195.
- Deitch, D., Koutsenok, I., & Ruiz, A. (2000). The relationship between crime and drugs: What we have learned in recent decades. *Journal of Psychoactive Drugs*, 32(4), 391-397.
- Eitzen, D., Zinn, M., & Smith, K. (1992). *Social Problems*. Boston: Allyn and Bacon.
- Ellickson, P., & Hays, R. (1992). On Becoming Involved With Drugs: Modeling Adolescent Drug Use Over Time. *Health Psychology*, 11(6), 377.
- Kandel, D., Davies, M., Karus, D., & Yamaguchi, K. (1986). The Consequences in Young Adulthood of Adolescent Drug Involvement: An Overview. *Archives of General Psychiatry*, 43(8), 746-754.
- Kara, İ. (2014). Şiddete dayalı suçlarda bağımlılık ve bağımlılık merkezlerinin iyileştirmedeki rolleri: İzmir örneği , (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi.
- Kornblum, W., Julian, J., & Smith, C. (2012). *Social Problems*. Prentice Hall.
- Lauer, R. (1976). Defining Social Problems: Public and Professional Perspectives. *Social Problems*, 24(1), 122–130.
- Mooney, L., Knox, D., & Schacht, C. (2014). *Understanding social problems*. Nelson Education.
- Parillo, V. (2005). *Contemporary Social Problems* (6 b.). Pearson.

- Peck, D., & Dolch, N. (2001). Extraordinary behavior: a case study approach to understanding social problems. Greenwood Publishing Group.
- Sokullu, F. (1974). Siyah Sayılar ve Viktimoloji. Journal of Istanbul University Law Faculty, 40(1-4), 219-241.
- Sullivan, T. (2015). Introduction to Social Problems (10 b.). Pearson Publishing.
- Şimşek, Ü., & Erarslan, F. (2019). 2014-2018 Yılları Arasında Tokat'ta Uyuşturucu Madde Kullanımı ve Uyuşturucu Madde Bağlantılı Suçlar. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 103-120.
- Thio, A., & Taylor, J. (2011). Social problems. Jones & Bartlett Publishers.
- Toleration Policy Regarding Soft Drugs and Coffee Shops. (tarih yok). 11 17, 2018 tarihinde Government of the Netherlands: <https://www.government.nl/topics/drugs/toleration-policy-regarding-soft-drugs-and-coffee-shops> adresinden alındı
- Türkiye Psikiyatri Derneği. (2018). Nikotin (Sigara) Bağımlılığı. 11 12, 2018 tarihinde Türkiye Psikiyatri Derneği: <http://www.psikiyatri.org.tr/halkayonelik/46/nikotin-sigara-bagimlilik> adresinden alındı
- (2019). Türkiye Uyuşturucu Raporu. Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı.
- (2018). World Drug Report. World Health Organization

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The aim of this study is to evaluate the issue of drug use and addiction from the perspective of sociology of social problems. Some data on drug use and addiction were shared and some problems related to drug addiction were revealed. In addition, national and global policies for combating drug and other substance addictions were emphasized.

There are limited number of studies on drug addiction in Turkey. Therefore, addressing the issue of drug addiction or, more generally, substance addiction from the perspective of sociology of social problems will contribute to the field theoretically.

It is difficult to say that there is a complete consensus on defining social problems and determining the subject of social problems. There are conflicts arising from conflicting values, interests and policies on this issue. However, it is clear that social problems have many causes, social problems are interrelated, and suggestions for the solution of social problems also differ.

The Problem of Drug Use and Addiction

Substance abuse or addiction to drugs and stimulants are evaluated in different categories. Depending on the perspective from which the subject is approached, in some studies the problem is evaluated as a disease and handled under the category of health and welfare problems. Some studies interpret the subject as a deviation from social values and highlight its criminal dimension. Those who adopt this approach consider the use of drugs and stimulants mostly under the categories of deviation and crime. Approaches that examine alcohol and drug abuse as a separate social problem are more common.

This study focuses on the psychological processes, social effects, individual and social consequences of substance use and maintenance. The various causes, common effects and consequences of drug use and addiction are not suitable for treating the issue only as a health problem. Instead, it would be useful to consider the issue with an integrated approach.

Many negativities caused by substance abuse and addiction have been reflected in studies. According to this, substance use affects the individual's life in many ways, especially the continuity of participation in business life, family roles, education level, criminal activities, psychological and physical health problems. Drug use has negative effects on the continuity of employment and marriage, increased delinquency and shortened education period. The downsides to illicit drugs and addiction are often too obvious to warrant detailed social studies. It is possible to encounter many negative cases seen in the city streets or reflected in the media. In particular, drug-related deaths are reflected in the reports of the relevant institutions. However, being clear about the problem is not enough to solve the problem.

The problem of substance abuse and addiction, like other social problems, is a human product and is not inevitable. All substances, including cigarettes and alcohol, are introduced into the production, trade and consumption processes with the aim of their psychoactive effects. Today, although the negative effects of cigarettes and alcohol are known, they are produced, marketed and promoted in various ways by national and international companies. An extremely complex and serious international network operates for the production and trade of illicit drugs.

Although international strategies are tried to be developed by the United Nations against this situation, it is not possible to talk about a full and effective reconciliation and struggle. Geographical conditions, local turmoil, power

vacuum in some regions, regional problems, the weak effectiveness of international organizations and the huge economic dimension of drugs are among the important reasons why the drug trade in the world cannot be prevented.

The individual dimension of the problem of substance abuse and addiction also emerges as a result of voluntary and deliberate processes such as production and trade. However, the biological effects and addictive properties of psychoactive substances on the nervous system cause volitional substance use to continue after a certain period of time in an involuntary and coercive manner.

Alcohol and drug addiction not only impairs the mental and physical health of many people, but also has the potential to cause much bigger problems such as crime against property, domestic violence, divorce and broken family children. Particular attention should be paid to behavioral disorders caused by substance use.

Conclusion and Discussion

In the light of the evaluations made, it is clear that the problem of substance abuse and addiction is a serious social problem. Both its individual and social consequences, the number of people it directly and indirectly affects, its relationship with other social problems, and scientific and political debates on definition and analysis show that the problem of substance use and addiction fully fits with the assessments of social problems.

Substance abuse has a complex character shaped primarily by the effects of socialization, education, and the social environment. Therefore, combating substance abuse and addiction requires a multi-component and complex effort

such as preventing drug supply, preventive measures, harm reduction, treatment, and rehabilitation.

Attitudes and confusions about the problem are as frightening as the numbers on the subject. For this reason, it is extremely important that there is a high level of consensus and cooperation from the definition of the problem at the national and international level to the solution proposals. Governments and international organizations should cooperate on this issue at a higher level and different alternatives should be supported to solve the problem.

GEÇİCİ KORUMA STATÜSÜNDEKİ SURIYELİ ÇOCUKLARIN EĞİTİM SÜRECİNDEKİ TOPLUMSAL UYUM SORUNLARI: BURDUR ÖRNEĞİ*

Özge Ruken ERGÜN[†] Cihad ÖZSÖZ^{**}

Öz

Topraklarını savaş nedeniyle terk ederek Suriye'den Türkiye'ye gelen Türkiye'deki yasal tanımlamaya göre- geçici koruma statüsündekiler son yıllarda önemli bir konu haline gelmiştir. Özellikle Suriye'de çıkan iç savaştan dolayı 2011 yılından bu yana 3,5 milyona yakın insan Türkiye'ye göç etmiştir. Yarı çocuklardan oluşan geçici koruma statüsündekilere öncelikle acil yardım ve daha sonra rehabilitasyon hizmetleri sağlamak gerekmektedir. Özellikle aldığı son göç dalgalarıyla bir merkez haline gelen ve birlikte ortak yaşamın ve uyum tartışmalarının sıkça gündeme geldiği Türkiye'de çocuklar toplumsal uyum tartışmalarının önemli aktörleri olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışmada Suriyeli çocukların eğitim tecrübeleri üzerinden toplumsal uyum sorunlarının neler olduğunu tespit edebilmek amacıyla uydu kentlerden biri olan Burdur'da 8 çocuk, 15 öğretmen ve 6 sosyal çalışmacı ile yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla görüşmeler yapılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre en büyük sorunun çocukların akademik başarısını da etkileyen dil sorunu olduğu anlaşılmaktadır.

* Bu makale birinci yazarın Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı'nda tamamlanan "Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Çocukların Eğitim Sürecindeki Toplumsal Uyumları: Burdur Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

[†] Öğr. Gör. Dr. Şırnak Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, ozgerukenergun@sirnak.edu.tr

^{**} Dr. Öğr. Üyesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, cozsoz@gmail.com

Anahtar Kelimeler: Göç, Geçici Koruma Statüsü, Suriyeli Çocuklar, Sığınmacı, Eğitim.

SOCIAL INTEGRATION PROBLEMS IN EDUCATION OF SYRIAN CHILDREN UNDER TEMPORARY PROTECTION STATUS: THE CASE OF BURDUR

Abstract

Immigrants who come from Syria to Turkey due to civil war which is the definition of immigrants with temporary protection status has become an important issue in recent years. Almost three million and five hundred people immigrated to Turkey in 2011, especially due to the civil war in Syria. Half of the immigrants whom are children firstly need aid and rehabilitation. Especially in Turkey, which has become a center with the recent immigration waves, children are the important factors in discussions of social cohesion, common life and harmony. In this study, interviews were conducted with 8 children, 15 teachers and 6 social workers through semi-structured interview forms in Burdur, one of the satellite cities, in order to determine what the social cohesion problems faced with in education of Syrian children. According to the results of the research, it is understood that the main problem found is the language problem, which also affects the academic success of children.

Keywords: Migration, Temporary Protection Status, Syrian Children, Asylum, Education.

1. GİRİŞ

2011 yılında başlayan ve özellikle son yıllarda kitlesel bir göç hareketine neden olan Suriye iç savaşı, Türkiye'nin açık kapı politikası nedeniyle Türkiye açısından da önemli bir ilgi alanı oluşturmuştur. Göç eden kitle içerisinde her yaşta insanın bulunduğu ve bu kişilerin ülkelerinde farklı gelir, meslek ve eğitim düzeylerine sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca Türkiye'ye giriş yapan bu kişilerden bir kısmı

kamplarda barınırken bir kısmı da ülkenin çeşitli illerinde kendi imkânlarıyla var olmaya çalışmaktadır. Geçici koruma statüsündekilerin Türkiye’de toplumsal hayata dâhil olmaları sürecinde yaşanan çeşitli problemler ve ilk zamanlar geçici olarak görülen bu büyük göç dalgasının uzun bir zamana yayılmaya başlaması, hem göç edenlerin hem de bu göçü kabul etmek zorunda kalmış insanların toplumsal duruşlarıyla verdikleri tepkileri de etkilemiştir (ORSAM, 2015: 117). Diğer taraftan, zor şartlarda yaşamaya çabalamaları ve değişik türlerdeki şiddet olaylarıyla muhatap olmaları gibi olumsuzluklar da yaşanmaktadır. Eğitim düzeyi düşük olan ve geliri olmayan, dışlanma ve yabancılık hislerini taşıyarak kimlik bunalımına giren, yani toplumda anomi yaratan genç yaşta geçici koruma statüsündekilerin önümüzdeki dönemlerde de birtakım uyumsuzlukların odak noktasını yaratacağı belirtilmektedir. ORSAM’a göre, gerekli tedbirler alınmadığında yakın bir gelecekte çeşitli suçların ve yeraltı örgütlerinin kaynağını da bu kayıp kuşak meydana getirecektir. Bu kayıp kuşak ifadesi bağlamında Suriyeli geçici koruma statüsündeki çocukların durumu kritik bir önem taşımaktadır (ORSAM, 2015: 5). Bu bağlamda çocukların kayıp kuşak konumuna gelmesini önlemek ve toplumsal uyum sorunlarının ortadan kaldırılmasını sağlamak için bu çocukların eğitim kurumu içerisinde yer almaları gerekmektedir. Göç etmek zorunda kalmış çocukların bu ihtiyaç bir hak olarak 1951 Cenevre Sözleşmesi’nin 22. maddesinde yer almaktadır.

Ayrıca İçişleri Bakanlığınca geçici koruma statüsü tanınmış çocuklar “Valilik Onayı” ile misafir çocuk statüsünde SHÇEK’in sorumluluğunda bulunan bakım evleri ve yurtlarda bakılıp korunmakta ve kuruluştaki kaldıkları süre içerisinde diğer çocuklar ile aynı haklara sahip olmaktadır (SHÇEK, 2009: 3). Geçici koruma statüsündekilerden ilköğrenim çağındaki olanların başvurularına müteakip eğitim ve öğretimden yararlanmaları bir haktır. Orta ve yükseköğrenim ise yine Türk vatandaşlarında olduğu gibi isteğe bağlı olup bu konuda herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Türkiye’de uygulanan mevzuatta, yabancılara ayrı bir hüküm

getirilmemekte ve 1982 anayasasının 42. maddesi gereği yabancılara eğitim hakkı tanınmaktadır. Buna göre öğrenim görece çocukların eğitim hayatları boyunca ikamet belgeleri harçtan muaf olacak şekilde düzenlenmesi ve ikamet sürelerinin öğrenim yılı tamamlanıncaya kadar uzatılması ilgili yönetmelikle sağlanmaktadır (2014). Bunun yanı sıra eğitim dili Türkçe olduğu için yeterli düzeyde Türkçe bilmeyen öğrencilerin kendi akranlarının devam ettiği sınıflara dâhil olabilmeleri için dil noksanlığında gerekli destek (telafi) eğitimi yapılması ve bu eğitimin üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları ile koordineli olarak yapılması hususları da belirtilmiştir. Bu çerçevede özellikle geçici eğitim merkezlerinde ‘Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi’ kapsamında Türkçe bilmeyen öğrencilere Türkçe öğretimi uygulanmaktadır. Bunların ötesinde geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocukların durumu kritik bir sorun olarak araştırmacıların ilgi alanına girmektedir.

Sürüel’e (2008) göre göçmen çocuklar için eğitimin erişilebilir olması, eğitim kurum ve kaynaklarının ulaşılabilir olması, bu çocukların yaşadığı diğer sorunlarının etkisini azaltabilir. Zira göç ettikleri ülkede tutunabilmeleri amacıyla okul, çocuklar için en önemli sosyalleşme kaynağı olarak destek görevi görecektir. Bu, ait olduğu değerlerden kopup gelen çocuk için bir iyileştirme aracı olacak ve bulunduğu yere bağlılığını sağlayacak süreci başlatacaktır. Çocuklar için göç ettiği yerde eğitim hakkından yoksun olma durumu, yetişkinlik yıllarında yaşanacak sosyal problemlere kaynaklık edebilmektedir. Çünkü çocukluk yıllarında eğitim ortamında yaşanabilecek bir dışlanma olgusu yetişkinlik yıllarında da sosyal yönden dışlanmalara yol açmaktadır. Göç edilen yerde çocuğun okula gitmesi yerine bir işte çalıştırılması, bu çocukların eğitime ulaşmasının önündeki başlıca engellerden birisidir. Öğretmen öğrenci arasındaki olumsuz ilişki, sınıf ortamındaki ayrımcı tutumlar bu çocukların okula devamsızlığı konusunda bir diğer önemli engeldir (Eres, 2015: 63).

Okullar; özellikle göç eden çocuklar için belirsizlik ve karmaşa karşısında güvenli ve düzenli yaşama dönüşü simgeler, zorunlu göç nedeniyle çocukta oluşan travmatik etkileri azaltır, topluma uyumunu kolaylaştırır. Çocukları “yabancı” olma hissinden kurtararak geleceğe umutla bakabilmeyi sağlar. Dolayısıyla bu çocuklar ve gençler için okullar ve diğer eğitim ortamları kültürleşmenin temelini oluşturmaktadır. Bu ortamlar, yerleşik toplumun minyatürleri gibi düşünülebilir; okullar yeni kültürü temsil eder ve göç eden çocuklara o kültürü tanıtır (Şeker ve Aslan, 2015: 94-95). Bu doğrultuda göç yoluyla gelen çocuklara ilişkin yapılan her çalışma onların uyum sorunlarına çözüm olacak yapılar için önemlidir.

Eğitim bilimleri literatürü incelendiğinde ise yapılan çalışmaların daha çok çocukların rehberlik hizmetlerine erişimi üzerine odaklandığı görülmektedir (Fuligni, 2003; Han, 2010; Akan, 2016; Gülüm ve Akçalı, 2016). Sosyolojik bir bakış açısıyla okuldaki hangi sorunların uyum sorununa neden olduğuna dair çalışmaların artması önemli bir ihtiyaçtır. Bu açıdan bu çalışmanın literatüre katı sunacağı düşünülmektedir.

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışma kesitsel bir araştırma olup, araştırma verilerinin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Bu kapsamda eğitimdeki sorunlar aracılığıyla toplumsal uyum sorunlarını belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan çocuk, öğretmen ve sosyal çalışmacılara yönelik yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır.

Araştırmanın amacı Türkiye’de geçici koruma statüsündeki çocukların eğitim üzerinden toplumsal uyum sorunlarının neler olduğunu belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda çalışma, Suriyelilerin yerleştirildiği uydu kentlerden biri olan Burdur ilinde, Suriyeli çocukların yoğunlukta olduğu okullarda gerçekleştirilmiştir.

Araştırmamızın çalışma grubunu, Türkiye'ye göç etmiş ve halen Burdur ilinde yaşamlarını sürdüren eğitim çağındaki 8 Suriyeli çocuğun yanı sıra geçici koruma statüsü altındaki Suriyeli çocukların eğitim gördüğü sınıflarda görevli 15 öğretmen ve Burdur ili Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nde bulunan 6 sosyal çalışmacı oluşmaktadır. Araştırma için tercih edilen örneklem, amaçsal bir örneklemdir.

Araştırmada toplanan verilerin değerlendirilmesi esnasında araştırmaya katılan çocuklar Ç1,Ç2...Ç8, öğretmenler Ö1,Ö2,.....Ö15, sosyal çalışmacılar S1, S2,....S6 şeklinde kodlanmıştır.

3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Bu bölümde geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocuklar, geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocukların eğitiminde görev alan öğretmenler ve Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünde görevli sosyal çalışmacıların görüşlerine ilişkin bulgu ve yorumlar verilmiştir.

3.1. Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Çocukların Deneyimleri

Geçici koruma statüsü altındaki çocuklara eğitim ortamlarını nasıl gördükleri, öğretmenlerine ilişkin görüşleri, eğitim-öğretim ortamındaki faaliyetleri ve iletişim becerilerine ilişkin görüşleri sorulmuştur. Bu noktada eğitim ortamına ilişkin görüşlerin çoğunlukla olumlu ortam özelliklerini vurguladığı görülürken bazı olumsuzlukların varlığı da görülebilmektedir. Örneğin Ç1 Türkçe öğrenme konusundaki sıkıntılarını gündeme getirirken Ç8 okullarında Türkçe kursunun verildiğine dikkat çekmiştir.

Ç1. "Güzel bir okul burada mutluyum, okuluma alıştım. Bu okuldaki her yeri seviyorum. Türkçeyi biraz zor öğrendim ama bu okulda öğrendim."

Ç8. “Kütüphane var. Sınıflar her gün temiz. Okuldan sonra tüm Suriyeliler Türkçe kursuna gidiyoruz. Bu okulda en çok 4-c’nin sınıfını seviyorum, kurs orada oluyor.”

Başka bir katılımcı olan Ç3 ise eğitim ortamını sevmediğini belirtmiş, gerekçe olarak da diğer öğrenciler tarafından kendilerine etnik ayrımcılık yapılmasını göstermiştir.

Ç3. “Okulu fazla sevmiyorum. Çünkü okulda çok kavga ediyorum. Sürekli bana Suriyeli diye alay ediyorlar.”

Ayrıca geçici koruma statüsü altındaki çocukların eğitim ortamlarına ilişkin sorulan soruya verdikleri cevaplar genel olarak değerlendirildiğinde çocukların okul ve sınıf ortamından genel anlamda memnun oldukları, okullarını ve sınıflarını yadırgamadıkları, devlet tarafından kendilerine temiz, huzurlu ve nezih bir eğitim ortamı sağlandığı kanısına varılmaktadır. Ayrıca yine çocuklardan Ç2 ve Ç8’in de ifade ettiği üzere çocuklara eğitim ortamının imkânlarından faydalanmaları adına eğitim araç ve gereçlerinin sunulduğunu da anlıyoruz. Fakat burada İl Göç İdaresine gönderilen ama öğrencilere ulaşmayan uyum materyallerinden de söz etmek gerekir. Çocukların Türkiye’yi daha iyi tanıyabilmeleri için kendi anadillerinde hazırlanmış olan bu materyaller ilgili çocuklara ulaştırılması için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından İl Göç İdaresi’ne gönderilmiştir. Fakat yaptığımız görüşmelerden anlaşıldığı kadarıyla bu materyaller ne öğrencilere ulaştırılmış ne de okullara gönderilmiştir. Ayrıca verilen cevaplar doğrultusunda yapılacak başka bir çıkarım ise öğrencilerin eğitim ortamına kaynaşma sağladığı ve devlet tarafından hedeflenen kaynaştırma programının başarıya ulaştığı yönündedir. Ancak öncesinde de belirtildiği üzere istisnai bazı durumların varlığı söz konusu olup özellikle etnik ayrımcılığa ilişkin birtakım önlemlerin alınması son derece büyük önem arz etmektedir.

Geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocukların öğretmenlerini nasıl gördüklerine ilişkin görüşleri değerlendirilecek olursa çocukların tamamı öğretmenlerinden memnun gözükmemektedir. Çocuklar ile öğretmen arasında bir sevgi bağı oluşmuş durumdadır.

Ç1. “Öğretmenim bana çok yardım etti. Bana Türkçe öğretti, iyi bir öğretmen.”

Ç6. “Çok güzel birisi. Matematik, Türkçe öğretti.”

Çocukların öğretmenlerinin eğitimci kimliklerine ilişkin yönelttikleri eleştiriler ise öğretmenin sınıf ortamında düzeni sağlamak adına ve disiplin sağlama amacıyla gerçekleştirdiği rutin faaliyetlerdir. Öğretmenlerin olayın önemini kavrayarak gereken özeni gösterdikleri çocukların ifadelerinden çıkarılmaktadır. Öğretmenler bu süreçte çocukların iyi olması ve gereken uyumu sağlaması için çocuklara rehberlik etmektedir.

Geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocukların eğitim-öğretim ortamındaki faaliyetlerine ilişkin görüşleri incelendiğinde okuldaki faaliyetlerin çocukların özellikle akademik ve fiziksel gelişimini destekleyecek okuma, ödev yapma, oyun oynama ve spor etkinlikleri gibi faaliyetlerden oluştuğu görülmektedir.

Ç1. “Okula ilk gelince ödevlerimi açıyorum öğretmen kontrol ediyor. İlk ders 20 dakika kitap okuma yapıyoruz. Arkadaşlarımla oynuyorum. Derslerimde başarılıyım.”

Ancak tüm bu olumlu eğitim öğretimin yanı sıra birtakım olumsuzlukların da söz konusu olduğu görülmektedir. Sınıfın genelinde ortalama bir başarı sağlansa da bazı öğrencilerin diğer öğrencilerle aynı seviyeye gelemediği de tespit edilmiştir. Ayrıca çocukların sayısal ağırlıklı derslerde daha verimli ve istekli

oldukları gözlenmektedir. Akademik başarıları da bu derste daha yüksektir. Bunun nedeni olarak matematik dilinin evrenselliği gösterilebilir.

Geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocukların kendi iletişim becerilerine ilişkin görüşleri incelendiğinde ise çocukların büyük bir bölümünün okula başladıkları ilk dönemlerde Türkçeyi bilmemeleri nedeniyle iletişim konusunda sıkıntı yaşadıkları ve bu konuda dışlanma endişesi ile karşı karşıya kaldıkları anlaşılmaktadır. Ancak okulda düzenlenen Türkçe kursları sayesinde dil ve iletişime ilişkin sorunların büyük bir bölümünde çözüme ulaşılmıştır. Bu süreçte oyun ortamının olumlu katkısından söz etmek gerekmektedir.

Ç4. “Biz birlikte futbol oynuyoruz. Çok kavga etmiyoruz. Türkçeyi öğrenmeden önce onlarla konuşmuyordum. Türkçe öğrenince konuşmaya başladım.”

Çocukların kendilerini rahat bir şekilde ifade edecekleri özgür bir ortam içerisinde oldukları görülmektedir. Tüm bunlar doğrultusunda çocukların akademik olarak bir başarı gösterebilmeleri için öncelikle benlik saygılarının gelişmesi gerekir. Özellikle göç yoluyla ülkeye gelen çocukların göçmenlik durumlarıyla alay edilmesi bu çocukların benlik saygılarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durum çocuğun akademik olarak kendisini ifade edememesine ve motivasyonunu kaybetmesine neden olacaktır.

3.2. Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Çocukların Eğitiminde Görev Alan Öğretmenlerin Deneyimleri

Geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocukların eğitiminde görev alan öğretmenlere, Suriyeli çocukların eğitim sistemine dâhil edilmeleri sürecinde öğrencilerin ve öğretmenlerin yaşadıkları güçlükler ile bu güçlüklerle yönelik çözüm adımları ve sınıftaki diğer öğrencilerin velilerinin Suriyeli öğrencilere yönelik tutumlarına dair sorular sorulmuştur.

Öğretmenlerin, Suriyeli çocukların mevcut eğitim sistemine yerleştirilmelerinin yanlış bir uygulama olduğu fikrinde oldukları görülmektedir. Bu uygulamanın plansız, uygulaması güç ve beklentileri karşılayacak düzeyde olmadığı yönündeki ifadeler görüşmelerdeki genel kanıdır.

Ö8. “Mevcut sisteme yerleştirilmesi sıkıntılı çünkü çocuklarda dil problemi var ve bu sorun uzun süre aşılamıyor.”

Ayrıca öğretmenler Türk öğrenciler ile geçici koruma statüsü altındaki öğrenciler arasında uyum sorunu başta olmak üzere sınıf düzeni, kültürel uyumsuzluk ve iletişim gibi konularda da büyük sorunlar olduğunu ifade etmişlerdir. Bu konuda çocukların ve öğretmenlerin görüşleri arasında derin ayrılıklar mevcuttur. Öğrenciler okula alıştıklarını, sevdiklerini belirtirken öğretmenler öğrencilerin okula uyum sağlayamadıklarını ifade etmektedirler.

Ayrıca öğretmenlerin, Suriyeli çocukların akademik olarak kendilerini var edemediklerini ifade ettikleri görülüyor. Bu konuda da genel kanı dil ve kültür uyumsuzluğu olduğu yönünde. Bu bağlamda her ne kadar inanç yönünden ortaklıklar olsa da kültür ve etnik yapı bakımından büyük farklılıklar olması ve bu çocukların zorunlu sebeplerden dolayı Türk eğitim sistemine dâhil olmuş olmaları öğretmenlerin sözünü ettikleri güçlüklerin nedeni olarak görülebilir.

Ö9. “Dil sorunu var. Bunun yanı sıra her iki ülkede Müslüman olmasına rağmen çok ciddi kültür farkı var.”

Öğretmenlerin değindiği farklı bir husus ise öğrenci velilerinin oldukça ilgisiz oldukları yönündedir. Özellikle zorunlu göçe tabi olan ailelerin geçmiş oldukları zor dönemler nedeni ile çocuklarına gereken ilgi ve alakayı gösterememiş olmaları bu ilgisizliğin nedenlerinden biri olarak gösterilebilir.

Oysaki öğrencilerin akademik olarak başarı sağlayabilmeleri için ebeveyn tutumları çocuk üzerinde belirleyicidir. Bu nedenle okul ve aile işbirliği içinde olmalıdır.

Ö2. “Aileleri çocukların eğitimi ile ilgili değil, okula hiç gelmiyorlar. Çocuklar hiç ders çalışmıyor, ödevlerini yapmıyorlar bu çektikleri ekonomik, sosyal sıkıntı temelli olabilir. Ayrıca dil bilmedikleri için genel olarak yaşanan bir güçlük mevcut.”

Çocukların eğitim öğretim sürecinde öğretmenlerin karşılaştıkları güçlükler ve bu konudaki çözüm tecrübeleri Suriyeli çocukların anadillerini de içeren ayrı bir eğitim sürecine dahil edilmeleri önerisi üzerinden tartışılmaktadır. Burada özellikle ayrı ve yoğun Türkçe kurslarına dairdir. Öğretmenlerin üzerinde durduğu bir diğer konu ise okul-aile ve öğretmen iş birliğinin öğrencilerin yaşadıkları sorunların aşılmasına yardımcı olacağı yönündedir.

Ö13. “En az 1 dönem ya da 1 yıl ayrı bir okulda veya bizim okullarımızda ayrı bir öğretmen ile Türkçe öğretilmeli.”

Öğretmenler kendilerinin de dil desteğine ihtiyaç duyduklarını belirtmeleri dikkat çekicidir. Dil konusunda kendileri için Arapça eğitim organize edilmesi ve hem öğrenciler hem de veliler ile iletişimin sağlanması adına okullarında tercüman bulundurulması gerekliliğine dikkat çekmektedirler. Tüm bu karşılaşılan güçlüklerin çözümü olarak öğretmenler çocukların ders dışında da Türkçe konuşmaları gerektiğini böylece daha hızlı bir şekilde Türkçe öğrenebileceklerini ifade etmişlerdir.

Ö1. “Arapça bilmediğim için iletişim sıkıntısı çekiyordum. Dil sorunu için desteğe ihtiyacım oluyordu. Aynı şekilde velilerle de iletişim sıkıntısı çekiyordum.”

Geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocukların eğitiminde görev alan öğretmenlere, Türk öğrencilerin Suriyeli öğrencilere yönelik tutumlarının nasıl olduğu sorulduğunda kaynaşma sorununa dikkat çektikleri görülmektedir.

Ö1. “Pek yanaşmıyorlardı birbirlerine. En ufak bir olumsuzlukta birbirlerine karşı şiddet uyguluyorlardı. Hep birlikte bir arada olmak istemiyorlardı. Erkeklerin uyum sağladıkları tek konu futbol oynamalarıydı.”

Ö9. “Çocuklar anlaşamıyor, dilleri farklı olduğu için sağlıklı iletişim kuramıyorlar ve birbirlerinden uzak duruyorlar. Sınıfta herhangi bir şiddet, kavga durumu olmadı ama birliktelik de sağlanmadı.”

Diğer katılımcılar başlarda sorun yaşansa da ilerleyen süreçte bu sorunların aşıldığını ifade etmişlerdir. Sorunların aşılmasında oyunların çok büyük etkisinin olduğu da özellikle belirtilmektedir.

Öğretmenlere, Türk öğrencilerin velilerinin Suriyeli öğrencilere yönelik tutumlarının nasıl olduğu sorulduğunda başlarda çekinceler dikkat çekse de çok büyük bir sorun yaşanmadığı ifade edilmektedir. Başlardaki çekincelerin de genel olarak uyum sorunlarının neden olacağı akademik başarı düşüşü ve hijyen konularına odaklandığı anlaşılmaktadır. Bu süreçte intibak edilen öğrencilerin yaşlarının sınıf ortalamasının üzerinde olduğu durumlarda bazı uyum sorunlarının yaşandığı da dikkat çekmektedir.

Ö12. “Veliler aslında sınıfta bu öğrencinin bulunmasını istemiyorlar ama yine de bunu sert bir şekilde dile getirmedi. Sadece endişeliler ve bu onların daha sık okula gelip öğrencilerinin başarı durumunu sormalarına neden oluyor.”

Ö5. “Onları çok seviyorlar beslenme saatlerinde onlara da beslenme hazırlayıp geliyorlar mesela ama yine de temizlik alışkanlıklarından dolayı uzun süre kendi

çocuklarıyla oturmalarını istemiyorlar. Bu nedenle sınıfta sabit bir oturma düzeni yok, tüm öğrencilerin yerini değiştiriyorum.”

Görüşmelerden anlaşıldığı kadarıyla öğrenciler zorunlu göç nedeniyle ülkeye geldikleri için aidiyet duygusunu hemen hissedememektedirler. Buldukları ortamdaki öğretmen, öğrenci ve velilerin onları dışlamaları bu çocuklarda yabancılaşma hissini ortaya çıkartmaktadır. Böyle bir durumda bu öğrencilerde hırçınlık, akran şiddeti ve akademik yetersizlik görülebilmektedir. Ancak her şeye rağmen kültürel farklılıklardan ve etkileşimden olumlu sonuçlar doğduğu da belirtilmektedir.

Ö6. “Onların sınıfta olması zaman zaman avantaj bile olabiliyor. Farklı kültürlerden sınıfta örnekler olması dersi zenginleştiriyor.”

Göç sebebiyle ülkeye gelen çocuklar kendi ülkelerinden farklı olan bir kültüre, toplum yapısına dâhil olmaktadır. Öğretmenler bu durumu göz ardı etmek yerine çocuğun bu konu hakkında konuşmasını, anlatmasını sağlayarak hem onu yeni dâhil olduğu kültüre adapte etmeye çalışıyorlar hem de diğer öğrencilere farklı kültürleri tanıtıyorlar. Böylece sınıfta çok kültürlü eğitim ortamının getirdiği aktif öğrenme süreçleri de sağlanmış oluyor. Ancak yukarıda da değinilen dil sorunları bu süreçte eğitimcilerin iş yükünü artıran ve kendi ifadeleriyle “yıpratıcı” bir süreç yaşanmasını da beraberinde getirmektedir.

Ayrıca sınıf ortamında olumsuz örneklerle karşılaşıldığını ya da akademik başarının düştüğünü ifade eden öğretmenler de olmuştur. Bu noktada Suriyeli çocukların ailelerinin ilgisizliğiyle ilgili şikayetler olduğu görülmektedir.

Ö8. “Ciddi davranış farklılıkları yaşıyoruz. Diğer çocuklarda Suriyeli öğrenci gibi okula geç gelmeye başladılar. Ben geç gelince veya herhangi bir durumda Suriyeli öğrenciye kızmayınca onlarda kurallara uymamaya başladılar.”

Dışlanmayı tecrübe eden Suriyeli öğrencilerin yanı sıra sınıflarında Suriyeli öğrenci bulunması sürecini iyi yöneten hatta bu durumu avantaja çevirip aktif öğrenmeyi sağlayan öğretmenler olduğu da görülmüştür. Bu durum uyum sorunlarının kaynağının da çözümünün de aynı etkileşimlerde gizli olduğunu göstermektedir.

3.3. Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünde Görevli Sosyal Çalışmacıların Deneyimleri

Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünde görevli sosyal çalışmacılara geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine dâhil edilirken karşılaştıkları bürokratik problemler, kendilerine anlatıldığı kadarıyla Suriyeli çocukların savaşa ne derece maruz kaldıkları, bu tecrübenin eğitime etkisi, çocukların toplumsal uyumu için ilgili birimlerin yaptığı çalışmalar ve bu süreçte karşılaşılan sorunlara yönelik çözümlere dair deneyimleri sorulmuştur.

Tıpkı öğretmenler gibi, sosyal çalışmacılar açısından da ilk ve en önemli sorun dil sorunudur. Dikkat çekilen bir diğer konu ise çocukların yaşları büyük olduğu için okul yöneticileri tarafından okulda istenmemeleridir. Aynı zamanda İl Göç İdaresi'ndeki kayıt süreçleri ve ikamet adresleriyle ilgili bürokratik aksaklıkların eğitim süreçlerine katılımı geciktirdiği üzerinde de durulmuştur.

S2. “Dil bilmediği için süreç içerisine dâhil olamıyor. Okul müdürü okula kaydını yapmak istemiyor ve yapmıyor. Çocuk 15 yaşında fakat okul müdürü Türkçe bilmediği için 1. Sınıfa almak istiyor, çocuk uyum sorunları yaşıyor.”

S4. “Çocukların ikamet izinlerinin olması gerekiyor. Hangi ildelerse orada okula gidiyorlar. Oturma izinleri hemen gelmediği için okula gidemiyorlar. En büyük bürokratik sıkıntı bu oluyor.”

Bürokratik sıkıntılar, çocukların maruz kaldıkları savaş tecrübesi düşünüldüğünde ikincil bir sorun olarak görülebilir. Çocukların savaş ortamından fiziksel ve psikolojik olarak etkilendiği görülmektedir.

S6. “Ebeveyn kaybeden çocuklar çok fazla. Kolunda şarapnel parçası olan çocuk var. Bombalardan dolayı vücutlarında ciddi yanıklar olan çocuklar var.”

Yaşanan tüm bu olumsuzlukların çocuklar üzerinde ciddi etkiler bıraktığı konusu sosyal çalışmacılar tarafından da sıklıkla hatırlatılan bir husustur. Ebeveyn kaybı veya eksikliği çocuğun tüm gelişim aşamalarını etkilediği için çocukların uyum sorunu yaşaması da kaçınılmaz hale gelmektedir. Bu durum çocukların akademik başarılarına da doğrudan etki etmektedir.

S5. “Onlar psikolojik açıdan daha hassaslar. Alışma süreçleri zor oluyor. Çocuk yeni dâhil olduğu çevre mi, okula mı alışsın boşluğa düşüyorlar. Kültürel adaptasyon çok geç oluyor. Çocuklarda genel olarak bir öfke, hırçınlık var.”

Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünün geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocukların toplumsal uyumu için yürüttüğü çalışmalar sorulduğunda ise ilgili birimlerin çalışmalarının ailelere yönelik maddi yardımlarla sınırlı olduğu belirtilmiş, uyum sorunlarının aşılabilmesi için Göç İdaresinin yönlendirme ve desteklerine ihtiyaç duyulduğunun altı çizilmiştir. Ayrıca yukarıda dikkat çekildiği belirtilen dil sorununa dair çözüm önerileri de dikkat çekmektedir.

S1. “Kurumlarda tercüman olması gerekir, bizler iletişimde zorlanıyoruz. Türkçe bilen birisini aracı olarak kullandıkları için doğru aktarımda sıkıntılar oluyor. Çocuklar için okullarda dil sınıfları açılması lazım, Türkçe öğrenmeleri gerek. Özellikle psikologlar çocuklarla görüşmeli. Çocuklara ücretsiz sağlık hizmetleri yok, bu sağlanmalı. Kızılay’ın SUY (Sosyal Uyum Yardımı) çalışması var. Biz, yani SED (Sosyal Ekonomik Destek), daha çok maddi destekte bulunuyoruz.”

Ayrıca sosyal çalışmacılar dil eğitiminin çocukların aileleri için de yaygın eğitim kurumlarında verilmesi ve rahat iletişim kurmaları adına tercüman görevlendirilmesi gerektiği hususunu ifade etmişlerdir. Tüm değerlendirmeleri dikkate aldığımızda resmî kurumların yürüttüğü çalışmalardaki uygulamaların bir koordinasyona ihtiyaç duyduğu anlaşılmaktadır. Okullardaki sorunlar aşılsa bile kurumlardaki uygulamalar ve destekleyici uyum programları doğru şekilde organize edilmedikçe Suriyeli çocukları topluma kazandırmak mümkün olmayacaktır.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Araştırma sürecinde yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara göre Suriyeli çocukların dil ve iletişim problemleri en temel soru olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuklar, öğretmenler ve sosyal çalışmacılar dil konusunun üzerinde ısrarla durmakta ve hatta bu konunun Suriyeli çocukların eğitimine engel teşkil eden en önemli husus olduğunu belirtmektedirler. Özellikle çocuklar Türkçeyi iyi ya da hiç konuşamadıkları için sınıftaki diğer çocuklarla rahat iletişim kuramadıklarını, sorunlarını anlatamadıklarını ifade ederken öğretmenler ise çocukların Türkçe konusunda yeterli olmadıkları için uyum sorunu yaşadıklarını ve bu durumun sınıfın akademik başarısını olumsuz yönde etkilediğini ifade etmişlerdir. Bu araştırma sonucu Akalın'ın (2016) geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocukların eğitim öğretim sürecindeki problemlerini incelediği çalışma sonucuyla benzerlik göstermektedir. Akalın (2016) Suriye uyuklu öğrencilerin sınıf içinde yaşadıkları sorunların temelinde öğrencilerin kendilerini tam olarak ifade edemeyişleri olduğunu dile getirmiştir. Yiğit (2015) sığınmacı çocuklara yönelik eğitim uygulamaları ve ortaya çıkan sorunları tespit etmek amacıyla okul yöneticileri, öğretmen ve öğrencilerle yaptığı çalışmada ise benzer şekilde öğrencilerin dil bilmemeleri nedeniyle

sorun yaşadıkları ve başarı düzeylerinin düşük olduğunu ifade etmiştir. Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş'ın (2016) okul yöneticileri ve öğretmenlerle yaptığı çalışmada, okul-aile arasında işbirliğinin sağlanamamasını dil bilmemeden kaynaklı ailelerle olan iletişim sorununa bağlamışlardır.

Uyum sorunlarının giderilmesinde oyunlara dikkat çekilmesi ve bu oyunlar arasında futbolun öne çıkması ise manidardır. Evrensel bir oyun olması ve kurallarının herkesçe bilinmesi nedeniyle çocuklar arasındaki dil sıkıntısı futbol sayesinde kısmen aşılmış olmaktadır. Bu durum öğretmen görüşleri ile de doğrulanmaktadır. Fakat sadece oyun ve spor etkinliklerinin yeterli olmadığı, çocuklar için kapsamlı Türkçe kurslarının düzenlenmesi gerektiği öğretmenler tarafından belirtilen başka bir husustur. Bu sonuç Gülüm ve Akçalı (2016) tarafından Balıkesir ilinde yer alan ilkokul ve ortaokullarda eğitim gören göçmen çocuklarının yaşadıkları eğitim problemlerini tespit etmeyi ve çözüm önerileri sunmayı amaçlayan araştırma sonucuyla benzerlik göstermektedir. Gülüm ve Akçalı (2016) dil sorunları, derslere adaptasyon problemleri ve uyum sorunları için dil kurslarının açılmasını çözüm önerisi olarak ifade etmişlerdir. Araştırma kapsamında çocukların eğitim ortamını verimli bulduğu ve eğitim araç ve gereçlerini yeterli gördükleri anlaşılmış Suriyeli çocukların sayısal derslere ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğu görülmüştür. Bunun nedeni sayısal derslerin (özellikle matematik) dilinin evrensel oluşudur. Öğretmenlerin aksine çocuklar sınıf içi iletişim konusunda kendilerini yeterli bulmaktadırlar. Verilerdeki bu karşıtlık çocukların tecrübelerine eğilen ve eğitim süreçlerinin çocukların deneyimleri üzerinden ele alındığı çalışmaların artırılması gerektiğini göstermektedir.

Öğrenciler arasında kültürel uyum oluşmaya başlamış gibi gözükmesine karşın dil sorunu nedeniyle yeteri kadar gelişmediği öğretmen görüşleriyle tespit edilmiştir. Diğer bir husus ise okul-aile-öğretmen üçgenindeki iletişimsizliğin

çocukların akademik başarılarını olumsuz etkilediği yönündedir. Benzer şekilde Polat (2012), öğretmen ve velilerin yaşadıkları sorunları tespit etmek için yürüttüğü çalışmada özellikle dil sorunu ve kültürel farklılıklardan kaynaklı sorunlardan dolayı okul aile arasında problem yaşadıklarını ifade etmiştir. Öğretmenler bu soruna çözüm olarak Suriyeli çocukların eğitimi için ayrı sınıflar organize edilmesi gerektiğini belirtmektedirler. Fakat bu durum uyum sürecinde eğitimin kaynaştırma ilkesine ters düşmektedir.

Bu araştırmadan elde edilen veriler doğrultusunda göç sonucu karşılaşılan uyum sorunlarının giderilmesi için göçün öznesi olan çocuklar ve göç ettikleri sınıfı paylaştıkları sınıf arkadaşları odakta gibi görünse de öğretmenlerinde bu sürece hazır hale getirilebilmeleri için formasyonlarının genişletilmesi gerektiği dikkat çekmektedir. Yalnızca dil sorunu değil yoğun göç alan bölgelerdeki geçici sığınma statüsündeki sığınmacıların kültürel yapısına dair genel bilgilere sahip olunması uyum sürecinin de daha iyi yönetilmesine yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

Akalın, A. T. (2016). Türkiye'ye Gelen Suriyeli Göçmen Çocukların Eğitim Sorunları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Akan, Y. (2016), Göç Ekonomisi, Bursa, Ekin Basım Yayın.

Eres, F. (2015), Türkiye'de Göçmen Eğitimi Sorunsalı ve Göçmen Eğitiminde Farklılığın Yönetimi, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(2).

Fulgini, A. J. (2003), The Adaptation of Children from Immigrant Families, International Society for The Study of Behavioural Development, 2(44), 9-11.

Geçici Koruma Yönetmeliği, (www.mevzuat.gov.tr, 2014)

- Gülüm, K. & Akçalı, H. (2017), Balıkesir'deki Mülteci Çocukların Eğitim Sorunları, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Afro-Avrasya Özel Sayısı.
- Han, T. (2010), Göç Eden Ailelerin Çocuklarının Eğitim ve Öğretimde Karşılaştıkları Uyum Sorunları, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Orsam. (2015), Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri, Ankara, Orsam Yayını.
- Polat, F. (2012). Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu İlköğretim Öğrencilerinin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü. & Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda Yabancı Uyruklu Öğrencilerle Karşılaşılan Sorunlar. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25(1), 208-229.
- SHÇEK Genel Müdürlüğü. (2009), Sokakta Yaşayan ve/veya Çalıştırılan Çocuklara Yönelik Hizmet Modelinin ve İl Eylem Planlarının Değerlendirilmesi Raporu, Ankara.
- Sürüel, T. (2008), Göç ve Sosyal Dışlanma İlişkisinin Sosyal Politika Açısından Analizi (İstanbul-Sultanbeyli Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı, Çalışma Ekonomisi Bilim Dalı, Kocaeli.
- Şeker, B. D. & Aslan, Z. (2015), Refugee Children in The Educational Process: A Social Psychological Assessment, Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi, 8(1).
- Yiğit, T. (2015). Uygulamalar ve Sorunlar Bağlamında Türkiye'de Sığınmacı Çocukların Eğitimi (Kırşehir ve Nevşehir Örneği) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

In recent years, those with temporary protection status have become an important problem in Turkey. Due to the wars in Syria and Iraq, people have had to leave their homes with a large wave of migration and have been placed in a temporary protection status. The influx of people with temporary protection status to the Middle East countries and Europe has brought many sociological and educational problems.

In 2011, nearly three million people immigrated to Turkey due to the civil war in Syria. A significant part of the Syrians left their country for security reasons. While various opportunities are offered to those with temporary protection status staying in the camps but those who are unregistered cannot benefit from these services. In this respect, it is necessary to support individuals with temporary protection status firstly with aid rehabilitation. Children constitute more than a half of the immigrant population of Syrians. It can be said that the asylum process and migration from the eyes of children is quite difficult. Especially the fact that they are in a different environment from their own country which brings adaptation problems. One of the most important issues for children under temporary protection status is education.

Method, Conclusion and Discussion

Education is a fundamental right for immigrant children which is explicitly mentioned in Temporary Protection Regulation which imposes obligations on the states especially for the education of children. It is envisaged that those with temporary protection status will be provided with the same opportunities as

citizens in primary education. In this study, the problems related to the social cohesion of Syrian children at primary schools were evaluated through the example of Burdur.

The harmony in the classrooms were evaluated according to the data obtained. It is seen that immigrant children strengthen their bonds with the other children in the classroom thanks to the play. It is significant that the most common play children enroll is football. Since it is a universal play and the rules are known, the language problem among children is partially overcome. This situation is also confirmed by the opinions of teachers. In this sense, it is another issue stated by the teachers that only plays and sports activities are not enough for the children. They should be also enhanced through comprehensive Turkish courses.

Within the scope of the research, it was understood that the children found the education productive, and they found the educational tools and materials are sufficient, and it was seen that the attitudes of the Syrian children towards mathematics were more positive. This is because the language of mathematics is universal. Although children find themselves efficient in communication, teachers consider their communication inadequate due to their language problems.

Although it seems that cultural harmony has begun to occur among the students, it has been determined by the opinions of the teachers that it has not developed enough due to the language problem. Another problem indicated by teachers is that the lack of communication in the school-family-teacher triangle negatively affects the academic success of children. Another finding came from the teachers is that the Turkish education system is not suitable for the education of Syrian children and that Syrian children should be educated in separate classes.

In addition, as teachers have stated, these classrooms should contain materials

in the children's native language. Thus, the academic success of the children will be also supported. Turkish should be taught in separate classrooms with Syrian students, and then it should be integrated with other students. It is claimed by the teachers that the existing adaptation problem will disappear in this way. However, this situation contradicts with the principle of inclusive education. Therefore, when children learn Turkish at a sufficient level, they should receive education with their peers. At this point, schools that are only for Syrians will not contribute to social cohesion as they will be based on segregation rather than inclusion. According to the data obtained from the research; it is obvious that teachers need some courses or seminars on multiculturalism in order to be more effectively enhance children's integration in their classrooms.

It is extremely important to develop education policies in order to solve adaptation and communication problems of Syrian children. To ensure the adaptation of Syrian children to the school and classroom, it is extremely important that psychosocial support is crucial through relevant units and via creation of new centers for these children. In addition, it is important to provide necessary information before including immigrant children in classrooms in order to change the prejudiced perspectives of the local families and children in the same classroom.

Considering today's conditions, it seems that due to the continuous migration and immigration phenomenon, it will become a concept that Turkey frequently encounters in the future. For this reason, it is extremely important for Turkey to develop an effective public policy on immigration. Problems migrant children encounter with should be carefully considered. In the process of creating any new policy on immigrant children, especially the opinions of the academicians should be included.

SANATTA EKOLOJİK DÖNÜŞÜM BAĞLAMINDA ATIK KÜLTÜRÜ

Semih ÇINAR* **Özkan KÖSE****

Öz

21.yüzyılın önemli kavramlarından biri ekolojidir. İçerisinde bulunduğumuz doğa, gerek doğal gerek dışarıdan müdahaleler ile sürekli bir değişim içerisinde. Ekoloji, birey ve toplumun çevresi ile ilişkisini merkeze alan bir anlayış ile değişime uğramıştır. Toplumlardaki bireyselleşme giderek varlığını güçlendirir. Bunun sonucunda çevrenin birey üzerindeki etkisi ve bireyin bulunduğu toplum üzerine yapılandığı düşüncelerde değişmektedir. Toplumdaki bu değişim kültürel değişime de sebep olmakta ve yeni anlayışlar ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada; 20. ve 21.yüzyıl sanatında ekolojinin dönüşümü bağlamında atık kültürü, görsel örnekler ve düşünce biçimleri üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır. Ekoloji ve kültür ilişkisi üzerine oluşturulan filmler ve sanat çalışmaları incelenmiş, ortaya çıkan bulgular üzerinden değişen ekoloji anlayışının ve kültürün sanatta ne gibi değişimlere yol açtığına odaklanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Ekoloji, Atık Kültür, Çağdaş Sanat.

* Arş. Gör. Dr. Adıyaman Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, semih00@hotmail.com

** Dr. Öğr. Üyesi, Munzur Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Resim Bölümü, ozkankose1981@gmail.com

WASTE CULTURE IN THE CONTEXT OF ECOLOGICAL TRANSFORMATION IN ART

Abstract

One of the important concepts of the 21st century is ecology. The nature we live in is in a constant change with both natural and external interventions. Ecology has changed with an understanding centered on the relationship of the individual and society with their environment. Individualization in societies gradually strengthens its existence. As a result, the effect of the environment on the individual and the thoughts that the individual constructs on the society they live in change. This change in society also causes cultural change and new understandings emerge. In this study; In the context of the transformation of ecology in 20th and 21st century art, waste culture has been tried to be explained through visual examples and ways of thinking. Films and works of art on the relationship between ecology and culture were examined, and it was focused on what kind of changes the changing understanding of ecology and culture caused in art through the findings.

Keywords: Art, Ecology, Waste, Culture, Contemporary Art.

1. GİRİŞ

Tarihsel süreç boyunca insan ve çevresi doğal ve yapay etkenler ile sürekli değişime uğramış ve uğramaktadır. İçerisinde bulunduğumuz ekosistem karakterimizi ve yaşam biçimimizi önemli ölçüde şekillendirmekle meşguldür. İnsan yaşamına doğrudan etkileyen bu etmenler; doğal afetler, iklim koşulları, salgınlar, teknolojik gelişmeler olarak örneklendirilebilir. Çevremizde var olan her şeyin değişimi doğrudan ya da dolaylı bir biçimde insanın da değişimine katkı sağlar. Hatta fiziksel çevrenin insanın biyolojik yapısına, beslenme alışkanlıklarına ve kültürel değişimlerine de kaynaklık ettiği bilimsel olarak kanıtlanmış bir

gerçektir. Bu durum sadece insan için geçerli değildir diğer canlılar içinde bu durum benzerlik gösterir.

İnsan nüfusunun hızla yükselmesi ile çevreye de etkisi eş zamanlı olarak artmaktadır. Bu dönüşüm, her dönem sürekliliğini korur. Endüstri devrimi ile teknolojik yeniliklerin ortaya çıkması ve toplum içerisinde kullanımının giderek yaygınlaşması ile etkisini daha fazla göstermektedir. Günümüzdeki tüketim toplumunun ihtiyaçlarını karşılamak için üretilen ve sayıları hızla artan tüketim nesnelere doğadaki bu değişimin ana unsuru haline gelmiştir.

Guy Debord “Modern üretim koşullarının hakim olduğu toplumların tüm yaşamı devasa bir gösteri birikimi olarak görünür. Dolaysızca yaşanmış olan her şey yerini bir temsile bırakarak uzaklaşmıştır” der. Ayrıca gösteri toplumu olarak tanımladığı ve yaşamın görünümünden kopan imajların, dünyayı gerçeklik ile sahte ilişkisi üzerinden yorumlar. Ayrıca gerçekliğin yerini alan temsilin ortaya koyduğu anlayış kitleler ile geri döndürülemez bir bağ kurar (Debord, 1996: 13).

2. EKOLOJİ VE KÜLTÜR İLİŞKİSİ

Yararlı ve vazgeçilmez eşyalar bile geleceğin atığı haline alması kaçınılmazdır. Aynı zamanda doğal ya da insan eli ile yapılan her şey vazgeçilmez değildir. Her şeyin üstünde son kullanma gününü bekleyen, yani ıskartaya çıkarılmayı bekleyen bir yapıdadır. Bu değişimden çok bir tahribattır ve çevreye zararlı atıklar bir ihtiyaç artışı olmaktan çıkıp ciddi bir kirlilik problemine dönüşmüş, çevreyi ve canlıları tehdit eden bir hal almıştır. Zygmunt Bauman içinde bulunduğumuz uygarlığı “Akışkan Modernite” olarak adlandırır ve fazlalıkların, ıskartaların, atıkların ve atık tasfiyesinin uygarlığı olarak tanımlar. (Bauman, 2021: 108).

Akışkan moderniteyi ele aldığımızda dünyadaki sistemin tüketim odaklı bir anlayış ile ilerlediğini ve sistemin toplumları buna zorlayan hazlara odaklanan yani

hedonist bir anlayış ile yapıldığını söyleyebiliriz. Burada üretim kadar atığın iskartaya çıkarılacağı yani atığa dönüşeceği gerçeğini göz ardı eden sistemin ortaya çıkarttığı atık kültürünün de kaynağı olduğu yadsınamaz bir gerçektir.

Sanayi sonrasının gelmesi aynı zamanda doğa kavramını da gereksiz kılar gibi oldu, sanatta doğanın hükümrانlığının eleştirisi başladı. Eğer sanayi dönemi doğanın gerçek bir şey sayıldığı çağı temsil ediyorsa, bugünkü toplumun burjuva kültürünün doğayla bağlarını kopardığı ve kendi düşünce tarzını, kendi bilincini gönderge olarak belirlemesini sağlayan süreci tamamladığı bir çağa girdiği söylenebilir. Gitgide, sanayi döneminin önemli “ötekileri” ortadan kaldırıldı- vahşi doğa yasayla paranteze alındı, kabile ve halka ait toplumsal örgütlenme tarzları tümüyle asimile edildi (Sadece bilinçdışı gibi güç bir sorun kaldı) (Harrison & Wood, 2003: 1096).

Teknolojik gelişmeler ile bu süreç, doğallıktan yapaylığa bir geçiş dönemini de beraberinde getirmiştir. Aşırı sanayileşme beraberinde kentleşmeyi hızlandırmış, bunun sonucunda kent nüfusları hızla artmıştır. Günümüzde ise ileri modernleşme beraberinde öngörülemez riskleri ortaya çıkarmış ve insanlığı bu riskler ile karşı karşıya getirmiştir. Sanayi devriminden günümüze kadar devam eden Antroposen (İnsan Çağı) olarak adlandırılan bu çağda dünya geri döndürülemez bir hale bürünmüştür. Alman sosyolog Ulrich Beck içerisinde bulunduğumuz toplumları “risk toplumu” olarak tanımlar ve açıklar “Risk kavramı dönüşlü modernleşme kavramıyla doğrudan bağlantılıdır. Bizatihi modernleşmenin doğurduğu tehlikeler ve emniyetsizliklerle sistemli mücadele şeklinde bir risk tanımı yapılabilir.” (Beck, 1996:25)

Risk toplumu, Atık kültürünün bir sonucudur. Ele alınan toplum belirli bir kesimi kapsamaz ve evrensel bir bütünlüğe hitap eder. Riskler de aynı toplumu nitelendirir. Dünyanın oluşturduğu ekolojik bozulmaların sonucunda kültürü de dönüştürecek bir etkiye ulaşması, sonucun ciddiyetini açıkça belirtir. Ortaya çıkan

bu kültürün üretim-tüketim ilişkisi üzerine kurulu olması, kültüründe ekseninin ve niteliğinin değiştiğinin göstergesidir. Yani ortaya çıkan bu kültürün eskiyi tükettiği ve toplumlarda yerini üst kültür olarak almaya başlaması, toplumlarında yapısal değişimine neden olmaktadır. Tüketim toplumundaki bireyselleşmenin de bu durum ile yakından ilişkilidir.

Tüketim toplumunda bireyselleşme anlayışı, her bireyin kendi ekolojik çevresini oluşturmasında ticari ürün ve tüketim unsurlarının çeşitliliği ile bağlantılıdır. Teknoloji bu bireyselleşmeye büyük ölçüde katkı sağlamaktadır. İnsanın sosyalleşme ihtiyacı da teknolojik gelişmeler ile farklı dinamiklere bürünmüştür. Günümüzde bireylerin sosyalleşme alanın değişime uğraması toplumsal normların da değişime uğramasına sebep olur. Bireyin ekolojisini dönüşüme uğratan bu anlayış aynı zamanda atık kültürünün oluşmasında temel unsurlardan biridir. Geleneksel kültür anlayışının yerini, yadsınamaz bir zorunlulukla atık kültürü olarak benimsemesi bir ihtiyaç değil zorunluluktur. Örneğin; Pasifik okyanusunda ortaya çıkan ve tamamı atıklardan oluşan 7. kıta bu kültürün bir sonucudur.

3. SANATTA ATIK KÜLTÜRÜ

Sanat, amacı ve konusu açısından dönemlere göre değişiklik göstermiştir. Orta çağda din etkisi altına giren sanat dini hikayeleri anlatma amacı güderken, 19. Yüzyılın ikinci yarısında toplumsal gerçekçi bir anlayışı benimsemiştir. I. dünya savaşının etkisiyle ortaya çıkan Dadaizm ise var olan sanat kalıplarını yıkmış ve sert bir üslup takınırken Fütürizm gibi modernizmi benimseyen sanat anlayışları ortaya çıkmıştır. İnsanlığın geleceğini teknolojinin gelişimine bağlayan bu anlayış Luigi Russolo, Umberto Boccioni gibi sanatçıların öncülüğünde varlığını sürdürmüştür.

Sanayi devrimi ile ortaya çıkan modernleşme politik, ekolojik, toplumsal riskleri de beraberinde getirmiştir. Bu durumun yanı sıra ekolojik değişiklik “ikinci doğa” kavramını ortaya çıkartmıştır. İkinci doğa, endüstrileşmeyle dönüşüme uğrayan içerisinde kendine özgü dönüşümü ve dinamikleri barındıran çevre olarak tanımlanmaktadır. Sanayileşme ile gelen modernleşme anlayışı 19. Yüzyılın başlarında tarım toplumunun çalışma ve yaşama biçimleri yerini sanayi toplumunun yaşama biçimi almaya başlaması gibi günümüzde ise gelişmiş sanayi toplumunda bireyselleşmeyi merkeze alan bir çözülme gerçekleşmektedir. Hem aile yapısının hem toplumsal sınıfın yapısının temelleri giderek değişmektedir (Ulrick Beck, 2019 : 229).

Modern çevreciliğin ilk olarak Rachel Carson’ın 1962 yılında “Sessiz Bahar” kitabının “Yarının masalı” bölümünde ortaya çıkmıştır. “Bir zamanlar Amerika’nın kalbinde bütün yaşamın çevresiyle ahenk içinde görüldüğü bir kasaba varmış”, sözleri ile başlayarak “müreffeh çiftlikler”, “yeşil tarlalar”, tepelerde uluyan tilkiler, sessiz geyikler, eğrelti otları, yabani çiçekler, “sayısız kuş”, soğuk derelerde dolaşan alabalıklar ve köyden geçen herkese mutluluk veren bir tablo oluşturur (Carson,2011, s.1). Daha sonra insani faaliyetler bu durumun değişmesine sebep olur ve bozulmaya başlar, canlılar hastalıklar ile boğuşup ölümler mutluluk yerini felaketlere ve yıkıma bırakır (Garrard, 2012: 13).

Risk toplumlarında sanat anlayışları da yönünü doğadan, toplumda ve bireylerde oluşan risklere yönelmiştir. Modernizm ve Post modernizm, bu anlayışlar doğrultusunda değişime uğramıştır. Sanat teknoloji ilişkisi Post modernizm ile ifade biçimlerini de etkilemiştir. Geleneksel, popüler ve atık kültürünü yorumlama biçimi açısından dikkat çeker. 1960’ sonrası sanat anlayışındaki en dikkat çekici dönüşümlerden biri de modernizmin olumsuz etkilerinin ortaya çıkmasıyla ve Post modernist tavrın sanata hakim olmasıdır. Ekolojik sanat anlayışının bu dönemde gelişmesi de tesadüf değildir. Aşırı sanayileşme ile oluşan

kirliliğin gözle görülür hale gelmesi ve evrensel olarak varlığını göstermesi mevcut sistemin sorgulanmasına yol açmış, nükleer atıkların da zararının kesin olarak kabul edildiği bir döneme girilmiş ve 1971 yılında “Greenpeace” gibi sivil toplum kuruluşlarının oluşturulması ile insanlık bir iç hesaplaşma yoluna gitmeye başlamıştır. Dünyadaki nükleer faaliyetler, petrol kökenli kirlilikler, tehlikeli ve zararlı atıklara karşı etkisini gösteren bu kuruluşların sayısı giderek artmaktadır. Aktivist bir anlayışı benimseyen sivil toplum kuruluşlarının yanında sanatın evrensel dili ve anlatım gücünün etkisi ile de bu problemi dile getirmek kaçınılmaz bir hal almıştır. 1960’ları sonlarında ortaya çıkan Arazi Sanatı (Land-Art), doğanın ve kaynakların yanlış kullanılmasını eleştiren bir anlayışla kendine yer edinmiştir. Arazi sanatında genellikle doğal unsurlar ile doğada tasarlanır. Robert Smithson’ın 1970 yılında gerçekleştirdiği spiral Dalgakıran (Spiral Jetty) (Şekil 1) adlı çalışması ilk örneklerinden biridir.

Şekil 1. Robert Smithson, Dalgakıran(Spiral Jetty), Land Art, Büyük Tuz Gölü, Utah, 1970.

Kaynak: <https://holtsmithsonfoundation.org/spiral-jetty>

Yeryüzü sanatının da etkisi ile ortaya çıkan “Ekolojik sanat”, asıl amacını bu kavram adı altında gerçekleştirmiştir. Küresel kirliliği eleştiren ve belirli bir sistematığı olmadan uygulanan ekolojik sanat, etkisini ve niteliğini giderek arttırmıştır. Joseph Boyce ve Hans Haacke gibi sanatçıların gerçekleştirdiği çalışmalar ile ekoloji sanatta dikkat çeken bir konu haline almıştır. Fakat bu sanatçıların ekoloji anlayışı ekolojik farkındalık yaratma ve insanın doğanın bir parçası olduğunu vurgulamaya yöneliktir.

21. yüzyıl sanatında ekoloji anlayışı ise, insanın doğa ile bağıni sorgulayan bir niteliğe bürünmüştür. Aynı zamanda ekolojinin uğradığı dönüşüm, tanımlama bakımından çeşitlenmiş ve yeni anlamlar kazanmıştır. İnsanlık artık doğanın bir parçası olmanın dışına çıkıp kendi ekosistemini oluşturmuştur. Ekolojik kirliliğin sınırlarının giderek genişlediği ve etkisinin giderek arttığı görülmektedir. Ekolojik sanatın aktivist yönüne odaklanan bir anlayış ile çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Buluntu nesnelere, okyanus atıkları, kimyasal atıklar yani ekosistemi tehdit eden bütün unsurlar sanatın nesnesi haline gelmiştir. Mandy Barker’ın “Hong Kong Çorbası” (Şekil 2) isimli çalışmasında Hong Kong’un çevresindeki 30 kumsaldan topladığı 350 çakmağı kurgulayarak fotoğraflamıştır. Evrensel kirliliği konu edinen manipüle ettiği fotoğraf çalışmasında, çakmalardan birinde nesli tükenmekte olan pembe yunus motifi vardır. Bu durum kirliliğin tehdit ettiği bir canlının bir atığın üstünde olması ironik bir durum oluşturur. Aynı zamanda dünyadaki dönüşümün bir habercisi niteliğindedir ve atık kültürünü temsil eden bir manzardır. Aynı zamanda okyanus derinliğini vurgulamak için çakmalara akıntıya kapılmış hissi verilmiştir. Adeta okyanusun derinliklerinde hareket halindeki balık sürülerine benzer fakat ortada atıklardan başka hiçbir canlı belirtisi yoktur.

Şekil 2. Mandy Barker: Hong Kong Çorbası'ndan Çakmak: 1826 (Lighter from Hong Kong Soup:1826), 2015.

Kaynak: <https://cfcca.org.uk/exhibition/mandy-barker-hong-kong-soup/>

Isaac Cordal'ın (Şekil 3) çalışmasında bu durum farklı bir bakış açısı ile anlatılır atık kültürünün temelinde yatan her şeyin bir gün iskartaya çıkarılacağı gibi insanın da bir sonunun olduğunu vurgular ve aynı zamanda doğa ile bağını sorgulayarak doğal ekosistemin bir parçası olduğunu akla getirir. Aynı zamanda doğanın dokusunu ve renklerini kullanarak doğanın estetiğine vurgu yapar. Mekan olarak doğayı seçmesi de kurgularının etkisini güçlendirir. Bireyselleşmeye odaklanan bir yaklaşım ile sorguladığı ekolojik yaklaşımı, bireylerin birbirlerini umursamadığı bir görsellik ile ele alır. Her ne kadar aynı kadrada yer alan üç figür görsek de birbirleri ile duygusal bir bağ kurulmadığı ve birbirlerini umursamadıkları izlenimi verir.

Şekil 3. Isaac Cordal, Landart , 2018.

Kaynak: <http://cementeclipses.com/Works/landart-lapinjarvi-finland/>

İnsanlık ortaya çıktığı ilk dönemlerden beri doğa ile sanatı yakından ilişkilendirilmiştir. Doğada bulunan hayvan seslerini ve biçimlerini taklit etmişler, mağara duvarlarına resmetmişler ve onu kutsallaştırmışlardır. Bunun en büyük nedeni insanın ekolojik çevresinde gördüklerinden etkilenmesi ve günlük yaşamlarında sıkça karşılaştıkları hayvanlar onların yaşamındaki en önemli unsur olmuştur. Ortaçağ sonlarında ise, sanat anlayışı büyük bir dönüşüme uğramıştır. Tanrı merkezli sanat anlayışı ilgisini günlük yaşama yöneltir. Görünen yani algılanan birey yaşamı dinsel anlatımlardan daha gerçekçi ve somut olması açısından ağır basmıştır. Resim sanatı Rönesans'tan itibaren bireye ve görüneye ayrıcalık tanımaktadır (Todorov, Focroulle ve Legros, 2007: 22). Bu anlayış hümanizm ile birlikte tamamen din etkisi altından çıkıp sanatta öznel bir bakış açısı ile eser üretimini pekiştirmiştir. Sanatta birey merkezci anlayışın sanayi devrimi ile ortaya çıkan modern sanat anlayışına da kolaylık sağlamıştır. 1950'lerde popüler kültür'ün sanata yansımış hali olan Popart, modern yaşamın toplum üzerindeki değişimini vurgular ve popüler kültürün toplumdaki değer

yargılarının ve ideal yaşamın değişimini gözler önüne serer. Richard Hamilton'ın (Şekil 4) 1956 yılında gerçekleştirdiği kolaj çalışması buna iyi bir örnektir. Popüler kültürün birey yaşamını nasıl etkilediği ve toplumsal normları nasıl değiştirdiği eserde net bir şekilde görülür. İdeal beden anlayışı, teknolojik cihazlar, çıplaklık artık modern yaşamın bir gerekliliği haline gelmiş ve kabullenilmesi gereken bir unsura dönüşmüştür.

Popüler kültür imgelerinin giderek yaygınlaşması ve tüm dünyada benimsenmeye başlaması geleneklerinde geri plana atılmasını sağlamaya başlar. Yani geleneği ve eskiyi reddeden modernizm yaşamı temelinden tekrar yapılanmaya zorunlu kılar. Artık moda, reklam gibi kavramlar günlük yaşamımızda sıkça rastladığımız unsurlar halini alır. Sadece tüketim nesnelere değil aynı zamanda ideal beden anlayışını, yemek alışkanlıklarını da değiştirmiş ve toplumları hedonist bir yaşam biçimine yönlendirmiştir.

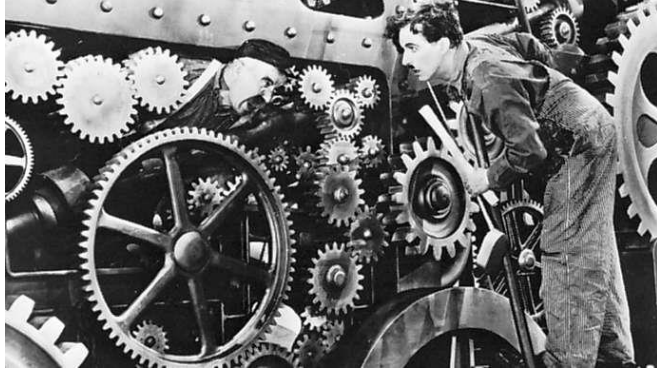

Şekil 4. Richard Hamilton, Bugünün evlerini bu denli farklı, bu denli cazip kılan nedir? (Just What is It That Makes Today's Homes So Different, so Appealing?), kolaj, 26 cm × 24.8, 1956.

Kaynak: <https://smarthistory.org/richard-hamilton-just-what-is-it/>

Popart içerisinde popüler kültür imgeleri ve tüketim nesnelere, yani günlük yaşamda popüler olan ne varsa konusu dahilindedir. Gıdadan, ikonik figürlere kadar dönemin popüler olan her şeyini içerisinde barındırır. Modern yaşam ile ortaya çıkan bir diğer unsur ise reklamdır. Seri üretim nesnelere, filmlerin, müziklerin pazarlanması için her yerde reklam afişleri vardır. Bu durum evrensel bir kültür unsuru oluşmasına ve Amerika'daki seri üretim nesnelere tüm dünyada tanınmasına sebep olur. İdeal yaşamın nasıl olması gerektiğini vurgularken, eskiyi yani geleneği de kötüler ve göz ardı eder. Toplumların modernleşmesi ile ortaya çıkan tüketim kültürü evrensel boyutlara ulaşarak geniş bir hakimiyet alanı oluşturmuştur. Tüketim kültürü, sürekli olarak yeniliklere açık olması, sebep olduğu olumsuz sonuçlarında ön görülemez bir hale gelmesini sağlamıştır.

İçerisinde bulunduğumuz risk toplumunda ise, sanatsal yaratıcılık açısından ele alındığında algıladığımız ekolojik çevrenin yapısal sorunlarına odaklanan çalışmalar azımsanmayacak ölçüde fazladır. Hem ortaya konan düşünce açısından hem de üretilen görsel çalışmalar bu dönemin birey ve çevre ilişkisi üzerine eleştirel bir bakış açısı sunar. Toplumların modernleşmesi beraberinde radikal değişimleri ve yenilikleri de getirir.

Şekil 5. Charlie Chaplin, Modern Zamanlar (Modern Times), fotoğraf, Modern Sanatlar Müzesi/Film Arşivi, New York City, 1936.

Kaynak: <https://www.the-philosophy.com/chaplin-analysis-modern-times>

Charlie Chaplin'in 1936 yılında ortaya koyduğu Modern Zamanlar (Modern Times) (Şekil 5) isimli filmi eleştirel anlamda ilk ortaya koyan örneklerden biridir. Film endüstrileşmenin toplum üzerindeki değişimini eleştirel bir dil ile vurgular. Filmde bir fabrika işçisinin rutin bir gününü anlatır. Endüstri işçilerinin sistemin ruhsuz bir parçası olduğuna vurgu yapar ve bu çarkın içerisinde sıkışıp yaşamlarına devam ettiğini gösterir. Modern yaşamın ortaya çıkarttığı işçi sınıfının durumunu gözler önüne serer. Yaşamak için çalışmalı, çalışmak için yaşamalıdır.

1960'larda endüstriyel kirlenmenin ciddi problemler ortaya çıkarması ile başlayan ekolojik sanat anlayışı, doğanın önemine vurgu yapılarak ortaya konulmuştur. Joseph Boyce, Hans Haake gibi sanatçıların o dönemde gerçekleştirdiği çalışmaları bu duruma iyi birer örnektir ve aynı zamanda süreç sanatı olması açısından da önemlidir.

Ekolojik sanat, çevre ile doğrudan ilişkisi olması açısından yapısal olarak aktivist bir yönü de vardır. Ekolojik sanat anlayışı ortaya çıkmaya başladığı ilk dönemlerde doğaya karşı bir sorumluluk anlayışı ile yaklaşılmıştır ve iyimser bir tavır vardır.

Fakat bu durum ekoloji anlayışı ile birlikte değişime uğramıştır. 1960'lardan günümüze nüfusa bağlı olarak tüketim nesnelere ve yapılaşma hızla artmıştır. Bunun sonucunda da kirlilik evrensel boyutlarda bir sorun oluşmasını sağlamıştır ve doğada yapısal değişimlere yol açmıştır. Küresel ısınmadan kaynaklı buzulların erimesi, seller, su problemi, yangın gibi riskler de tehlike yaratmaktadır.

Şekil 6. Liu Bolin, Şehirde Saklanmak (Hiding In The City), Performans,2017.

Kaynak: <http://www.galerieparisbeijing.com/artist/liu-bolin/>

Risklerin artması sonucu doğa ve birey ilişkisini öznel gerçeklik perspektifi açısından sorgulamaya iten bir sanat anlayışı oluşmuştur. Bu durumu Liu Bolin (Şekil 6) tüketim nesnelere ve endüstriyel nesnelere içerisinde bireyin yok oluşunu, varlığının giderek bu unsurlar içerisinde kendini kaybetmesine odaklanmıştır. Çalışmalarında kendisini, içerisinde bulunduğumuz dönemin popüler nesnelere ve atıkları arasında belli belirsiz yok eder ve bunu kendi bedeni üzerinde gerçekleştirir. Kendisini mevcut şehir unsurları olan endüstriyel atıklar, endüstriyel yapılar içerisinde yani kent ekosistemi içerisinde ruhsuz bir unsur olarak yer alır ve adeta yapılar, atıklar içerisine nüfus etmiştir. Atık kültürünün

yoğun etkisini bu derece içselleştirmesi, aslında toplumunda bu kültüre karşı duyarlılığının zayıflığını vurguladığını ironik bir biçimde yansıtır.

Şekil 7. Juan Ford, The Prognosticator, Keten Üzerine Yağlı Boya, 180x180 cm, 2019.

Kaynak: <https://thisisnofantasy.com/exhibition/art-basel-hong-kong-4/#&gid=1&pid=1>

Juan Ford (Şekil 7) ise Liu bolin'in kullandığı tüketim ve günlük yaşamda kullanılan nesnelere aksine bireyi doğanın bir parçası olduğunu vurgulamak amacıyla çalılar, yapraklar, dallar gibi doğal unsurlardan oluşturur. Bireyin benliğinin ötesinde doğallığına ve doğanın bir parçası olduğuna odaklanmamızı ister. Çalışmanın ana unsuru birey olduğundan dolayı çevrede başka hiçbir eleman yoktur. Ford'un eserlerinde birey adeta günümüz yaşamına yabancı bir yapıda tasvir edilir. Doğa- İnsan ilişkisini ve bu yabancılığı sorgulamaya iter ve bize bir seçenek sunar. Ya mevcut durum ile devam edip bu sınırları keskinleştirip varlığımızı zor duruma düşürmeyi ya da doğanın bir parçası olduğumuzu ve bir

bütün olduğumuzu kabullenip, bu duruma göre davranmayı. Post hümanizmin ortaya koyduğu insanın mükemmelleşme idealinin bedenini teknolojik unsurlar ile geliştirilmesine karşı, teknoloji insan ilişkisine tepki ortaya koyar.

Günümüzde tüketim toplumunun geleceğine dair senaryolar edebiyat ve sinemanın da kullandığı bir konu haline almıştır. Sinema da sıkça işlenen distopya türündeki bu örneklerden biri de “Wall E” (Şekil 8) isimdeki animasyon filmidir. Aşırı tüketimin sonucunda dünyanın yaşanılmaz hale gelmesi ile insanların uzay gemilerinde yaşamlarını sürdürdüğü, dünyanın ise çöp yığınları ile kaplı çölleşmiş bir alana dönüşmesi sonucunda yapay zekalı bir işçi robotun başından geçen olaylar anlatılmaktadır. Her ne kadar içerisinde komedi unsurları barındırsa da yoğun bir sistem eleştirisi yer almaktadır.

Şekil 8. Wall E, Disney Animasyon Filmi, 2008.

Kaynak: <https://torzireael.artstation.com/projects/QzqrlB>

Damian Hirst'in “Waste (Atık)” (Şekil 9) çalışmasında da “Wall E” filmindeki çöpleri sıkıştırarak yığınlar haline getiren işçi robotunu aklâ getirir. Dört tarafı cam içerisinde cam, çelik, silikon, ahşap ve tıbbi atıklar ile dolu bir kutu görülmektedir. Burada teşir edilen atıkların dönemin yaygın olarak tüketilen eşyaları olduğu görülmektedir. Tüketim toplumunun ardında bıraktıkları ile doğal bir nesneye

rastlanmamaktadır ve açıkça teşhir edilmektedir. Kutunun içerisi aslında bir mekanı da temsil eder. Tamamı doldurulan kutunun hiçbir yerinde boşluk kalmayacak biçimde sıkıştırılmıştır.

Şekil 9. Damien Hirst, Atık (Waste), Cam,çelik, silikon,kaçuk,ağşap ve medıcak atık, 1994.

Kaynak: <https://www.rubbishplease.co.uk/blog/art-of-trash/>

Jean Shin'in "Sound Wawe (Ses Dalgası)" (Şekil 10) ise plak atıklarını Hokusai'in dalgasından esinlenerek dalga biçiminde tasarlamıştır. Tüketim toplumunu eleştirirken, modası geçmiş eski kayıtların yer aldığı plakların, farklı kişiler tarafından toplandığını bunun toplum bilincinin bir parçası olduğunu da vurgulamaktadır. Her plağın hikayesi ve kullanan kişi farklıdır aynı zamanda plakların içerisindeki müziklerde farklı türlerdedir. Hepsi bir araya getirilerek

ortak bir bilinç oluşturulur. Yani nesnelere arası hikaye bağlarını bir bütün olarak ele alır.

Şekil 10. Jean Shin, Ses Dalgası (Sound Wave), yerleştirme, 2007.

Kaynak: <https://ensia.com/photos/second-hand-6artists-turn-trash-to-treasure/>

Ebtisam Abdulaziz, “Otobiyografi” (Şekil 11) isimli performansında Arap kültüründe geleneksel hale gelmiş siyah çarşaf yerine tüm vücudunu kaplayan üzerinde rakamların bulunduğu siyah bir body giymiştir. Vücudu tamamen kapalı, sadece elinizde barkod okuyucu olduğunda kimliği anlaşılır. Çünkü bodysinin üstüne banka hesabındaki dekontlardan alınan yüzlerce sayı basılmıştır. Orwellvari bir ürkütücülük barındıran, modern toplum tarafından ne derece tanımlanıyoruz? Sadece veri alışımı, malzeme tüketen makineler olarak mı görüyoruz? Bunlara direnme özgürlüğümüz var mı? sorularını sorar (Hicks, 2015: 82). Bu eleştirel tavır dijitalleşen kimliklerimiz üzerinedir. İçerisine dahil olmak zorunda kaldığımız ve bize dayatılan teknolojilerin sonucunu sorgular.

Şekil 11. Ebtisam Abdulaziz, Otobiyografi (Autobiography), 2. Bölüm (prodüksiyon karesi), video, 5.54 dakika, 2003.

Kaynak: <https://www.mutualart.com/Artwork/Autobiography-07/8800184BBD3B1CB3>

SONUÇ

Sonuç olarak bakıldığında ekoloji ile kültür derin bir ilişki içerisindedir. Ekolojik çevredeki dönüşüm kültüre de doğrudan yansımaktadır. Bu kültürel dönüşümün yani insani eylemlerin tümü olarak adlandırılan kültür, aynı zamanda bu eylemlerin sonucunda ortaya çıkan atığı ya da ıskartaya çıkarılan nesnelere de kendi içerisine alır ve kullanır. İçerisinde hedonist bir anlayış benimseyen tüketim toplumunun bir ürünü olan atık kültürü de bu eksen etrafında şekillenmiştir. Sanatta da doğrudan etkisini gördüğümüz bu kültürün muğlak bir yönü olduğu da göz ardı edilemez ve sanat atığın estetiğini kullanır. Eylemlerimizin sonuçlarının var ettiği ve hayatımızı doğduran etkileyen bu kültürün bir parçası olmak zorunlu bir hal aldığı görülmektedir. Aynı zamanda bir problem olarak ele alınan atığın kendi ekosistemini oluşturması da atık kültürünün oluşmasında en etkili unsur olduğu görülür. Çağdaş sanatta da bu ifade biçimleri daha sert bir tavır ile yer edinmeye başlamıştır. Geçmişten gelen toplumsal normların ve geleneklerin yerini, günümüzde risk ve tekinsizliğin hakim olduğu bir zemin ile atık kültüre

birakması gelecekte ortaya çıkacak felaketlerin de bir habercisi niteliğindedir. Bu durumda, sanatın eleştirel ve aktivist yönünü vurgulayan ekolojik çalışmaların ayrı bir öneme sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Çıkar Çatışması Bildirimi:

Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması yoktur.

Destek/Finansman Bilgileri:

Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Etik Kurul Kararı:

Bu araştırma için etik kurul kararına ihtiyaç yoktur.

KAYNAKÇA

- Bauman, Z. (2021). Iskarta Hayatlar: Modernite ve Safraları (O. Yener, Çev.). İstanbul: Tellekt Yayınları.
- Beck, U. (1996). Risk Toplumu: Başka Bir Modernliğe Doğru (Çeviren. B. Doğan, K. Özdoğan, Çev.). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Carson, R. (1999). Sessiz Bahar (Ç. Güler, Çev.). Ankara: Palme Yayıncılık.
- Debord, G. (1996). Gösteri Toplumu Ve Yorumlar (A. Ekmekçi, O. Taşkent, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Hicks, A. (2015). Küresel Sanat Pusulası 21. Yüzyıl Sanatında Yönelimler (D. Şendil, M. Haydaroğlu, S. Evren, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Focroulle, B., Legros, R. & Todorov, T. (2007). Sanatta Bireyin Doğuşu (E. Özdoğan, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
- Garrard, G. (2012). Ekoleştri: Ekoloji ve Çevre Üzerine Kültürel Tartışmalar (E. Genç, Çev.). İstanbul: Kolektif Kitap.

Harrison, C. & Wood, P. (2003). "Sanat ve Kuram" 1900-2000 Değişen fikirler Antolojisi (S. Gürses, Çev.), İstanbul: Küre yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Throughout the historical process, man and the environment have been and are constantly changing with natural and artificial investigations. In it, he is busy dealing with our way of life and our way of life to a significant extent. Direct domination of human life; natural disasters, climatic conditions, parents, technological developments. Changing everything that exists around us directly or indirectly contributes to the change of people. In fact, it is a scientifically established fact, since the biological structure of the human in the physical environment is also a source of nutrition ways and cultural changes. It shows that this situation is not only valid for humans, but also for other living things.

The effect of running human generalizations with more than one also increases simultaneously. This transformation preserves its continuity in every period. With the industrial revolution, the emergence of technological innovations and the widespread use of them in the society show the methods more. Produced to meet the needs of the consumer society and rapidly increasing consumption areas have been made into this main component in nature.

One of the important concepts of the 21st century is ecology. In regulation, nature is in a constant change with both natural and external interventions. Ecology has changed with an understanding centered on the relationship of the individual and society with their environment. Increasingly benefiting from individualization in societies. Finally, to move forward in thinking that this is structured on the impact of the environment on the object and the society in which the persons are located. This change in society also causes cultural change and reveals new understandings. The subjective expression of the individual on

the relationship of ecology and culture is also built on new understandings and diversified the phenomenon of shaping in art. In this 21st century art, the flow of ecology has been tried to be explained through waste culture, visual examples and mentality. It has been focused on what kind of parameters it leads to the extreme understanding of ecology and the covering art through them.

Method

First of all, the relationship between the cultural transformation process in societies and ecology was focused. The processes of the ecological transformation that emerged with the understanding of modern environmentalism in art, how waste culture takes place in art in terms of thought and application are explained with examples from today. The examinations were handled by focusing on the waste culture, the creation processes and the findings in the comparisons were analyzed through visuals.

Problem

Waste takes its place today as a part of the consumer society. The fact that waste has become a cultural object can be considered as a problem in itself. In art, on the other hand, it is to ensure that the social consciousness focuses on this problem rather than revealing the solution of the problem. However, the fact that the activist aspect of art comes to the fore forces it to aim to contain a message. In art, this situation puts the production process of art in the background and allows to focus on the message given.

Conclusion and Discussion

As a result, ecology and culture are in a deep relationship. The transformation in the ecological environment is also directly reflected in the culture. Culture, which

is called all of this cultural transformation, that is, human actions, also includes and uses the waste or discarded objects that emerge as a result of these actions. The waste culture, which is a product of the consumer society that adopts a hedonist understanding, has also been shaped around this axis. It cannot be ignored that this culture, which we see directly in art, has an ambiguous aspect and art uses the aesthetics of waste. It is seen that it has become a necessity to be a part of this culture, which is created by the results of our actions and affects our lives. At the same time, it is seen that the waste, which is considered as a problem, to form its own ecosystem is the most effective factor in the formation of waste culture. In contemporary art, these forms of expression have started to take a place with a more strict attitude. The fact that social norms and traditions from the past are replaced by a culture of waste, where risk and uncanny prevail today, is also a harbinger of future disasters. In this case, ecological studies that emphasize the critical and activist aspects of art have a special importance.

ADİYAMAN NEMRUT HEYKELLERİNİN FARKLI ÜRETİM YÖNTEMLERİ İLE SERAMİK OKARINAYA DÖNÜŞTÜRÜLMESİ VE ÜRETİM TEKNİKLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI*

Sultan BİLGET GÜÇLÜER* **Öznur YILDIRIM****
Emre CAN***

Öz

Orijini Uzak Doğu'dan Amerika'ya kadar uzanan okarina, aerofon grubundan üflemeli bir müzik aleti olarak bilinmektedir. Ahşap, plastik, seramik gibi malzemelerle; elle, kalıpla ve üç boyutlu yazıcı ile üretilmiş örnekleri bulunmaktadır. Araştırma kapsamında Adıyaman Nemrut heykellerinden esinlenilerek modellenen formlardan elle, kalıpla ve üç boyutlu yazıcı ile seramik okarınalar üretilmiştir. İlk aşamada elle şekillendirilen okarinalardan elde edilen bulgular ışığında üç boyutlu ve kalıpla üretimler gerçekleştirilmiştir. Kalıpla üretim yönteminde ESC1

* Bu araştırma Adıyaman Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu tarafından GSF GAP/2021-0001 proje numarası ile desteklenmiştir. Bu makale için etik kurul onayı gerekmemektedir.

* Öğrt. Görevlisi, Adıyaman Üniversitesi, Devlet Konservatuvarı, Müzikoloji Bölümü, sultanbilget@hotmail.com, Adıyaman, Türkiye.

** Dr. Öğr. Üyesi, Adıyaman Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü, oyildirim@adiyaman.edu.tr, Adıyaman, Türkiye.

*** Dr. Öğr. Üyesi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Seramik ve Cam Bölümü, emrecanceramic@gmail.com, Bilecik, Türkiye.

döküm çamuru, üç boyutlu yazıda vakumlu porselen çamuru kullanılmıştır. Her iki üretim yönteminde de İngiliz okarinasının ses dizilimi yakalanmaya çalışılmıştır. Kalıp ile üretilen ürünlerin pişirim dereceleri 1180 °C'de üç boyutlu yazıcı ile oluşturulan modeller ise 1285°C'de elektrikli fırınlarda gerçekleştirilmiştir. Üretim aşamaları tamamlanan okarinaların farklılıkları değerlendirilerek hangi okarinaların daha iyi sonuç verdiği sorusuna cevap aranmıştır. Elde edinilen bulgular, üç boyutlu seramik yazıcı ile üretilen okarinaların iç yüzeyinin tırtıklı yapısının ses vermesine engel teşkil etmemesidir. Üç boyutlu yazıcı ile üretimde cidar kalınlığının ayarlanabilir olması bu noktada avantaj sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Okarina, Seramik, Müzik, Üç boyutlu seramik

THE CONVERSION AND COMPARISON OF ADIYAMAN NEMRUT SCULPTURES INTO CERAMIC OCARINA WITH DIFFERENT PRODUCTION METHODS

Abstract

Originating from the Far East to America, the ocarina is known as a wind musical instrument from the aerophone group. With materials such as wood, plastic, ceramics; There are samples produced by hand, mold and 3D printer. Within the scope of the research, ceramic ocarinas were produced by hand, mold and 3D printer from the forms modeled by being inspired by the Adiyaman Nemrut sculptures. In the first stage, 3D and molded productions were carried out in the light of the findings obtained from hand-shaped ocarinas. ESC1 casting clay was used in mold production method, and vacuum porcelain clay was used in 3D printing. In both production methods, the sound sequence of the English ocarina has been tried to be captured. The firing degrees of the products produced with molds were carried out at 1180 °C, and the models created with a three-dimensional printer in the electric kiln were carried out at 1285°C. By evaluating the differences of ocarinas whose production stages have been completed, an answer was sought to the question of which ocarinas gave better results. The findings obtained are that the serrated structure of the inner surface of the ocarina produced with a three-dimensional ceramic printer does not prevent it from making a sound. The fact that the wall thickness can be adjusted in production with a three-dimensional printer provides an advantage at this point.

Keywords: Ocarina, Ceramic, Music, Three dimensional ceramic

1. GİRİŞ

Seramik Okarınalar çeşitli formlarda, büyüklüklerde, kullanım alanlarında yüzyıllar boyunca kültürden kültüre aktararak zamanla yüksek bir gelişmişlik düzeyine ulaşmıştır. Bu müzik aletlerinin Amerika'da Kolomb öncesinde kutsal ritüellerin önemli bir parçası olarak kullanıldığı bilinmektedir (Hall, 2015: 66). Birçok kültür bu köklü müzik aletini kendine özgü değerlerle özdeşleştirerek nitelikli tasarım objelerine dönüştürmüştür. Günümüzde takı olarak kullanılabilir küçük modellerinden, büyük boyutlu çağdaş heykel formuna kadar geniş bir yelpazede seramik okarina örnekleri ile karşılaşmak mümkündür. Araştırma kapsamında Adıyaman ilinde bulunan ve bölgenin en önemli kültürel değerlerinden olan Nemrut heykellerinden esinlenilerek kalıpla ve üç boyutlu seramik yazıcı ile okarınalar üretilmiştir. Ses dizilimlerinde standardizasyonu oturtmak kalıp ile üretimlerde temel hedef olarak belirlenmiştir. Üç boyutlu yazıcı ile üretimlerdeki temel hedef ise pürüzlü iç yapının ses kalitesini hangi yönde değiştireceği sorusuna cevap aramak olmuştur.

Ses, müzik, çalgı ve seramik başlığı altında tarihsel süreçte ses, müzik, çalgı tanımlamaları yapılarak seramik malzemenin organolojik açıdan kullanımı açıklanmaya çalışılmıştır.

2. SES, MÜZİK, ÇALGI VE SERAMİK

İlyasoğlu, müziği sanat dallarının en eskisi olarak kabul edilebileceğini söylerken; ezginin doğmasındaki ilk adımı insanın doğa seslerini, rüzgarın, denizin, hayvanların seslerini taklit etmesi olarak görmektedir. Daha sonra insanların doğa güçlerine tapınmak, mırıldanmak, korkusunu yenmek için veya ruhsal değişimlerine uygun melodiler ürettiğini; yerleşik yaşamla birlikte de müziğin

daha kategorik ve işlevsel bir hale büründüğünü ifade etmektedir (İlyasoğlu, 2009: 14). Say, insanların var olduğu çağdan bu yana algıladığı sesleri çözümleyerek değerlendirdiğini ve böylece sesleri anlatım biçimine dönüştürdüğünü belirterek müziğin iki temel ögesinden bahsetmektedir. Bunlar; “ses malzemesi ve onun insan tarafından değerlendirilmesidir.” Bu iki öge sayesinde müziği hazırlayan “seçme ve yönlendirme” eylemiyle kişiler sesleri kendi amaçlarına uygun biçimde kullanmışlardır (Say, 2000: 17). Çalgıların da Say’ın belirttiği gibi belli amaçlar gözetilerek insanların günlük yaşam, özel gün gibi artırılabilir çeşitli durumlarda kullanılmak üzere yapıldığı varsayılabilir.

Çalgıların tarihi, insan kültürünün başlarına kadar uzanmakta ve ilk çalgıların ritüellerde kullanıldığı düşünülmektedir. Zaman içinde eğlence amaçlı müzikler üretilmeye ve melodiler icra edilmeye başlanmıştır. Kullanım alanları arttıkça çalgılar da gelişim göstermiştir. İlyasoğlu, ilk çalgının insan sesi olduğunu daha sonra insanın kendi sesini büyütme için çalgı kullandığını; ilk çalgının ise kamıştan bir düdük vb. olabileceğini belirtmektedir (2009: 15). Çalgılar, kültürel bir anlam taşıyıcısı görevi üstlenmektedir. Yer aldıkları kültürlerin değerler dizgesine göre farklı kimliksel özellikleri bulunur. Bunlar zihinler için bir imgelem hanesine dönüşen ritüellerde de olabileceği gibi bir sahnede de olabilir (Işıktaş, 2018: 4). Müzik aletleri arasında görülen farklar müziğin yaşam ile gerçek anlamda birleşmesinden meydana gelmiştir (Polat, 2013).

Müziksel sesler üreten aletlere çalgı (müzik aleti) denilmektedir. Bir diğer ismi de Almancadan gelen enstrüman sözcüğüdür. Çalgı bilgisi (instrumentation), çalgıların ses genişliğini, ses rengini, yapısını ve perdesini incelemekte; çalgı bilimi (organoloji) ise; dünya üzerindeki bütün çalgıları derinlemesine inceleyen bir bilim dalı olarak karşımıza çıkmaktadır (Uşaklıgil, 2017). Çalgı yapımı, bazı bilim alanlarını yakından ilgilendiren bir teknolojidir. Akustik bilimi ve sanat tarihi bu

dallar arasındadır. Çalgıların kullanımları ve tarihsel süreçte aldıkları yeni biçimler, sosyolojik araştırmaların kapsamındadır.

Çalgı yapımında kullanılan ağaç, hayvan bağırsakları, kıl, kemik, bitki, boynuz vb. doğal malzemelerin yanında değişik şekillerde kullanılan kil, çalgı yapımında da önemli bir yere sahiptir. Canyurt, seramiğin çalgı yapımında tercih edilmesinin önemli bazı nedenleri arasında “sesi iyi iletmesi”, “tınısının ve dokusunun doğaya yakın oluşu” ve “insana törensel bir gizem duygusu vermesi” olarak görmektedir. Diğer taraftan tercih edilmeme sebebi olarak da seramiğin “kırılganlık ve ağırlık” gibi olumsuz yönlerinin olmasını ifade etmektedir. Bu nedenle zamanla seramik çalgı üretimi, az sayıdaki çömlek ustası ve seramik sanatçısının çabalarıyla sürdürülmeye çalışılmıştır (Canyurt, 2009: 1).

Çalgı yapımında malzeme olarak seramik çamuru kullanımının önemli avantajlarından birisi, plastik yapıya sahip olması ve şekillendirme aşamasında müdahale edilebilmesidir. Arkaik süreçte üretilen çalgıları da içerisine alan seramik materyaller, dönemin gelenek, görenek, kültür gibi birçok noktasını anlatan önemli aktarım ve anlatı araçlarından biri olmuştur. Bu anlatı araçlarından birisi de seramik üflemeli bir çalgı olan okarinalardır. UNESCO Dünya Mirası listesine giren Adıyaman Nemrut dağı modellemesiyle yapımı gerçekleştirilen seramik okarınaların, arkaik süreçlerde olduğu gibi günümüzde de kültürel değeri ön plana çıkaran işlevsel bir anlatı sanatı haline dönüştürülmesi hedeflenmiştir.

Günümüzde işlevsel seramik objelerin sınıflandırılması konusunda sınırlı sayıda kaynak bulunmaktadır. Bu sınıflandırmalar genellikle seramik üretim yöntemlerine göre yapılmaktadır. Özer, bu sınıflandırmayı seri üretim yöntemiyle üretilen işlevsel seramik objeler ve özgün, işlevsel seramik sanat objeleri olarak iki ana başlık altında incelemektedir. Özgün, işlevsel seramik sanat objelerini ise

masa üstü seramik sanat objeleri, iç mekan seramik sanat objeleri, dış mekan seramik sanat objeleri, kent ortamı için uygulanan seramik sanat objeleri ve müzik yapılabilmesi için üretilen işlevsel seramik sanat objeleri olarak beş alt başlıkta değerlendirmektedir. Bu sınıflandırmaya göre Nemrut heykellerinden esinlenilerek üretilen seramik okarınalar müzik yapılabilmesi için üretilen özgün işlevsel seramik sanat objeleri kategorisinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Okarınalar geçmişten günümüze farklı formlarda, malzemelerde, boyutlarda ve tonlarda denenmiş, birçok örneğine rastlanabilecek, çalımı kolay olarak nitelendirilen bir flüt çeşidi olarak karşımıza çıkmaktadır. Her duruma uyarlanabilen yapısı, çok yönlülüğü ve işlevselliği sebebiyle birçok alanda kullanılabilir.

3. NEMRUT HEYKELLERİNDEN OKARINAYA

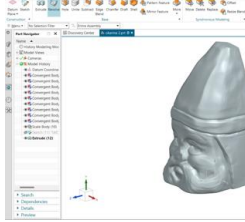

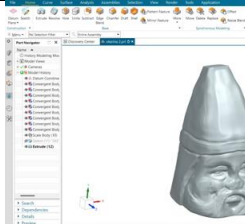

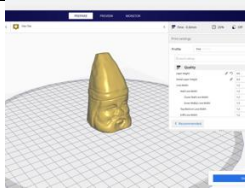
Nemrut heykellerinin gerek yazılı kaynaklarla gerek yerinde inceleme süreçlerinden sonra tasarımların çizimleri gerçekleştirilmiştir. Çizimleri yapılan tasarımlar modelleme, kalıplama, yaş çamur üzerinde şekillendirme, bisküvi pişirimi, sırlı pişirim süreçlerinden geçmiştir. Seramik endüstrisinde alçı kalıp tekniğinde kalıbı alınacak model alçıdan şekillendirilebileceği gibi çamur ile de şekillendirilebilmektedir (Yılmaz, 2008:16) Okarınalar modellenirken amorf bir biçim olmasından dolayı çamur ile modelleme tercih edilmiştir. Çok parçalı kalıp yöntemi ile modelin kalıbı alınırken, kapalı bir form gereksiniminden ötürü döküm ağızı olabildiğince küçük olacak biçimde, alt kısımdan verilmiştir. Dökümü yapılan ürünün döküm ağızı açıklığı deri sertliğinde iken ekleme yapılarak kapatılmıştır. Okarınalar, her ne kadar kalıpla üretim yöntemine elverişli olsa da kalıptan çıkartıldıktan sonra nota sistemlerinin ayarlanması için elle müdahale edilmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Seri üretim yöntemi ile kalıptan çıkarıldıktan sonra deri sertliğinde küçük abeslang ile ağız açıklığı ve delik açma aletleri ile nota

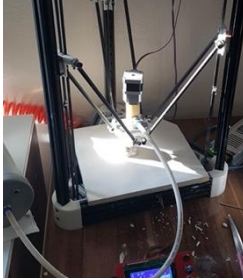

delikleri verilmiştir. Bisküvi pişirimi 900 °C'de gerçekleştirilmiştir. Bisküvi pişiriminden sonra ithal hazır sırlar ile fırça yöntemiyle sırlanmıştır.

Okarınaların şekillendirilmesinde kullanılan bir diğer teknikte üç boyutlu yazıcı tekniğidir. Okarınaların üç boyutlu yazıcı ile PLA malzeme kullanılarak üretilmesi son dönemlerde özellikle Nintendo tarafından yayınlanan, Shigeru Miyamoto ve Takashi Tezuka'nın geliştirdiği "The Legend of Zelda" isimli oyun sayesinde oldukça popüler hale gelmiştir. Birçok üç boyutlu yazıcı kullanıcısı kendi okarina tasarımlarını yaparak üç boyutlu yazıcıdan baskılar almışlardır (URL-1, 2022). Bu çalışmada ise seramik malzeme ile çalışan üç boyutlu yazıcılardan okarina tasarımı yapılmıştır. Öncelikle yapılması planlanan tasarımın üç boyutlu çizim programında modellenmesi yapılmıştır. Daha sonra dilimleyici program aracılığı ile kaç katmandan oluşacağı, katman yüksekliği, katman kalınlığı gibi değerler hesaplanarak g-code dosyaları oluşturulmuştur. Burada et kalınlığı 2.4 mm olarak belirlenmiştir. Üç boyutlu yazıcı ile şekillendirmede istenilen et kalınlığını belirleyebilmek mümkündür. Kalıp ile şekillendirme de et kalınlığı belirleyebilmek de mümkündür ancak çok fazla parametre olduğu için bu zaman alabilir. Daha sonra g-code dosyaları SD kart aracılığı ile üç boyutlu yazıcıya aktarılmış ve baskı işlemi başlatılmıştır. Baskı işleminde kullanılan malzeme porselen çamurudur. Baskı işlemi yaklaşık 30 dk sürmüştür. Baskı süresi, katman yüksekliği, katman sayısı ve et kalınlığına göre değişiklik göstermektedir. Hazırlanan porselen çamurunun yumuşaklığı da baskı sürecini etkileyen bir diğer etkidir. Bu süreçlerin çok iyi organize edilmesi baskı kalitesi açısından önemlidir. Baskı tamamlandıktan sonra model yüzeyindeki katman çizgileri rötuşlanarak yok edilmiştir. Ancak içte kalan yüzeylere dokunulamamıştır. Bu katman çizgilerinin okarinada ses dağılımında bir sorun oluşturmadığı gözlemlenmiştir. Model deri sertliğine geldiğinde diğer yöntem de olduğu gibi küçük abeslang ile ağız açıklığı ve delik açma aletleri ile nota delikleri verilmiştir. Daha sonra model kurumaya bırakılmıştır. Yeterli kurumaya ulaşan modelin 1285°C'de pişirimi yapılmıştır.

Döküm yöntemi ve üç boyutlu yazıcı ile gerçekleştirilen üretim aşamaları Tablo 1’de adım adım detaylarıyla anlatılmaktadır.

Tablo 1. Adıyaman Nemrut Heykellerinden Zeus Heykelinin Alçı Kalıp ve Üç boyutlu Yazıcı ile Seramik Okarinaya Dönüştürülmesi Aşamaları.

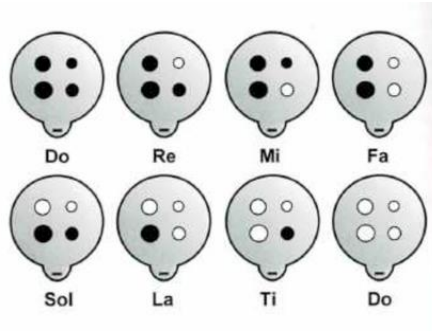
Zeus Heykelinin Kalıp Yöntemi ile Okarinaya Dönüştürülmesi		Zeus Heykelinin Üç Boyutlu Seramik Yazıcı ile Okarinaya Dönüştürülmesi	
Görseller	Adımlar	Görseller	Adımlar
	Adım 1: Modelin alçı kalıbı alınır ve ESC 1 döküm çamuru ile döküm ağzından döküm yapılır.		Adım 1: Tasarımın üç boyutlu çizim programında modellenmesi.
	Adım 2: Et kalınlığının oluşması için 8 dakika beklenir ve kalıp ters çevrilir.		Adım 2: Hazırlanan Model üç boyutlu çizim programında Stl formatında kaydedilir.
	Adım 3: Döküm ağı bıçak yardımı ile temizlenir ve kalıp lastikleri çıkartılır.		Adım 3: Stl formatında kaydedilen model “Cura” dilimleyici programında açılır. Bu program Stl dosyasını g-gode denilen üç boyutlu yazıcıyı algılayabileceği bir

			dosyaya çevirmek için kullanılır.
	Adım 4: Yaklaşık 10-15 dakika sonra ürün kalıptan çıkartılır.		Adım 4: Cura dilimleyici programında gerekli katman ayarları ve ölçü belirlenir. Sonra g-code dosyası SD kart aracılığı ile makineye aktarılır ve makine çalıştırılır.
	Adım 5: Döküm ağzını kapatmak için çentikler açılır.		Adım 5: Bu tasarımda katman yüksekliği 0.6 mm, nozzle kalınlığı 1.2 mm olarak belirlenmiştir.
	Adım 6: Çentiklere sıvı döküm çamuru fırça yardımı ile sürülür.		Adım 6: Model g code dosyasında iç boşluk oranı 0 olarak, et kalınlığı ise 2.4 mm'dir.
	Adım 7: Küçük bir parça çamur ile döküm ağzı açıklığı kapatılır.		Adım 7: Bu model için kullanılan Çamur Limoges porselen çamurudur.

	<p>Adım 8: Ağız kısmı ve nota delikleri açılmadan önce ürün üzerinde bütün rötuşlar bitirilir.</p>		<p>Adım 8: Model yüksekliği 8cm'dir. Baskı işlemi yaklaşık 30 dk sürmüştür.</p>
	<p>Adım 9: Kretuar bıçağı ile ağız kısmı açılır.</p>		<p>Adım 9: Baskı işlemi tamamlandıktan sonra kurutma makinesi ile model kurutulur ve baskı tablası üzerinden alınır. Daha sonra kurumaya bırakılır.</p>
	<p>Adım 10: Küçük abeslang ön çepere dayanacak biçimde yerleştirilir.</p>		<p>Adım 10: Bu aşamadan sonra ağızlık ve nota delikleri kalıpla üretim yöntemi ile aynı şekilde yapılmaktadır.</p>
	<p>Adım 11: Kretuar bıçağı ile abeslangın genişliği kadar bir açıklık kesilir.</p>		<p>Adım 11: Kretuar bıçağı ile abeslangın genişliği kadar bir açıklık kesilir.</p>

	<p>Adım 12: Sesin çarpacağı yüzey silikon uçlu kalemler ile pürüzsüz hale getirilir.</p>		<p>Adım 12: Sesin çarpacağı yüzey silikon uçlu kalemler ile pürüzsüz hale getirilir.</p>
	<p>Adım 13: Açılacak deliklerin yerleri belirlenir ve yukarda belirtildiği sıralama ile delikler açılır.</p>		<p>Adım 13: Açılacak deliklerin yerleri belirlenir ve yukarda belirtildiği sıralama ile delikler açılır.</p>
	<p>Adım 14: İstenilen notaya ulaşılan kadar delikler üzerinde oynamalar yapılır. Notalar, "Elektronik Tuner (akort aleti)" kullanılarak belirlenmektedir.</p>		<p>Adım 14: İstenilen notaya ulaşılan kadar delikler üzerinde oynamalar yapılır. Notalar, "Elektronik Tuner (akort aleti)" kullanılarak belirlenmektedir.</p>
	<p>Adım 15: Kurutma işleminden sonra bisküvi pişirimi ve ardından 1180 derece sırlı pişirim gerçekleştirilir.</p>		<p>Adım 15: Kurutma işleminden sonra porselen pişirimi gerçekleştirilir. Bu pişirimin derecesi 1285'tir.</p>

Adıyaman Nemrut heykellerinden okarinaya en uygun olanları seçilerek prototipler oluşturulmuştur. Prototipler öncelikle elle daha sonra kalıpla ve son olarak üç boyutlu seramik yazıcı ile ortaya çıkarılmıştır. Okarınalar, 3-12 delik arasında tercihe göre değişkenlik göstermektedir. Adıyaman Nemrut Heykellerinden yapılan okarınalar dört delikli olarak tasarlanmıştır. Deliklerin açılışı ilk olarak random olarak gerçekleştirilmiştir. Bu şekilde sistematik olmayan notalar ortaya çıkmıştır. Daha sonra Şekil 1’de görülen dört delikli İngiliz okarinasının ses dizilimi referans alınarak çalışmalar sürdürülmüştür. Sonuç olarak “C (Do) Majör” diyatonik[†] dizi elde edilmiştir.

Görsel 1: Hall, B, “4 delikli İngiliz okarinası ses dizilimi”, (2015:212)

Kaynak: Hall, B., 2015: 212

Deliklerin açılış sıraları, çapları gibi birçok hususta kaynak yetersizliği sebebiyle sayıca fazla ve farklı denemeler yapılarak sonuca ulaşılmıştır. Notalar, “Elektronik Tuner (akort aleti)[‡]” kullanılarak belirlenmektedir. Aşağıda sırasıyla notaların nasıl elde edildiği ile ilgili bilgiler yer almaktadır:

[†] Tonalite kurallarına uyularak bir dizide yer alan ana seslerin arka arkaya sıralanmasıyla elde edilen dizi.

[‡] Elektronik tuner, bir müzik aletinde çalınan notaların perdesini algılayan ve görüntüleyen bir cihazdır. “Pitch”, tipik olarak Hertz cinsinden ölçülen bir müzik notasının algılanan temel frekansıdır (en.wikipedia.org).

Nemrut Heykel modellemesiyle oluşturulan okarınaların ilk şekli verildikten sonra pişmemiş halde bir ağızlık açılmaktadır. Şekil 2’de görüldüğü gibi ağızlığa yakın bir yerde ses alabilmek için bir delik açılarak istenilen sesin frekansına ulaşılan kadar şekillendirilmektedir. Burada hedeflenen nota C (DO) sesidir. Bünyenin et kalınlığı, sesin çarptığı yüzeyin pürüzsüzlüğü, ağızlıktan üflenen havanın çarptığı yüzeyin açısı, açıklığın biçimi gibi değişkenler hedeflenen notanın alınmasında dikkat edilmesi gereken parametrelerdir.

Görsel 2: Ağızlık ve hava kanalı

C (DO) sesinin frekansına ulaşıldıktan sonra Şekil 3’de yer alan delik açma aparatları kullanılarak diğer dört delik ortaya çıkarılmıştır. Öncelikle delik açma aparatları çap boyutlarına göre küçükten büyüğe doğru sırasıyla 1 ile 6 arasında numaralandırılmıştır. 1 numaralı delik açma aparatından 6 numaralı delik açma aparatına boyutlar sırasıyla 3mm, 4mm, 5mm, 6mm, 7mm ve 8 mm şeklindedir. İlerleyen anlatılarda delik boyutları bu numaralar kullanılarak açıklanmaya çalışılacaktır.

Görsel 3: Delik açma aparatları (Soldan sağa 1-6)

İlk olarak parmakların konumlarına uygun yerler belirlenir ve sonrasında Şekil 4’de görüldüğü gibi 1 numaralı delik açma aparatıyla dört delik nokta şeklinde açılır. İsteğe bağlı olarak önceden belirlemeden sırayla da delikler açılabilir.

Görsel 4: Okarina delik yerlerinin belirlenmesi

Okarınayı tutuş pozisyonuna göre Şekil 5’de görüldüğü gibi “sağ alt delik” 2 numaralı delik açma aparatı kullanılarak biraz daha genişletilir. Sağ alt delik açık, diğer üç delik kapalı halde okarina üflendiğinde D (RE) sesine ulaşılması gerekmektedir.

Görsel 5: Sağ alt delik

Ardından “sol alt” deliğe geçilmektedir (delik açma denemelerinde delik boyutlarının notalara göre kolaylıkla ayarlanabilmesi için bu sıra takibinin en uygunu olduğu belirlenmiştir). Şekil 6’da görüldüğü gibi sol alt delik için 4 numaralı delik açma aparatı tercih edilmiştir. Sağ alt ve sol alt delik açık olacak şekilde üfleme gerçekleştirildiğinde G (SOL) sesine ulaşılması gerekmektedir.

Görsel 6: Sol alt delik

Sol alt delikten sonra “sağ üst” deliğe geçilmektedir. Şekil 7’de görüldüğü gibi sağ üst delik 4 numaralı delik açma aparatı ile büyütülür. Sağ üst delik açık diğer delikler kapalı olacak şekilde üflendiğinde E (Mİ) sesinin elde edilmesi gerekmektedir.

Görsel 7: Sağ üst delik

Sonrasında hiçbir işlem yapılmadan sol alt ve sol üst delikler kapalı, diğer delikler açık üflenerek F (FA) sesi ve yine işlem yapılmadan sol üst delik kapalı diğer delikler açık olacak şekilde üflenerek A (LA) sesi elde edilir. Eğer bu şekilde seslere ulaşılmadıysa diğer deliklerin doğru nota frekansında olmasına dikkat edilmeli ve elektronik tuner ile sürekli kontrol edilmelidir.

Son olarak Şekil 8’de görüldüğü gibi 6 numaralı delik açma aparatıyla sol üst delik açılır ve ihtiyaç duyulması halinde biraz daha genişletilebilir. Sağ üst delik kapalı diğer delikler açık şekilde üfleme yapıldığında B (Si) sesine ulaşılmalıdır.

Görsel 8: Sol üst delik

Bütün delikler kapalıyken elde edilen C (DO) sesinin oktavına bütün delikler açık şekilde ulaşarak bir dizi tamamlanmış olmaktadır.

Delik açma aparatı olmayanlar, küçük bir delik açarak istenilen sese ulaşana kadar kontrollü şekilde delik boyutunu büyütebilir. Delik boyutu büyüdükçe seste tizleşme görülürken delik boyutu küçüldükçe de pesleşme ortaya çıkmaktadır.

Şekillendirme konusunda dikkat edilmesi gereken noktalar bulunmaktadır. En önemli noktalardan birisi çamurun türüdür. Et kalınlığının çok ince ve geçirgenliğinin az olmasından dolayı porselen çamurunun döküm tekniği ile üretilen okarinalar için uygun bir malzeme olmadığı gözlemlenmiştir. Porselen çamuru yerine kullanılan ESC1 döküm çamuru daha kalın döküme elverişli olması sebebiyle özellikle ilk sesin alındığı ağız açıklığının şekillendirilmesi konusunda kolaylık sağlamaktadır. Tablo 1’de yer alan örnekte kuru kalıp ile çalışılmıştır. Kalıp ısladığı takdirde (2., 3. dökümde) çamurun kalıp içinde kalma süresi uzatılmalıdır.

Bir diğer dikkat edilmesi gereken nokta rötüştür. Ağız açıklığı ve deliklerin rötüş esnasında zarar görmemesi için formun yüzeyine uygulanacak dekorların ve şekillendirmelerin öncesinde yapılması gerekmektedir. Delikler açıldıktan sonra çatlama olmaması için kontrollü kurutma sağlanmalıdır. Delikler açıldıktan sonra bünyede oluşabilecek en küçük bir hasar, çatlak, deformasyon bütün ses dizimlerinin bozulmasına sebebiyet vermektedir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Seramik hassas bir yapıya sahip olması sebebiyle çok fazla değişkeni içerisinde barındırmaktadır. Seramik okarina nezdinde bu değişkenlere değinilecek olursa öncelikle üfleme pozisyonuna ve şiddetine göre bütün seslerde farklılaşmalar görülebilir. Bu nedenle belli bir üfleme pozisyonu ve şiddetiyle ses frekansları ayarlanmalıdır. Üfleme şiddeti kuvvetli ise seslerde tizleşme meydana gelirken; üfleme şiddeti hafif olması durumunda da pesleşmeler meydana gelmektedir. Ayrıca okarinayı tutuş şekli ve parmak hareketleri de oldukça önemlidir.

Parmakların delikler üzerinde hiç kaldırılmadan ileriye ve geriye doğru hareket ettirilmesiyle var olan seste değişimler meydana gelmektedir.

Üretim analizlerin sonucunda; elle ve kalıpla şekillendirilen seramik okarinalarda, pişmeden oluşturulan nota düzeneği piştikten sonra da aynı kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Fakat üç boyutlu seramik yazıcı ile yapılan okarinalarda piştikten sonra seslerin 1 ses kadar oynadığı tespit edilirken boyutlarının da aynı kalmadığı gözlenmiştir.

Ürünün butik üretime elverişli olması üretim maliyetini arttıran bir çıktı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak kalıpla üretilen her ürün üzerinde uygulanan dekorların birbiri ile aynı olmaması özgün ve nitelikli ürün olması açısından değerlidir. Seramik şekillendirme yöntemlerinden kalıpla ve üç boyutlu seramik yazıcılarının dışında torna ile şekillendirme ile farklı formlarda okarinaların üretilebileceği ve başka çalışma imkanlarına son derece açık olduğu sonucuna varılmıştır. Seramik şekillendirme yöntemlerinin haricinde farklı çamur türleri ve boyutlarda denemeler ile karşılaştırmalarının yapılması da bir başka çalışma konusu olarak önerilebilir. Ayrıca Türkiye’de Nemrut dışında bulunduğu yörenin kültürel mirası olarak nitelendirilebilecek tarihi değerler de seramik okarinaya dönüştürülüp ticarileştirilerek, milli gelire katkı sağlayacağı ön görülebilir.

KAYNAKÇA

Canyurt, M. (2009). *Tarihsel Süreç İçinde Farklı Kültürlerdeki Vurmalı Seramik Çalgıların ve Günümüz Sanatçı Uygulamalarının İrdelenmesi*. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Seramik ve Cam Tasarımı Anasanat Dalı Seramik Tasarımı Programı, Yüksek Lisans Tezi.

- Hall, B., (2015). *From Mud to Music*, The American Ceramic Society, Ohio.
- Işıқтаş, B. (2018). “Dünyada ve Türkiye’de Organoloji Çalışmaları: Çalgıların Sınıflandırılması, İşlevi ve Anlamı.” UHMAD, Uluslararası Hakemli Müzik Araştırmaları Dergisi, Ocak – Şubat – Mart – Nisan Sayı: 12, Kış İlkbahar Dönemi.
- İlyasoğlu, E. (2009). *Zaman İçinde Müzik*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Özer, Ö. (1997). *Günümüzde Özgün İşlevsel Seramik Sanat Objeleri*. Marmara Üniversitesi güzel Sanatlar Enstitüsü Seramik ve Cam Anasanat Dalı artistik Seramik Sanat Dalı. Yüksek Lisans Tezi.
- Polat, Ö. (2013). “Organoloji (Çalgı Bilimi) Nedir?” (Ağustos, 27, 2022). <https://www.muzikogretmenleriyiz.biz/organoloji-calgi-bilimi-nedir/>
- Say, A. (2000). Müzik Tarihi. Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- URL-1 2022. <https://all3dp.com/2/3d-printed-ocarina-3d-models/> (Erişim Tarihi:11.11.2022)
- Uşaklıgil, D. D. (2017). “Organoloji ve Çalgı.” (Ağustos, 27, 2022). <https://www.rekorsanat.com.tr/blog/organoloji-ve-%C3%A7alg%C4%B1.html>
- Yılmaz, Y. (2008). *Alçı Şekillendirme Model Kalıp ve Seramik Döküm Teknikleri*. Türkiye seramik federasyonu. İstanbul.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Adıyaman is a very important region in terms of tourism. The nemrut statues in this province are a symbol of Adıyaman province. This symbol was produced as a souvenir with many materials as a tourist attraction. Ocarina is a wind instrument with holes on it, which has an important place in Japanese culture. It is made from very different materials in many different cultures. It is a difficult musical instrument due to the note holes on its manufacture and design.

Ceramic, on the other hand, is a product obtained by firing soil, a material that dates back to ancient times and is still used for many purposes today. Many shaping methods have been developed in the development process of ceramics until today. In every period, some shaping methods have been discovered according to the needs and fast and easy production methods continue to be developed. Ceramic clay can be shaped with different methods such as hand shaping, shaping on a potter's wheel, shaping with a mold, and today, with the development of technology, three-dimensional printers and machines called CNC have brought quite different perspectives to the ceramic production process.

In this study, it is aimed to transform the statues of nemrut, the symbol of Adiyaman province, into ceramic ocarinas. While shaping the ceramic ocarinas, molding and 3D printing methods were used. By comparing the ocarinas produced with these two shaping methods, it is aimed to determine which method is more suitable for ocarina production and its reasons.

Method

In this study, the methods of shaping by hand, molding and shaping with a three-dimensional printer were used. A plaster mold of a nemrut figurine, which was shaped by hand from clay in the method of shaping by hand and mold, was prepared. Nemrut figurines were reproduced from clay by pouring casting mud into this mold. Later, holes were drilled on the surfaces of the figurines with hole-drilling apparatuses for the sound to come out, and it was transformed into an ocarina, that is, a musical instrument. In another method, three-dimensional modeling of Nemrut figurines was made on the computer. The model prepared on the computer was saved in the STL format to make it suitable for the three-dimensional printer. The model file saved in stl format was then transferred to a slicer program and converted into g-code files, which are the appropriate format for printing on a three-dimensional printer. These g-code files were transferred to the 3D printer via an SD card. Then the printing process was started. The printing process took about 30 minutes. The factors affecting this time are the size of the prepared model, the layer height and the wall thickness. The height of the model in our study is 80mm, the layer height is 0.6mm, and the wall thickness is 2.4mm. Layer height and printing time are inversely proportional. Here, as the layer height increases, the printing time decreases. Wall thickness and model size are directly proportional to the printing time. The higher these two values, the longer the printing time.

Findings (Results)

In the findings obtained from this study, it was observed that ocarinas, which were shaped by hand and mold, preserved the sound forms they gave before

firing after firing. On the other hand, there was a distortion of about 1 note in the sound forms of the ocarinas produced with three-dimensional printers. It has been observed that the lines formed on the surfaces of the three-dimensional printers have no effect on the sound coming out of the ocarina. Regardless of the methods used, since the ceramic material is a very sensitive material, the grip of ocarinas and finger movements on the holes are also very important.

Conclusion and Discussion

As a result; Ocarinas were shaped using two different shaping methods. For the production of ocarinas, the boutique production method comes to the fore. It can be said that ocarinas, which are shaped during the production phase with molds, are more suitable for boutique production than mass production due to the holes opened later on their surfaces. The surface lines did not show a negative change in the sound level in the production with the three-dimensional printer. It can be said that the Nemrut figurine ocarinas are more convenient and faster to be molded than the production with a three-dimensional printer. However, in both methods, it would be more accurate to choose a boutique production method instead of mass production due to the holes that need to be drilled on the surfaces after the shaping process. Nevertheless, the differences in the clay used in the production phase and the degree of firing can be suggested as another research topic.